Herengracht 23
2511 EG Den Haag
telefoon (070) 888 12 12
www.ipo.nl

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
De heer drs. R.W. Knops
Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage

Interprovinciaal Overleg

uw brief van	uw kenmerk	ons kenmerk	datum
03 september 2019	2019-0000457237	ALG 10269/2019	28 november 2019

onderwerp
Constitutionele Zaken en Wetgeving

Geachte heer Knops,

Op 3 september jl. verzocht de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties mevrouw Ollongren het Interprovinciaal Overleg te reageren op het conceptwetsvoorstel tot verandering in de Grondwet van de bepalingen inzake de verkiezing, de inrichting en samenstelling van de Eerste Kamer der Staten-Generaal en de bepaling inzake veranderingen in de Grondwet. De belangrijkste reden die hiervoor werd opgevoerd was omdat Provinciale Staten een belangrijke rol spelen in de procedure van verkiezing van de leden van de Eerste Kamer.

De minister gaf aan in verband met de verdere voortgang onze reactie zo spoedig mogelijk - maar uiterlijk 15 oktober 2019 - te willen ontvangen. Op 1 oktober jl. gaven zowel IPO Bestuur als Algemene Vergadering aan het van groot belang te vinden alle Provinciale Staten te consulteren alvorens een reactie namens het IPO te kunnen geven. Daarop hebben wij wat extra tijd gekregen, hetgeen wij zeer geapprecieerd hebben.

Met verwijzing naar het besluit van het IPO Bestuur op 21 november jl. verzoekt het IPO aan u om allereerst kennis te nemen van alle door Provinciale Staten aangedragen voors en tegens, kanttekeningen, vraagpunten, wensen en andere oplossingen en deze – opgenomen in de reacties van Provinciale Staten - aan te bieden aan de Raad van State en aan de Staten-Generaal in het wetgevingsproces.

Voorts wenst het Bestuur u erop te attenderen dat het opmerkelijk is dat met het voorliggende voorstel een aantal elementen uit het rapport Staatscommissie Remkes zijn gehaald, vooruitlopend op het bredere debat over de bevindingen, en afwijkt van het advies van de commissie.

Daarnaast attendeert het Bestuur u erop dat de waterschappen ook belang hebben bij dit wetsvoorstel met name in relatie tot de opkomst, omdat de waterschapsverkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden als de Statenverkiezingen.

Verder wenst het Bestuur u nog in overweging mee te geven dat de provincies gekend willen worden in het onderzoek naar de uitwerking van dit voorstel in de Kieswet en specifiek daarbij naar het neveneffect van de verhoging van de kiesdeler.

Inlichtingen bij : |
Telefoonnummer :
Bijlagen : 20

Ten slotte wil het Bestuur aan u meegeven dat de provincies, als constructieve partners van het Rijk, altijd bereid zijn nader te spreken over het wetsvoorstel of alternatieven daarvoor.

Uiteraard ben ik te allen tijde bereid nadere toelichting op deze reactie te geven.

Hoogachtend,
Namens het Bestuur van het Interprovinciaal Overleg,

drs. Th.J.F.M. Bovens
voorzitter

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500EA Den Haag

Interprovinciaal Overleg
T.a.v. de voorzitter, drs. Th.J.F.M. Bovens
Herengracht 23
2511 EG DEN HAAG

Constitutionele Zaken en Wetgeving

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500EA Den Haag

Contactpersoon

Kenmerk
2019-0000457237

Bijlage(n)
1

Datum 03 SEP 2019
Betreft Consultatie grondwetsherziening verkiezingswijze Eerste Kamer

Geachte heer Bovens,

Hierbij bied ik u een conceptwetsvoorstel aan, houdende verklaring dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot verandering in de Grondwet van de bepalingen inzake de verkiezing, de inrichting en samenstelling van de Eerste Kamer der Staten-Generaal en de bepaling inzake veranderingen in de Grondwet.

Dit voorstel vloeit voort uit het kabinetsstandpunt over het eindrapport van de Staatscommissie parlementair stelsel (*Kamerstukken II*, 2018/19, 34 430, nr. 10). Het behelst mede het voorstel om de Eerste Kamer voortaan voor zes jaar te kiezen, waarbij om de drie jaar beurtelings 37 of 38 Kamerleden worden gekozen.

Omdat de provinciale staten een belangrijke rol spelen in de procedure van verkiezing van de Eerste Kamer, leg ik dit conceptwetsvoorstel aan u voor om zo de reactie van het Interprovinciaal Overleg daarop te vernemen.

In verband met de verdere voortgang zou ik het op prijs stellen uw reactie zo spoedig mogelijk – maar uiterlijk 15 oktober aanstaande – te mogen ontvangen.

Hoogachtend,
De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

Verklaring dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot verandering in de Grondwet van de bepalingen inzake de verkiezing, de inrichting en samenstelling van de Eerste Kamer der Staten-Generaal en de bepaling inzake veranderingen in de Grondwet

VOORSTEL VAN WET

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot verandering in de Grondwet van de bepalingen inzake de verkiezing, de inrichting en samenstelling van de Eerste Kamer der Staten-Generaal en de bepaling inzake veranderingen in de Grondwet;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I

Er bestaat grond het hierna in de artikelen II en III omschreven voorstel tot verandering in de Grondwet in overweging te nemen.

Artikel II

In de Grondwet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A

Artikel 52 komt te luiden:

Artikel 52

1. De zittingsduur van de Tweede Kamer is vier jaren.

2. De zittingsduur van de Eerste Kamer is zes jaren. Om de drie jaren treden beurtelings achtendertig leden en zevenendertig leden af.

B

In artikel 55 vervalt de laatste volzin.

C

In artikel 64, vierde lid, vervalt de laatste volzin.

D

Artikel 137 van de Grondwet wordt als volgt gewijzigd:

1. In het vierde lid wordt 'overwegen beide kamers in tweede lezing het voorstel tot verandering, bedoeld in het eerste lid' vervangen door 'overwegen de Staten-Generaal in verenigde vergadering in tweede lezing het voorstel tot verandering, bedoeld in het eerste lid'.

2. In het vijfde lid wordt 'De Tweede Kamer kan' vervangen door 'De Staten-Generaal in verenigde vergadering kunnen'.

Artikel III

Aan de Grondwet worden de volgende additionele artikelen toegevoegd:

Artikel III

1. Binnen drie maanden na de dag waarop de leden van provinciale staten voor de eerste maal na de inwerkingtreding van dit artikel worden gekozen, wordt een verkiezing van de leden van de Eerste Kamer gehouden. Bij deze verkiezing van de leden van de Eerste Kamer worden achtendertig leden gekozen voor een duur van zes jaren en worden zevenendertig leden gekozen voor een duur van drie jaren. De artikelen 52 en 64 van de Grondwet naar de tekst van 1983 blijven van kracht tot het tijdstip waarop de zittingsduur van de bij de in de vorige volzin bedoelde verkiezing gekozen Eerste Kamer aanvangt.

2. Indien voor de inwerkingtreding van dit artikel een wijziging van artikel 55 van de Grondwet in werking is getreden die ertoe strekt ten behoeve van Nederlanders die geen ingezetenen zijn een kiescollege voor de Eerste Kamer te introduceren, wordt in artikel II, onderdeel B, 'artikel 55' vervangen door 'artikel 55, eerste lid'.

Artikel IV

1. Artikel 137 van de Grondwet zoals dat luidde voor de inwerkingtreding van dit artikel, blijft van kracht ten aanzien van een voorstel tot verandering in de Grondwet waarvan de wet die verklaart dat zij in overweging zal worden genomen, is bekendgemaakt vóór de datum waarop de Tweede Kamer is gekozen die zitting heeft op de datum van inwerkingtreding van dit artikel.

2. Zolang artikel 137 van de Grondwet niet verenigbaar is met het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden wordt een voorstel als bedoeld in artikel 55, derde lid, van het Statuut in tweede lezing behandeld door de beide kamers afzonderlijk.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister-President, Minister van Algemene Zaken,

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

MEMORIE VAN TOELICHTING

Algemeen deel

1. Inleiding

Dit wetsvoorstel beoogt bij te dragen aan een goede positionering van de Eerste Kamer in het tweekamerstelsel en een heldere rolverdeling tussen de beide Kamers der Staten-Generaal. Daartoe wordt een aanpassing van de verkiezingswijze van de Eerste Kamer voorgesteld en tevens een aanpassing van de wijze van behandeling van voorstellen tot herziening van de Grondwet in tweede lezing. Deze voorstellen zijn aangekondigd in het standpunt van het kabinet over het eindrapport van de staatscommissie parlementair stelsel.[1]

Dat de Staten-Generaal uit twee Kamers bestaan die hun bevoegdheden onafhankelijk van elkaar uitoefenen, versterkt het stelsel van *checks and balances*, dat een van de fundamenten is van de Nederlandse staatsinrichting. Een tweekamerstelsel vergt dat er een zekere samenhang is tussen de werkzaamheden van de Kamers. Die samenhang wordt bevorderd door een duidelijke rolverdeling. Met de staatscommissie benadrukken wij het belang van evenwicht in het tweekamerstelsel. Dit moet vooral tot uitdrukking komen in de opstelling van actoren als regering, Raad van State, Kamers en fracties en hun leden, maar tevens in een uitgebalanceerde institutionele vormgeving.

Er bestaat al geruime tijd een vrij grote mate van consensus over de gewenste rolverdeling, die onderschreven wordt in het eindrapport van de staatscommissie. Binnen die rolverdeling ligt het politieke primaat bij de direct gekozen Tweede Kamer,[2] dat onder meer tot uitdrukking komt in een groter aantal bevoegdheden en vooral ook in een intensiever gebruik van die bevoegdheden. De Tweede Kamer neemt vanuit dit politieke primaat na de verkiezingen ook het initiatief voor de vorming van een kabinet. Het regeerakkoord is een overeenkomst tussen fracties in de Tweede Kamer. In het functioneren van de Eerste Kamer ligt het zwaartepunt op de heroverweging van wetsvoorstellen vanuit een grotere distantie tot het kabinet en het regeerakkoord en met bijzondere aandacht voor rechtmatigheid, doeltreffendheid, doelmatigheid, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid.[3]

Het functioneren van de Eerste Kamer binnen dit stelsel creëert onvermijdelijk spanning tussen enerzijds het politieke karakter dat zij als (getrapt) gekozen orgaan nu eenmaal heeft en anderzijds haar rol als *chambre de réflexion* die niet gebaat is bij een sterke politieke profilering. Deze inherente spanning ligt aan de basis van de terughoudendheid die de opstelling van de Eerste Kamer doorgaans kenmerkt en van haar focus op de kwaliteit van de wetsvoorstellen.

De rolvastheid van de hoofdrolspelers bepaalt in grote mate de werking van het tweekamerstelsel. De staatscommissie roept de actoren in dit verband op om in het feitelijk handelen de rolverdeling te respecteren. Senatoren zouden niet aan het regeerakkoord gebonden moeten zijn (of worden), Tweede Kamerleden zouden niet de indruk moeten wekken dat zij het stemgedrag van hun partijgenoten in de Eerste Kamer bepalen en de Eerste Kamer zou bijvoorbeeld terughoudendheid moeten betrachten bij het houden van beleidsdebatten.[4] Wij onderschrijven het belang van

---

[1] Kamerstukken II 2018/19, 34430, nr. 10.
[2] In 1983 is de Tweede Kamer vooropgesteld in artikel 51 van de Grondwet, waarmee beoogd werd om 'de grotere betekenis van de Tweede Kamer' tot uitdrukking te brengen. Zie Kamerstukken II 1976/77, 14222, nr. 3, p. 9.
[3] *Lage drempels, hoge dijken. Democratie en rechtsstaat in balans* (Eindrapport van de staatscommissie parlementair stelsel), Boom 2018, p. 292-99. Zie in gelijke zin het verslag van de Tijdelijke commissie werkwijze van de Eerste Kamer, Kamerstukken I 2016/17, CXXIV, A, p. 14.
[4] *Lage drempels, hoge dijken*, p. 293 en 298.

dergelijk feitelijk en rolvast handelen voor een goede werking van het stelsel. Verantwoordelijkheid hiervoor ligt allereerst bij de Kamers zelf, die deze verschillende rollen in hun handelen accentueren. De regering draagt daarvoor mede een verantwoordelijkheid, die onder meer inhoudt dat er alleen bij uitzondering gebruik wordt gemaakt van zogenoemde novelles om tegemoet te komen aan wensen van de Eerste Kamer en terughoudendheid wordt betracht bij het doen van toezeggingen aan de Eerste Kamer.

De institutionele vormgeving is hierbij echter ook van belang. In het kabinetsstandpunt over het eindrapport van de staatscommissie parlementair stelsel heeft het kabinet twee onderdelen van de Grondwet geïdentificeerd die een goede werking van het tweekamerstelsel kunnen verhinderen. Het gaat om de wijze van verkiezing van de Eerste Kamer en de wijze waarop voorstellen tot wijziging van de Grondwet in tweede lezing door de Staten-Generaal behandeld worden.

De verkiezingswijze van de Eerste Kamer waar in 1983 voor gekozen is, leidt ertoe dat iedere vier jaar de vraag prominent aan de orde is of de coalitiepartijen een meerderheid behalen in de Eerste Kamer via de verkiezing van de provinciale staten. Niet alleen raakt hierdoor het provinciale aspect van de statenverkiezingen uit zicht, maar er komt zo ook te veel de nadruk te liggen op het politieke karakter van de Eerste Kamer. In haar *Tussenstand* wees de staatscommissie op de mogelijkheid om terug te keren naar de wijze van verkiezing die gold tussen 1922 en 1983. Zij wees erop dat het conceptueel niet past bij de verhouding tussen de Kamers dat de Eerste Kamer af en toe over een recenter mandaat beschikt dan de Tweede Kamer en dat de huidige wijze van verkiezing de Eerste Kamer meer in verband brengt met de mogelijkheid om af te rekenen met de coalitie die is gevormd op basis van de voorgaande Tweede Kamerverkiezingen.[5]

De regering weegt de door de staatscommissie gesignaleerde gevolgen en bezwaren van de huidige verkiezingswijze zwaarder dan de staatscommissie in haar eindrapport doet en stelt daarom voor om terug te keren naar de wijze van verkiezing die tot 1983 werd gebruikt. Hierbij wordt elke drie jaar de helft van de leden van de Eerste Kamer voor zes jaar gekozen. Wij menen dat deze verlenging van de zittingsduur van de leden in combinatie met een minder directe koppeling aan een concrete verkiezingsuitslag meer recht doet aan de eigen legitimatie door de verkiezing door de leden van provinciale staten en past bij een indirect gekozen volksvertegenwoordiging die functioneert vanuit een zekere afstand tot de dagelijkse politiek. Dit voorstel wordt nader toegelicht in paragraaf 2.

Ook de huidige vormgeving van de behandeling van Grondwetsherzieningen in tweede lezing creëert een risico op een verstoring van het evenwicht tussen de Kamers. De staatscommissie wijst erop dat in tweede lezing de situatie kan ontstaan dat een beperkte minderheid van de indirect gekozen Eerste Kamer een Grondwetswijziging verhindert die gesteund wordt door een grote meerderheid (van ten minste twee derden) van de Tweede Kamerleden die direct gekozen zijn in verkiezingen die mede tot doel hebben om kiezersinvloed op die Grondwetswijziging mogelijk te maken. Hiermee kan een impasse ontstaan in de verhouding tussen de Kamers onderling, mede in relatie tot het kabinet en de kiezers. Deze situatie achten wij met de staatscommissie onwenselijk en daarom stellen wij een wijziging voor die ertoe strekt om de tweede lezing van Grondwetsherzieningen te behandelen in een verenigde vergadering van de beide Kamers. Dit voorstel wordt nader toegelicht in paragraaf 3.

De staatscommissie beval tevens aan om de Eerste Kamer een terugzendrecht toe te kennen. Zoals in het kabinetsstandpunt over het eindrapport van de staatscommissie is opgemerkt, zal het kabinet zich nader beraden op deze aanbeveling.

---

[5] *Tussenstand*, Den Haag, juni 2018, p. 100.

2. De wijze van verkiezing van de Eerste Kamer

In dit wetsvoorstel wordt voorgesteld dat de Eerste Kamer een zittingsduur heeft van zes jaren en dat om de drie jaren beurtelings achtendertig leden en zevenendertig leden worden gekozen. Deze aanpassing heeft als oogmerk om de zittingsduur en de wijze van verkiezing van de Eerste Kamer beter aan te laten sluiten bij haar staatkundige positie, eigen legitimatie en de rolverdeling in het tweekamerstelsel.

In veel andere tweekamerstelsels wordt de rolverdeling tussen de kamers ondersteund door een verschil in de zittingsduur en de wijze van verkiezing. Het is niet ongebruikelijk, zeker in eenheidsstaten zoals Nederland, dat de ene kamer (lagerhuis) direct wordt gekozen door de kiezers terwijl de legitimatie van de andere kamer (hogerhuis of senaat) via een andere procedure tot stand komt. Dit gebeurt bijvoorbeeld via verkiezing door regionale of lokale volksvertegenwoordigers (Frankrijk), door afvaardiging van deelstaatbestuurders (Duitsland) of via benoemingen door de regering (Verenigd Koninkrijk, Canada).

Het idee hierachter is dat de senaat in samenstelling moet afwijken van het lagerhuis om zijn toegevoegde waarde te verzekeren. Naast een andere wijze van verkiezing wordt in dit licht soms ook gekozen voor een langere zittingsduur van de leden.[6] Een langere zittingsduur benadrukt tevens dat het gezag van een hogerhuis mede wordt ontleend aan de ervaring en deskundigheid van zijn leden. Een langere zittingsduur is verder een stabiliserende factor in het politieke systeem. In aansluiting hierop is het internationaal niet ongebruikelijk om het hogerhuis in delen te kiezen,[7] wat eveneens wordt gezien als bevorderlijk voor de continuïteit.[8]

Dit alles leidt tot een legitimatie voor een hogerhuis die afwijkt van het mandaat van het direct gekozen lagerhuis en die past bij de reflecterende rol die vaak wordt toegedicht aan een hogerhuis. De wijze van verkiezing is aldus onderdeel van een streven naar een evenwicht tussen enerzijds een invloedrijke, specifiek gelegitimeerde senaat en anderzijds duidelijkheid over de vraag bij welke verkiezingen de kiezer een effectief oordeel kan geven over het gevoerde regeringsbeleid en een voorkeur kan uitspreken voor toekomstig beleid.

De staatscommissie constateert in dit licht dat een directe verkiezing van de Eerste Kamer een bedreiging vormt voor een goed functioneren van het tweekamerstelsel. Ook de opties van een gelote Eerste Kamer of een verkiezing door de gemeenteraden worden door de staatscommissie afgeraden. Met de staatscommissie zijn wij van mening dat de verkiezing van de Eerste Kamer door de provinciale staten (en de kiescolleges in de Caribische openbare lichamen) de voorkeur heeft.[9] Wel zien wij – anders dan de staatscommissie – goede redenen om verschil te maken tussen de zittingsduur van de Eerste Kamer en de Tweede Kamer.

Tot 1983 verschilde in Nederland de zittingsduur van Eerste Kamerleden altijd van die van Tweede Kamerleden. Toen Nederland in 1848 koos voor invoering van de directe verkiezing van de Tweede Kamer is tegelijk een indirecte verkiezing van de Eerste Kamer ingevoerd, waarbij de zittingsduur op negen jaar werd gesteld, en om de drie jaar een derde van de senatoren werd gekozen. De Kamers moesten niet teveel op elkaar gaan lijken en de Eerste Kamer moest meer 'vastheid' hebben.[10] Vanaf 1922 werden senatoren gekozen voor zes jaar, waarbij om de drie jaar de helft werd gekozen. Ook toen was het argument dat de Eerste Kamer zich mede in haar

---

[6] Zie in dit verband de database van de Interparlementaire Unie, https://data.ipu.org
[7] Voorbeelden zijn Frankrijk, Tsjechië, de Verenigde Staten, Australië, India en Japan.
[8] Meg Russell, *Reforming the House of Lords. Lessons from Overseas*, Oxford University Press 2000, p. 33.
[9] *Lage drempels, hoge dijken*, p. 308-10.
[10] *Handelingen van de regering en de Staten-Generaal over de herziening der grondwet 1847-1848*, Eerste Deel, Belinfante 1848, p. 344 en 523.

zittingsduur moest onderscheiden van de Tweede Kamer. Voorkomen moest worden dat de Eerste Kamer een doublure zou worden van de Tweede Kamer.[11] Hiermee zou immers de grond voor een tweekamerstelsel, en het bestaansrecht van de Eerste Kamer aangetast worden.

De staatscommissies-Van Schaik en -Cals/Donner adviseerden echter om over te stappen op een vierjaarlijkse verkiezing van de Eerste Kamer als geheel. De commissies zagen een nadeel in het onregelmatige tempo waarin de verkiezingen elkaar opvolgden. Soms vonden de Eerste Kamerverkiezingen snel na de statenverkiezingen plaats, maar daar kon ook één, twee of drie jaar tussen zitten. Doordat de provincies in de toenmalige Kieswet in vier kiesgroepen waren ingedeeld, waarbij beurtelings twee kiesgroepen de helft van de Eerste Kamer kozen, kon het bovendien voorkomen dat sommige provinciale staten niet konden deelnemen aan een Eerste Kamerverkiezing. Deze bezwaren waren nog wel te accepteren als de behoefte aan 'een grotere duurzaamheid' van de Eerste Kamer nog zou bestaan, maar dat was naar het oordeel van de staatscommissies toen niet het geval. Ook werd betoogd dat de heterogene natuur van de beide delen van het parlement geen versterking behoefde door een verschillende zittingsduur of een niet collectieve verkiezing van een der delen.[12] Deze argumentatie vormde voor de regering de basis om de huidige regeling in de Grondwet voor te stellen.[13] Bij de parlementaire behandeling van het desbetreffende grondwetsvoorstel is er echter al op gewezen dat deze regeling ongewenste gevolgen zou kunnen hebben voor de verhouding tussen beide kamers. Tegenstanders vreesden dat de verkiezing van de Eerste Kamer uiterlijk binnen drie maanden na de verkiezing van de provinciale staten zou kunnen leiden tot een sterkere positie van de Eerste Kamer.[14]

De afgelopen decennia is het politieke karakter van de Eerste Kamer meer naar voren gekomen, zoals tegenstanders van de wijziging als voorzienbaar gevolg hadden genoemd. De integrale verkiezing van de Eerste Kamer, die steeds kort na de provinciale statenverkiezing plaatsvindt,[15] benadrukt sinds 1983 het politieke karakter van de Eerste Kamer. Tegelijk is de gemiddelde zittingsduur van senatoren afgenomen.[16] Beide ontwikkelingen verhouden zich minder goed tot de rol van de Eerste Kamer als college van reflectie en heroverweging. Sindsdien is een aantal malen voorgesteld om terug te keren naar het stelsel van vóór 1983, ook om het eigen karakter van de directe verkiezingen voor provinciale staten meer betekenis te geven.[17]

Een langere zittingsperiode van de Eerste Kamerleden en een gefaseerde doorwerking van de nationale wijzigingen in de electorale verhoudingen versterken naar onze mening het noodzakelijke evenwicht tussen het politieke karakter van de Eerste Kamer enerzijds en haar rol als instantie van heroverweging en reflectie anderzijds. Met de voorgestelde wijze van verkiezing zal de Eerste Kamer (als geheel) niet over een recenter politiek mandaat van de kiezer beschikken dan de Tweede Kamer. Het onderhavige voorstel ondersteunt derhalve de rolverdeling tussen Tweede Kamer en Eerste Kamer.

---

[11] De regering en de Tweede Kamer waren destijds voorstander van een zittingsduur van vier jaar, maar dit voorstel werd verworpen door de Eerste Kamer. Zie P.J. Oud, *Het jongste verleden*, deel 1, Van Gorcum 1947, p. 358-91.

[12] Eindrapport van de staatscommissie tot herziening van de Grondwet (Van Schaik), Staatsdrukkerij- en uitgeverijbedrijf 1954, p. 51 en Eindrapport van de staatscommissie van advies inzake de Grondwet en de Kieswet (Cals/Donner), Staatsuitgeverij 1971, p. 101-2.

[13] Kamerstukken II 1976/77, 14223, nr. 3, p. 6.

[14] Zie bijvoorbeeld de inbreng van het Eerste Kamerlid J. Vis (D66), Handelingen I 1980/81, 4e vergadering, p. 42.

[15] Artikel 55 van de Grondwet schrijft voor dat de verkiezing van de Eerste Kamer uiterlijk drie maanden na de statenverkiezingen plaatsvindt.

[16] Zie p. 17 van bijlage 6 bij het eindrapport van de staatscommissie parlementair stelsel, gepubliceerd op www.staatscommissieparlementairstelsel.nl.

[17] Zie Kamerstukken II 1996/97, 21247, nr. 164, p. 13 en 16 en Kamerstukken II 1999/2000, 26976, nr. 1, p. 11-12.

Welke effecten zijn te verwachten?

De belangrijkste beoogde effecten van de versterkte rolzuiverheid en verbeterde werking van het tweekamerstelsel zijn hierboven reeds toegelicht.

Daarnaast valt ook te verwachten dat de voorgestelde wijze van verkiezing ertoe zal leiden dat de verkiezing van de provinciale staten minder wordt overschaduwd door de verkiezing van de Eerste Kamer en de aandacht voor landelijke thema's die daar mede een gevolg van zijn. Hiermee wordt recht gedaan aan het belang van een zo zuiver mogelijk politiek mandaat voor besluitvorming op provinciaal niveau.

Minder waarschijnlijk is dat een wijziging van de zittingsduur van de Eerste Kamer substantiële gevolgen heeft voor de verschillen tussen de politieke samenstelling van de Kamers. Het wordt soms wel aangenomen dat de huidige wijze van verkiezing deze verschillen vergroot, of dat deze verschillen meer schoksgewijs optreden. De staatscommissie parlementair stelsel heeft berekend hoe de Eerste Kamer zou zijn samengesteld als de zittingsduur in 1983 niet was aangepast en de uitslagen van de provinciale statenverkiezingen hetzelfde waren geweest. De verschillen tussen de Kamers bleken niet sterk beïnvloed te worden door de verandering in zittingsduur.[18]

Een mogelijk effect kan zijn dat het soms iets langer zal duren voordat de opkomst van nieuwe politieke stromingen in volle omvang tot uitdrukking komt in de samenstelling van de Eerste Kamer.[19] Deze enigszins vertraagde doorwerking van veranderingen in het partijlandschap past naar onze mening bij de eigensoortige rol van de Eerste Kamer in het staatsbestel. Het politieke primaat ligt bij de Tweede Kamer. De verkiezing van deze Kamer – en niet de verkiezingen voor de provinciale staten – vormt tevens de democratische basis voor nieuw beleid op nationaal niveau.

Een effect van het stelsel voor 1983 was dat sommige provinciale staten in bepaalde gevallen niet stemden voor de Eerste Kamer, omdat zij deel uitmaakten van een groep die niet aan de beurt kwam tijdens hun vierjarige zittingsduur. Dit sloot aan bij de uitgangspunten van het stelsel maar was hiervan geen dwingend gevolg omdat het berustte op een wijze van uitwerking in de toenmalige Kieswet. Het is aan de wetgever om hierin een keuze te bepalen bij de wijziging van de Kieswet die noodzakelijk is als de thans voorgestelde wijziging van de Grondwet gerealiseerd wordt.

Een neveneffect van het onderhavige voorstel is dat de kiesdeler zal toenemen, omdat het bij elke afzonderlijke verkiezing om minder zetels gaat dan nu het geval is (37 of 38 in plaats van 75). Bij de uitwerking van het onderhavige voorstel in de Kieswet wordt onderzocht op welke wijze dit effect beperkt kan worden.

Een laatste aspect betreft de ontbinding van de Eerste Kamer. Op grond van de huidige regeling kan een ontbinding en tussentijdse verkiezing van de Eerste Kamer slechts onder bepaalde omstandigheden enig effect hebben voor de politieke verhoudingen binnen de Kamer. Bij een zittingsduur van zes jaar waarbij om de drie jaar de helft van de Kamer gekozen wordt, kan een tussentijdse ontbinding naar verwachting in bepaalde omstandigheden feitelijk een groter effect hebben op de samenstelling van de Kamer. Tussen 1922 en 1983, toen dit stelsel bestond, is echter behoudens de destijds voorgeschreven ontbindingen wegens herziening van de Grondwet nooit gebruikgemaakt van de bevoegdheid tot ontbinding van de Eerste Kamer.[20]

3. De tweede lezing van voorstellen tot wijziging van de Grondwet

---

[18] *Lage drempels, hoge dijken*, p. 311.
[19] *Lage drempels, hoge dijken*, p. 312.
[20] Sinds 1848 is de Eerste Kamer slechts eenmaal (in 1904) ontbonden vanwege een conflict met de regering. Zie J.J. Vis, *De ontbinding van het parlement*, Wolters-Noordhoff 1987, p. 131.

Voorgesteld wordt om de tweede lezing van Grondwetswijzigingen voortaan in een verenigde vergadering te behandelen en niet meer in de beide Kamers afzonderlijk. Het doel van dit voorstel is het wegnemen van een kwetsbaarheid in de huidige procedure die is gesignaleerd door de staatscommissie, met behoud van de waarborgen voor een zorgvuldige procedure van Grondwetswijziging, met inbegrip van twee lezingen, een tweede lezing na directe verkiezingen en een versterkte meerderheid in de Staten-Generaal.[21]

Voorstellen tot herziening van de Grondwet doorlopen eerst de normale wetsprocedure (dit wordt de eerste lezing genoemd). Nadat er een nieuwe Tweede Kamer is gekozen, moet het voorstel nogmaals aanvaard worden door de Staten-Generaal en de regering. Bijzonder aan deze tweede lezing is dat de regering en de Tweede Kamer het voorstel niet meer mogen wijzigen[22] en dat er in beide Kamers een meerderheid voor het voorstel moet zijn van ten minste twee derde van de uitgebrachte stemmen.[23]

De Tweede Kamerverkiezingen die moeten plaatsvinden tussen de eerste en de tweede lezing bieden de kiezer de mogelijkheid om de Grondwetsherziening te laten meewegen in de stemkeuze. Het is een waarborg voor versterkte volksinvloed op fundamentele beslissingen. In de praktijk is het effect van deze regeling vooral dat er gedurende een langere periode brede politieke steun moet zijn voordat een wijziging tot stand kan komen. Dit neemt niet weg dat de procedure kiezers de garantie biedt dat zij hun stem mede kunnen laten bepalen door een voor hen belangrijke Grondwetsherziening. Hierdoor 'blijft de kiezersraadpleging een waarborg die onder omstandigheden haar volle betekenis kan herkrijgen'.[24]

De Eerste Kamerverkiezingen bieden geen mogelijkheid voor de kiezer om de uitkomst van een procedure van Grondwetswijziging te beïnvloeden. De Eerste Kamer wordt sinds 1995 niet meer verplicht ontbonden wegens een herziening van de Grondwet omdat de vierjaarlijkse integrale verkiezing van de Eerste Kamer een tussentijdse ontbinding vrij betekenisloos maakte. Een terugkeer naar de wijze van verkiezing van de Eerste Kamer van voor 1983 brengt daarin enigszins verandering, maar niet in het feit dat de Eerste Kamer gekozen wordt door provinciale statenleden die niet zijn gekozen met het oog op een tweede lezing van een voorstel tot herziening van de Grondwet door de Eerste Kamer. De Eerste Kamer ontbeert om deze reden 'de verhoogde representativiteit' van de na een eerste lezing van een voorstel tot herziening van de Grondwet herkozen Tweede Kamer.[25] Dit alles betekent dat de democratische legitimatie van de Kamers in het kader van de tweede lezing verschillend van aard is.

De staatscommissie wijst erop dat dit verschil in democratische legitimatie problematisch wordt als het debat in de Kamers tot verschillende uitkomsten leidt, in het bijzonder als een voorstel in tweede lezing niet wordt aangenomen omdat de drempel van twee derde van de uitgebrachte stemmen in de Eerste Kamer nét niet gehaald wordt.[26] In die situatie verhindert een beperkte minderheid van de senatoren een wijziging die gesteund wordt door een meerderheid van de Eerste Kamer en een ruime meerderheid van de Tweede Kamer die (anders dan de Eerste Kamer) gekozen

---

[21] *Lage drempels, hoge dijken*, p. 312-14.
[22] De Tweede Kamer heeft wel de mogelijkheid om het voorstel te splitsen.
[23] De procedure is geregeld in artikel 137 van de Grondwet.
[24] Advies van de Raad van State over het voorstel tot verandering in de Grondwet, strekkende tot het vervallen van de bepaling inzake het voorzitterschap van de gemeenteraad en van provinciale staten, Kamerstukken II 2006/07, 31013, nr. 4, p. 3.
[25] Eindrapport van de staatscommissie van advies inzake de Grondwet en de Kieswet (Cals/Donner), 1971, p. 334.
[26] *Lage drempels, hoge dijken*, p. 313. Ook de staatscommissie-Cals/Donner constateerde dat 'het redelijk [zou] zijn te verlangen, dat een herziening, waarvoor zich twee derden der Tweede Kamer hebben uitgesproken, niet door een minderheid in de Eerste Kamer kan worden tegengehouden' (Eindrapport, 1971, p. 334).

is om de tweede lezing mogelijk te maken. Deze situatie doet zich niet vaak voor, maar is zeer onwenselijk. Zij gaat rechtstreeks in tegen een van de bedoelingen van de tweede lezing, namelijk het faciliteren van volksinvloed via een verplichte tussenliggende Tweede Kamerverkiezing. Een dergelijke situatie maakt de Eerste Kamer als instituut kwetsbaar voor kritiek. Het probleem wordt echter niet veroorzaakt door de Eerste Kamer of door het stemgedrag van senatoren, maar door de institutionele vormgeving.

In het verleden hebben voorgaande kabinetten als alternatief voor de huidige procedure van herziening van de Grondwet voorgesteld om de tweede lezing af te schaffen,[27] of om Grondwetswijzigingen in een speciale Grondwetskamer te behandelen,[28] of de tweede lezing alleen in de Tweede Kamer te behandelen.[29] Aan elk van deze voorstellen kleefden echter nadelen.

Net als de staatscommissie hechten wij eraan dat de hoofdelementen van de huidige procedure behouden blijven, dat wil zeggen: twee lezingen met een tussentijdse verkiezing van de Tweede Kamer, waarbij in tweede lezing een versterkte meerderheid vereist is en de inbreng van de Eerste Kamer ook in de tweede lezing gewaarborgd is. Zo heeft de kiezer de mogelijkheid om een wijziging van de Grondwet mee te laten wegen in zijn stemkeuze en wordt voorkomen dat er op basis van één verkiezingsuitslag drastische veranderingen in het staatsbestel worden doorgevoerd. Dat vergroot de weerbaarheid van de democratische rechtsstaat.[30]

De staatscommissie beveelt op basis van deze uitgangspunten aan om de tweede lezing niet langer in beide Kamers afzonderlijk te behandelen maar in een verenigde vergadering. De Eerste Kamer kan zo niet meer in de situatie komen dat een minderheid van haar leden een verandering blokkeert waarvoor op democratische wijze brede steun in de Staten-Generaal is verworven.

De leden van de Eerste Kamer kunnen aldus volop participeren in het debat en de besluitvorming in tweede lezing. Gezien de bijzondere aandacht die in de Eerste Kamer doorgaans bestaat voor de rechtsstatelijkheid en de juridische kwaliteit van wetsvoorstellen, is het een bijkomend voordeel dat de inbreng van de Eerste Kamerleden in een verenigde vergadering tevens van directe invloed kan zijn op de stembepaling van de leden van de Tweede Kamer. Eerste Kamerleden krijgen in de verenigde vergadering verder de bevoegdheid om voor te stellen om een wijzigingsvoorstel te splitsen, een bevoegdheid die nu alleen toekomt aan de regering en leden van de Tweede Kamer.[31] Mede gelet op de directe, actuele en specifieke legitimatie van de opnieuw gekozen Tweede Kamer tijdens de tweede lezing is het redelijk dat de stemverhoudingen in de Tweede Kamer (als gevolg van het groter aantal leden) in de verenigde vergadering zwaarder meewegen dan de verhoudingen in de Eerste Kamer.

4. Financiële gevolgen

De financiële gevolgen van het voorstel om de zittingsduur van de Eerste Kamer te wijzigen, zijn verwaarloosbaar. De verkiezingen voor de Eerste Kamer worden primair georganiseerd door de provincies en de Caribische openbare lichamen. De organisatie van de verkiezingen en de vaststelling van de uitslag zijn eenvoudig, aangezien alleen de leden van provinciale staten en de kiescolleges in Caribisch Nederland kiesgerechtigd zijn. Zoals hiervoor en in de toelichting op onderdeel A van artikel II is opgemerkt, wordt het aan de gewone wetgever overgelaten op welke wijze de driejaarlijkse verkiezing van de achtendertig onderscheidenlijk zevenendertig leden

---

[27] Kamerstukken II 1920/21, 451, nr. 11.
[28] Kamerstukken II 1945/46, 189, nr. 2 en Kamerstukken II 1951/52, 2341, nr. 2.
[29] Nota inzake het grondwetsherzieningsbeleid, Kamerstukken II 1973/74, 12944, nr. 2, p. 16.
[30] *Lage drempels, hoge dijken*, p. 312.
[31] Artikel 137, vijfde lid, van de Grondwet. Zie hierover nader de artikelsgewijze toelichting.

van de Eerste Kamer zal plaatsvinden. Indien wordt gekozen voor driejaarlijkse verkiezingen in een deel van de provincies en de Caribische openbare lichamen, hoeven de provincies en de Caribische openbare lichamen nog slechts een keer in de zes jaren - in plaats van een keer in de vier jaren - een verkiezing te organiseren en nemen de uitgaven dus navenant af. Indien wordt gekozen voor driejaarlijkse verkiezingen in alle provincies en Caribische openbare lichamen, zullen zij elke drie jaren een verkiezing moeten organiseren en nemen de uitgaven dus iets toe.

De voorgestelde wijziging van de Grondwetsherzieningsprocedure heeft geen financiële gevolgen.

Artikelsgewijs deel

Artikel II, onderdeel A (artikel 52)

Op dit moment is de zittingsduur van beide Kamers vier jaren. De zittingsduur van de Tweede Kamer blijft vier jaren (eerste lid). Zoals in het algemeen deel is toegelicht strekt het wetsvoorstel ertoe de zittingsduur van de Eerste Kamer te verlengen tot zes jaren, waarbij elke drie jaren een verkiezing plaatsvindt van een deel van de Eerste Kamer. Beide elementen zijn opgenomen in het tweede lid van artikel 52. De formulering van de tweede volzin van dit artikellid is ontleend aan die van artikel 101 van de Grondwet naar de tekst van 1972. Dat artikel liet het aan de wetgever over om te bepalen op welke wijze de driejaarlijkse verkiezing van de achtendertig onderscheidenlijk zevenendertig leden van de Eerste Kamer plaatsvond. Op grond van de Kieswet vonden de verkiezingen plaats in vier groepen van provincies en werden elke drie jaar in twee van die groepen de leden van de Eerste Kamer gekozen. Een andere invulling, bijvoorbeeld een waarbij de verkiezingen elke drie jaar in alle provincies plaatsvinden, was ook mogelijk geweest. Ook het onderhavige wetsvoorstel laat het aan de wetgever over om de verkiezingswijze nader te regelen. Artikel 59 van de Grondwet biedt hiervoor de grondslag. Daarbij moet worden aangetekend dat, anders dan vóór 1983, het kiesrecht voor de Eerste Kamer niet uitsluitend toekomt aan de leden van provinciale staten, maar eveneens aan de leden van de kiescolleges in de Caribische openbare lichamen.

Het tweede lid van het huidige artikel 52 bepaalt dat indien voor de provinciale staten bij de wet een andere zittingsduur dan vier jaren wordt vastgesteld, daarbij de zittingsduur van de Eerste Kamer in overeenkomstige zin wordt gewijzigd. Aangezien het onderhavige wetsvoorstel de zittingsduur van de Eerste Kamer niet langer koppelt aan die van de provinciale staten, bestaat aan deze bepaling niet langer behoefte.

Artikel II, onderdeel B (artikel 55)

De tweede volzin van het huidige artikel 55 van de Grondwet bepaalt dat de verkiezing van de Eerste Kamer (behoudens in geval van ontbinding) wordt gehouden binnen drie maanden na de verkiezing van de leden van provinciale staten. Nu het onderhavige wetsvoorstel de zittingsduur van de Eerste Kamer niet langer koppelt aan die van de provinciale staten, maar voorziet in een driejaarlijkse verkiezing van een deel van de Eerste Kamer, dient deze bepaling te vervallen.

Artikel II, onderdeel C (artikel 64)

Ingevolge artikel 64, eerste lid, van de Grondwet kan elk der kamers bij koninklijk besluit worden ontbonden. In dat geval vindt een nieuwe verkiezing voor de ontbonden kamer plaats (tweede lid). Het vierde lid van artikel 64 regelt de gevolgen voor de zittingsduur van een na ontbinding optredende kamer. De laatste volzin van dit artikellid bepaalt thans dat de zittingsduur van een na ontbinding optredende Eerste Kamer eindigt op het tijdstip waarop de zittingsduur van de ontbonden kamer zou zijn geëindigd. Deze bepaling houdt verband met de koppeling van de zittingsduur

van de Eerste Kamer aan die van de provinciale staten. Die koppeling wordt als gezegd met het onderhavige wetsvoorstel losgelaten. Daarom kan ook deze volzin vervallen.

Artikel 64, vierde lid, bevat een grondslag voor een wettelijke regeling van de (maximale) zittingsduur van een na ontbinding optredende Tweede Kamer. Die is bedoeld om de verkiezingen van de Tweede Kamer zoveel mogelijk in een vaste periode van het jaar te kunnen laten plaatsvinden. Naar het oordeel van de regering is een regeling om die reden niet nodig voor de verkiezingen van de Eerste Kamer na ontbinding. Ook voor 1983 liet de Grondwet de maximale zittingsduur van de Eerste Kamer in het midden. Het vervallen van de laatste volzin van artikel 64, vierde lid, heeft tot gevolg dat een na ontbinding optredende Eerste Kamer een vaste zittingsduur van zes jaren heeft, met dien verstande dat een deel van de leden na drie jaren zal aftreden en de overige leden na zes jaren (op grond van het nieuwe artikel 52). Het is aan de wetgever hieraan invulling te geven.

Artikel II, onderdeel D (artikel 137)

De wijziging in het vierde lid van artikel 137 van de Grondwet is in het algemeen deel toegelicht. Het vijfde lid van artikel 137 bepaalt thans dat de Tweede Kamer een grondwetsvoorstel in tweede lezing kan splitsen. Wij stellen voor de splitsingsbevoegdheid toe te kennen aan de verenigde vergadering, dit sluit aan bij artikel 84 van de Grondwet, op grond waarvan een voorstel van wet dat door de verenigde vergadering moet worden behandeld, door haar kan worden gewijzigd.

Artikel III (additioneel artikel III)

Onderdeel 1
Dit onderdeel strekt ertoe de voorgestelde wijziging van de zittingsduur van de Eerste Kamer pas te laten ingaan op het moment dat de zittingsduur eindigt van de Eerste Kamer die in functie is op het moment dat deze wijziging in werking treedt. De zittingsduur van de Eerste Kamer, ook die van een na ontbinding optredende Eerste Kamer, eindigt op grond van de huidige Grondwet binnen drie maanden na de verkiezing van de leden van provinciale staten. In deze periode van drie maanden wordt de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer voorbereid en vindt de stemming plaats. Om te voorkomen dat dit proces zou worden verstoord, bepaalt dit onderdeel dat als de onderhavige wijziging van de Grondwet in werking treedt in deze periode, de Eerste Kamer nog gewoon volgens de huidige regeling wordt gekozen. Pas de daaropvolgende Eerste Kamer zal dan een zittingsduur van zes jaren hebben.

Indien de onderhavige wijziging van de Grondwet in werking treedt in de periode waarin de verkiezing van de leden van provinciale staten wordt voorbereid, maar voor de dag waarop de stemming plaatsvindt, wordt de volgende Eerste Kamer volgens de nu voorgestelde nieuwe regeling gekozen. Met het oog hierop wordt in dit onderdeel de term 'gekozen' gebruikt, in plaats van de term 'verkiezing'. De grondwetgever verstaat onder die laatste term namelijk 'het totaal der verkiezingshandelingen, dus kandidaatstelling én stemming'.[32]

De eerste keer dat de Eerste Kamer volgens de nieuwe regeling wordt gekozen, worden achtendertig leden gekozen voor een duur van zes jaren en worden zevenendertig leden gekozen voor een duur van drie jaren. Aangezien dit afwijkt van de hoofdregel van artikel 52 (nieuw) is dit in artikel III, onderdeel 1, expliciet geregeld.

Onderdeel 2

[32] Kamerstukken II 1976/77, 14223, nr. 3, p. 13. Zie ook Kamerstukken II 2009/10, 32191, nr. 8, p. 2.

Dit onderdeel regelt de samenloop met het Grondwetsvoorstel dat ertoe strekt ten behoeve van Nederlanders die geen ingezetenen zijn een kiescollege voor de Eerste Kamer te introduceren. Indien dat voorstel eerder in werking treedt dan het onderhavige, kan de in artikel II opgenomen wijzigingsopdracht niet onverkort worden gehandhaafd.

Artikel 138, eerste lid, onderdeel a, van de Grondwet biedt weliswaar een grondslag om in tweede lezing aangenomen voorstellen tot verandering in de Grondwet bij wet voor zoveel nodig aan elkaar aan te passen, maar om te zijner tijd vertraging te voorkomen is ervoor gekozen nu reeds een samenloopbepaling op te nemen.

Artikel III (additioneel artikel IV)

Het in de wet van 1 november 2017, houdende verandering in de Grondwet, strekkende tot het opnemen van een constitutionele basis voor Caribische openbare lichamen en het regelen van een kiescollege voor de Eerste Kamer (Stb. 2017, 426) opgenomen additionele artikel IV is van rechtswege uitgewerkt (als bedoeld in aanwijzing 6.25 van de Aanwijzingen voor de regelgeving). Daarom kan dit artikel worden benut voor een nieuwe overgangsrechtelijke voorziening.

Onderdeel 1
Het is mogelijk dat de onderhavige wijziging van de Grondwet in werking treedt tijdens de zittingsduur van een Tweede Kamer die is gekozen na de bekendmaking van een verklaringswet als bedoeld in artikel 137, eerste lid, van de Grondwet en die op grond van het huidige vierde lid van dit artikel tot taak heeft het in de verklaringswet opgenomen voorstel in tweede lezing te overwegen. Op grond van onderdeel 1 van artikel IV wordt in dat geval de tweede lezing nog volgens de huidige herzieningsprocedure afgerond, dat wil zeggen door de beide kamers afzonderlijk.

Onderdeel 2
Artikel 55, derde lid, van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden bepaalt dat indien en voor zover een voorstel tot wijziging van het Statuut afwijkt van de Grondwet, het voorstel wordt behandeld op de wijze, als de Grondwet voor voorstellen tot verandering in de Grondwet bepaalt, met dien verstande, dat de beide kamers in tweede lezing de voorgestelde verandering bij volstrekte meerderheid der uitgebrachte stemmen kunnen aannemen. De in dit wetsvoorstel voorgestelde besluitvorming in tweede lezing door de verenigde vergadering is hiermee niet verenigbaar. In het licht van artikel 5 van het Statuut, op grond waarvan de Grondwet de bepalingen van het Statuut in acht neemt, bevat onderdeel 2 van artikel IV daarom een overgangsrechtelijke voorziening. Die strekt ertoe dat in de situatie, bedoeld in artikel 55, derde lid, van het Statuut besluitvorming in tweede lezing vooralsnog plaatsvindt in de beide kamers afzonderlijk. Het streven is erop gericht om na de inwerkingtreding van de onderhavige wijziging van de Grondwet artikel 55, derde lid, van het Statuut met deze wijziging in overeenstemming te brengen.

Deze memorie van toelichting wordt ondertekend mede namens de Minister-President, Minister van Algemene Zaken.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren

Consultatie BZK/IPO over grondwetsherziening verkiezingswijze EK

Inventarisatie reacties vanuit de fracties PS Drenthe.

- De regering wijkt op dit punt af van het advies van de Staatscommissie Parlementair Stelsel (de commissie-Remkes). Wat onze fractie, de SP, betreft is het zo een staatsrechtelijke 'losse flodder' en geen erg zinvol voorstel. Bij de Algemene Politieke Beschouwingen in de Eerste Kamer is dat door de SP ook zo benoemd. De vraag wordt ons voorgelegd zonder dat er een debat over is geweest; de Eerste Kamer is nog niet om een standpunt gevraagd (het komt ook niet voor in het adviesrapport van de commissie-Remkes). Vanuit onze fractie op dit moment dus geen inbreng hierop.
- Wij, de fractie van D66, hebben twijfels of de wijzigingen leiden tot het gewenste doel. Zolang de Eerste Kamer bestaat en door partijen gevormd zal er een landelijke dominantie blijven bestaan. Wij hebben geen bezwaar tegen het voorstel, slechts twijfels.
- Standpunt Partij voor de Dieren: in dit conceptwetsvoorstel Grondwetswijziging stelt de minister van BZK voor om terug te keren naar de wijze van verkiezing van de Eerste Kamer die werd gebruikt voor 1983. Hierbij wordt elke drie jaar de helft van de Eerste Kamer voor zes jaar gekozen. De Partij voor de Dieren heeft bezwaar tegen dit voorstel.

  Een van de effecten is dat het voor kleinere partijen moeilijker dan nu is om in de Eerste Kamer te komen. Bij iedere verkiezing zijn er namelijk maar 37 of 38 zetels te verdelen in plaats van 75, wat feitelijk leidt tot een verdubbeling van de kiesdrempel. De vertegenwoordiging van nieuwe politieke stromingen kan daardoor zodanig worden vertraagd dat de representativiteit van de Eerste Kamer afneemt.

  Een van de redenen waarom de staatscommissie-Van Schaik en de staatscommissie-Cals/Donner adviseerden om af te stappen van de verkiezing in twee delen, was omdat de democratische legitimatie van beslissingen in de Eerste Kamer zwakker is ten opzichte van het huidige systeem. De driejaarlijkse verkiezing is tot wel drie jaar na de Statenverkiezingen mogelijk. Hiermee kan de uitslag van de Provinciale Statenverkiezingen al jaren tevoren duidelijk maken dat de regering haar meerderheid verliest in de Eerste Kamer. De democratische legitimatie van de beslissingen in de Eerste Kamer kan daardoor in de tussentijd betwist worden.

- Reactie ChristenUnie Drenthe:
  De Eerste Kamer heeft middels een motie de staatscommissie Remkes ingesteld om met verbetervoorstellen te komen voor het functioneren van de Eerste Kamer. Dit vanwege afnemend vertrouwen in de democratie – een deel van de kiezers blijft thuis - èn omdat de democratische rechtstaat wordt bedreigd door nepnieuws en manipulatie. Wat ons betreft belangrijke redenen om onze democratische rechtstaat en parlement te versterken.
  Tot onze verbazing vraagt het kabinet nu - zonder dat de Eerste Kamer zelf is betrokken of geraadpleegd - van ons via IPO een reactie op het voorstel. Een voorstel waarbij het kabinet erg selectief is geweest in het kiezen van maatregelen en een voorstel dat geen antwoord geeft op de analyse die de staatscommissie over het onderhoud dat nodig is aan het stelsel.
  Wat ons betreft doet dat voorstel geen recht aan de vraag van de Eerste Kamer. Zo is het maar zeer de vraag wat het losmaken van de Eerste Kamerverkiezing van de Statenverkiezing zal betekenen voor de opkomstpercentages. Snelheid en angst voor verlies van de meerderheid lijkt voor het kabinet belangrijker dan doelmatigheid en zorgvuldigheid. Wat onze ChristenUnie fractie betreft brengt IPO dan ook een negatief advies uit en verwijst het kabinet terug naar de tekentafel. Tot slot willen we nog meegeven dat de prioriteit bij de Minister zou moeten liggen bij versterken en schragen van onze representatieve democratie - op dat punt is er echt wel werk aan de winkel.
- De fractie van de PvdA Drenthe heeft een lichte voorkeur voor de voorgestelde wijziging van de Grondwet. De fractie is niet unaniem in haar opvatting.
- Forum voor Democratie (FVD) heeft met afkeuring kennisgenomen van het voorstel om de verkiezingsprocedure van de Eerste Kamer te wijzigen. Hoewel FVD erkent dat het ongewenst is dat de verkiezingen van de Provinciale Staten kunnen worden overschaduwd door de verkiezingen van de Eerste Kamer, biedt het onderhavige voorstel daarvoor geen adequate oplossing. Los van de vraag of de Eerste Kamer nog bestaansrecht heeft in ons parlementaire stelsel (het voert te ver om daar nu op in te gaan), zouden de leden daarvan direct moeten worden gekozen door alle (kiesgerechtigde) Nederlanders, in

plaats van (getrapt) door de Provinciale Staten. Alleen dan zal immers worden bewerkstelligd dat de uitkomst van de PS-verkiezingen los komt te staan van de samenstelling van de Eerste Kamer.
Het voorstel zou er bovendien toe leiden dat de opkomst van nieuwe politieke partijen in het parlement vertraagd wordt. Dit zal Nederlanders het gevoel geven dat hun invloed op de samenstelling van de Eerste Kamer en daarmee het belang om te gaan stemmen nog verder afneemt. FVD wil Nederlanders niet minder, maar méér mogelijkheden bieden om beleid dat tegen hun belangen indruist vlot af te straffen en bij te sturen.
Wanneer de Provinciale Statenverkiezingen geen nationaal karakter meer hebben, zal het opkomstcijfer vermoedelijk dalen. Kiezers die hun teleurstelling over nationaal beleid willen uiten en verder relatief weinig interesse in de politiek hebben, zullen namelijk eerder thuisblijven. In een land waarin sprake is van een toenemende kloof tussen lager en hoger opgeleiden, zou dit een onwenselijke ontwikkeling zijn en afdoen aan de democratische legitimiteit van de besluitvorming in de Eerste Kamer, die in dit scenario nog steeds door de Provinciale Staten wordt verkozen. De Eerste Kamer is dan immers in mindere mate een afspiegeling van de voorkeuren van alle kiesgerechtigde Nederlanders.
In dit licht verwerpt FVD dit conceptwetsvoorstel en stellen wij in plaats daarvan voor om de Eerste Kamer, zolang zij bestaat, direct in plaats van indirect te verkiezen, gelijktijdig met de Provinciale Statenverkiezingen en de waterschapsverkiezingen. Zo blijft een relatief hoge opkomst bij al deze verkiezingen gegarandeerd, waarmee de democratische legitimiteit van de besluitvorming gewaarborgd blijft. Tegelijkertijd wordt het beoogde doel van het kabinet bereikt: de Provinciale Staten verkrijgen een mandaat dat niet door aandacht voor nationale thema's is verwaterd. Voor die nationale thema's brengt de kiezer immers een directe stem voor de Eerste Kamer uit.

- Wij, GroenLinks, vinden de discussie over herziening voorbarig gelet op de ophef over het rapport van de Commissie Remkes van ruim 300 pagina's. Daarin staat een aantal zaken aangaande de Eerste kamer. Eerst wil onze fractie dat er gesproken wordt in de Eerste Kamer over het rapport van de Staatscommissie Remkes in plaats van nu te reageren op een 'losse flodder' van het Kabinet. Dit is slechts een onderdeel uit een pakket van voorstellen. Ook de Raad van State heeft nog geen advies gegeven. Daarnaast is onze fractie van mening dat onze Eerste en Tweekamerfractie eerst aan de beurt zijn zich over de voorstellen te buigen.
- Naar het oordeel van de CDA-fractie draagt het voorstel bij aan minder nationale invloed op provinciale verkiezingen en doet het dat door de Eerste Kamer minder politiek te laten functioneren, zoals dat ook in onze staatsrechtelijke verhoudingen is bedoeld. De CDA Tweede Kamerfractie zal na de consultatieronde de wet natuurlijk op alle onderdelen kritisch bekijken, bijvoorbeeld op het effect van de verkiezingswijze op kleinere fracties in de Eerste Kamer. Maar de richting die het kabinet kiest is wat ons betreft de juiste. Het CDA Drenthe is verder in de opvatting dat we in dit voorliggend proces helderheid en zuiverheid steeds moeten hebben om het proces dat voorligt van draagvlak te voorzien in de provincies.
- De consultatieronde van de Minister van Binnenlands Zaken, Mevr. Ollongren, over een nieuwe procedure om de Eerste Kamer te verkiezen, doet in eerste instantie sympathiek aan, maar het is een vreemde situatie als blijkt dat haar voorstel afwijkt van het voorstel zoals geformuleerd door de commissie Remkes die daar een advies over heeft uitgebracht, aldus de fractie van de PVV. Het lijkt nu of de provincies te hulp worden geroepen om toch haar gelijk te verkrijgen. Het is een belangrijke en ook politieke kwestie: laat de discussie in de Tweede Kamer plaats vinden. Laat de minister met een wetsvoorstel komen en zien dat ze daar een meerderheid voor krijgt. De politieke discussie kan dan gevoerd worden op grond van haar onderbouwing en het advies van de commissie. Deze consultatie is een mistig gebeuren, het lijkt een ad hoc procedure en het komt de Minister blijkbaar goed uit. Hoe worden de verschillende adviezen van de partijen/de fractieleiders gewogen en samengevat tot een conclusie en wie heeft daar dan nog iets over te zeggen na afloop van de consultatie ronde.
  De problemen bij een grondwetswijziging zijn nog meer dan een mogelijke nieuwe verkiezingsprocedure van de Eerste Kamer, een onderwerp dat thuishoort in de Tweede Kamer. De Regering gaat de provincies toch niet vaker consulteren over belangrijke landelijke politieke thema's? Of gebeurt dat alleen als dat de Regering goed uitkomt. Laat de Tweede Kamer zijn landelijke taak doen en val de provincies niet lastig met consultaties over landelijke politieke onderwerpen.

Assen, 12 november 2019

TRANSCRIPT VAN DE PROVINCIALE STATEN VAN DE PROVINCIE GELDERLAND
d.d. 30 oktober 2019

---

1. **Opening en mededelingen van de voorzitter**
2. **Afscheid Marga Schoots - Van Duren (VVD)**
3. **Toelating en beëdiging van dhr. De Looff ter vervulling van de vacature Schoots - Van Duren**
4. **Vaststelling van de agenda**
5. **Vaststelling van de besluitenlijst van de vergadering op 9 oktober 2019 (PS2019-688)**
6. **Ingekomen stukken**
7. **Verordening rechtspositie Staten- en commissieleden Gelderland 2019 (PS2019-695)**
8. **Machtiging IPO voor ondertekening Klimaatakkoord (PS2019-678)**
9. **Startnotities Regionale Energiestrategieën (PS2019-663)**
10. **Consultatie door IPO over voorstel Grondswetwijziging herziening verkiezingswijze Eerste Kamer (PS2019-719)**

De voorzitter: Ben ik nu en dat kunnen we net voor de pauze van 6 uur misschien doen. Ik moet even misschien zeggen. Agendapunt 10, consultatie door IPO over voorstel Grondwetwijziging herziening verkeerswijze ... verkiezingswijze Eerste Kamer. Wie mag ik daar het woord over geven? Ik heb een sprekerslijst. Ja komt u maar. VVD, mevrouw Van der Woude. Ja, als ik iets anders had gewild dan moest u weer gaan zitten natuurlijk maar u mag hoor.

Mevrouw Van der Woude (VVD): Vandaag mogen wij naar het IPO aangeven wat wij vinden van de door de regering voorgestelde grondwetswijziging verkiezingen Eerste Kamer en wij mogen wat vinden omdat wij een procedurele rol daarbij hebben. Tegelijk is er een versterking van de reflectiekracht van de Eerste Kamer aan de orde. Iets wat alle Nederlanders en dus ook ons aangaat. En wij vinden ook wat, omdat die verkiezingen op dit moment aan onze verkiezingen gekoppeld is en bij de verkiezingen afgelopen voorjaar was een alom gehoorde verzuchting, de verkiezingen gaan zo niet meer over ons. Niet over de provincie, niet over de waterschappen. Het gaat enkel nog over de landelijke politiek. Een verandering kan dus aangewezen zijn. Het voorliggende voorstel is kort en krachtig. Terugkeer naar de situatie zoals het tot 1983 gehanteerd. Enkel de 55-plussers hier en niet eens allemaal hebben nog in dat systeem gestemd, namelijk voor Provinciale Staten op 24 maart 1983. Terugkeer naar dat systeem zouden wij kunnen kwalificeren als een conservatief behoudend voorstel. Tegelijk is terugkeer naar een oude situatie een voorstel dat niet of zelden wordt gedaan door Nederlandse overheden. Het is tot de dag van vandaag een soort taboe. Voorstellen gaan steeds om doorontwikkeling. De falen van het nieuwe systeem ondervangen en dergelijke uitdrukkingen. En in dat opzicht is het dus een bestuurlijk vernieuwend en progressief voorstel. Tegelijk versterkt het voorstel de reflectiekracht van de Eerste Kamer door er 6 jaar van te maken en er ontstaat ook een loskoppeling van de nauwe verbinding met de verkiezingen van PS. Voor de VVD is de conclusie dan ook helder, wie kan dan nog op dit voorstel van de regering tegen zijn? Wij in ieder geval niet.

De voorzitter: Ja, de overbuur. Mag ik mevrouw Van der Woude nog even wachten. De heer Ruitenberg, ga uw gang. SGP.

De heer Ruitenberg (SGP): Ja dank u wel, voorzitter. Ik hoor dat mevrouw Van der Woude aangeeft dat het belangrijke of een belangrijk argument is versterking van de reflectiekracht van dit nieuwe stelsel. Nou ja oud of nieuw, daar kunnen we het niet over hebben maar weet u dat de overgang van het oude stelsel naar het nieuwe stelsel exact hetzelfde argument inhield?

Mevrouw Van der Woude: Ja en daarom vind ik het ook zo bestuurlijk vernieuwend dat bestuurders durven toe te geven dat ze het niet zo goed zagen maar ja goed je moet wel 55-plus zijn om het nog meegemaakt te hebben.

De heer Ruitenberg: We moeten ...

Mevrouw Van der Woude: Ik overigens heb ook één keer mogen stemmen.

De voorzitter: Mevrouw Faber, PVV.

Mevrouw Faber-Van de Klashorst (PVV): Ja dank u, voorzitter. Ja ik ben 55-plus maar goed maakt niet uit. Ja ik heb nog wel een vraag aan collega van de VVD, want heeft u ... heeft zij, vraag ik via de voorzitter, contact gehad met de fracties van de VVD in Den Haag hierover?

Mevrouw Van der Woude: Ik heb daar geen contact mee gehad, want het gaat ... ik word niet gevraagd om hier te vertellen wat de Eerste Kamer vindt of wat de Tweede Kamer vindt. Ik vertel hier wat wij in Provinciale Staten ervan vinden en wat dat voor ons oplost want wij zijn een andere bestuurslaag en hebben daar ook een heel ander belang bij. Zeker omdat het ja omdat dit echt gaat over het functioneren van bestuurslagen moet je daar voorzichtig mee zijn, vind ik.

De voorzitter: Mevrouw ...

Mevrouw Van der Woude: Wij houden niet van dubbel mandaat weten we sinds vanochtend.

De voorzitter: Ja.

Mevrouw Faber-Van de Klashorst: Nou ik heb een dubbel mandaat en daarom weet ik ook namelijk wat er in Den Haag zich afspeelt en daarom zou ik u er graag op wijzen van neem ook eens contact op want u kunt wel in een politiek spagaat op deze manier.

De voorzitter: Oké. Dank u wel. Is een hele ...

Mevrouw Van der Woude: Dank u wel voor deze tip.

De voorzitter: Ja, dank u wel. Dank u wel mevrouw Van der Woude. Forum voor Democratie was een novum. We kregen uw bijdrage gemaild, maar dat ... nee, u wordt verwacht om hier het gesprek met elkaar daarover te voeren of het debat te voeren. Ja. Anders kunnen we alles schriftelijk afdoen. Dat is ook een ... '...' dan zit ik hier helemaal in m'n eentje. Elektronisch stemmen. Maar goed, daar hebben we het niet over. U bent aan het woord. Prima, toe maar.

De heer De Kok (FVD): Dank u Statenleden, gedeputeerden, voorzitter. Ja het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft met haar de minister heeft met haar ministerie een grondwetswijziging voorbereid om de Eerste Kamer voortaan voor 6 jaar te kiezen waarbij om de drie jaar beurtelings 37 of 38 senatoren worden gekozen. Dat is het voorliggende voorstel. Provinciale Staten die spelen een heel

belangrijke rol in de procedure van de verkiezingen van de Eerste Kamer. Het is ons als Provinciale Staten van Gelderland door uw minister via een consultatie van het IPO gevraagd om met een reactie te komen. Nou die reactie die heb ik al in de mail gegeven, maar ik werd verzocht dit nog toe te lichten. Ja het is een bijzonder voorstel, want op verzoek van beide Kamers heeft de regering vorig jaar een staatscommissie ingesteld om te adviseren over de toekomstbestendigheid van het parlementaire stelsel en op 13 december 2018 heeft de staatscommissie parlementair stelsel haar eindrapport uitgebracht en in dit eindrapport adviseert de staatscommissie parlementair stelsel nadrukkelijk en uitdrukkelijk om de wijze van de verkiezing van de Eerste Kamer niet aan te passen. Het is een feit dat door deze wijziging het gevolg zal hebben dat het langer duurt voordat de opkomst van nieuwe politieke partijen volledig tot uitdrukking komt in de Eerste Kamer. Ik kan mij, laat ik maar zeggen persoonlijk dan ook niet aan de indruk onttrekken dat de minister Ollongren die al eerder met succes zich heeft ingespannen het raadplegend referendum af te schaffen zich er nu ook voor inspant om nieuwe partijen zoals Forum Democratie immers wij zijn in één klap de grootste partij in de Eerste Kamer geworden in de toekomst hierin maximaal te gaan belemmeren. Dat ze daarmee ingaat tegen het nadrukkelijk advies van de statencommissie parlementair stelsel om de verkiezing van de Eerste Kamer niet aan te passen, is eigenlijk dus niet zo vreemd want de commissie heeft namelijk ook geadviseerd om het bindend collectief referendum in te voeren. Kan me wel voorstellen dat Ollongren zich daar ook niet in vindt. Daarom is onze reactie om het voorstel als volgt, Forum voor Democratie heeft met afkeuring kennis genomen van het voorstel om de verkiezingsprocedure van de Eerste Kamer te wijzigen. Hoewel wij erkennen dat het ongewenst is dat de verkiezingen van de Provinciale Staten kunnen worden overschaduwt door de verkiezingen van de Eerste Kamer biedt het onderhavige voorstel daarvoor geen adequate oplossing. In onze optiek zouden de leden der Eerste Kamer direct moeten worden gekozen door alle kiesgerechtigde Nederlanders in plaats van getrapt via de Provinciale Staten. Alleen dan zal immers bewerkstelligd worden dat de uitkomst van de Provinciale Staten verkiezingen los komt te staan van de samenstelling van de Eerste Kamer. Het voorliggende voorstel zal er bovendien toe leiden dat de opkomst van nieuwe politieke partijen in het parlement en de senaat vertraagd wordt. Dit zal Nederlanders juist het gevoel geven dat hun invloed op de samenstelling van de Eerste Kamer en daarmee het belang om te gaan stemmen nog verder afneemt. Forum voor Democratie wil Nederlanders niet minder maar meer bij de politiek en de mogelijkheden betrekken en het beleid daartegen druist dan ook in en moet zo snel mogelijk .... Nee, de mogelijkheden bieden om het beleid dat tegen hun belangen in druist zo snel mogelijk bij te sturen of af te straffen. Wanneer de Provinciale Staten geen nationaal karakter meer hebben, zal het opkomstcijfer van de Provinciale Staten verkiezingen mogelijk dalen. Kiezers die hun teleurstelling over nationaal beleid willen uiten en verder relatief weinig interesse in de politiek hebben, zullen mogelijk er eerder dan voor kiezen om maar thuis te blijven. Dit zou juist een onwenselijke ontwikkeling zijn en afdoen aan de democratische legitimiteit van de besluitvorming van de Eerste Kamer die in dit scenario nog steeds door de Provinciale Staten wordt gekozen. Maar dan eens in de zes jaar. De Eerste Kamer ...

De voorzitter: Ja. De heer Kanis, D66.

De heer Kanis(D66): Ja ik ... allereerst even een korte constatering. Blij om te horen dat Forum voor Democratie zo veel waarde hecht aan adviescommissies van de regering. Dat onthoud ik zo voor het stikstofdebat. Ten tweede, u zegt we boeten aan legitimiteit in op het moment dat de Eerste Kamer verkiezing niet meer gekoppeld is aan die Provinciale Staten verkiezing, maar vergroot het dan niet juist de legitimiteit van de Provinciale Staten?

De heer De Kok Nee ik heb niet gezegd dat wij inboeten aan legitimiteit. Ik heb gezegd dat als je dit loskoppelt van de Provinciale Staten, de Eerste Kamer verkiezing daarvan los wil koppelen dat mogelijk mensen minder geïnteresseerd zijn in Provinciale Staten verkiezingen. We hebben juist kunnen zien dat de opkomst en de aandacht voor de Provinciale Staten vergroot is de afgelopen verkiezingen. Wat wij dus voorstellen, wat hier nu in staat is om tegelijkertijd de Provinciale Staten te houden, de Eerste Kamer

verkiezingen te houden en de waterschapsverkiezingen te houden. Nou u hebt drie redenen om naar een stembus te gaan, lijkt ons een hele goede opkomst maar je kunt dan ook separaat gericht voor de Eerste Kamer kiezen.

De voorzitter: Ja de heer Kanis nog? Nee, dank u wel. Vervolg uw betoog of uw bijdrage eigenlijk.

De heer De Kok: Ik ben er nog een klein beetje op vooruit gelopen vrees ik. In dit licht verwerpt Forum voor Democratie het conceptvoorstel en wij stellen in plaats daarvoor de Eerste Kamer zolang zij bestaat direct in plaats van indirect te gaan kiezen. Gelijktijdig met Provinciale Staten verkiezingen en waterschapsverkiezingen. Zo blijft een relatief hoge opkomst bij deze verkiezingen gegarandeerd waarmee de democratische legitimiteit van de besluitvorming ook gewaarborgd blijft. Tegelijkertijd wordt het beoogde doel van het kabinet bereikt, de Provinciale Staten verkrijgen het mandaat dat niet door de aandacht van nationale thema's is verwaterd en voor die nationale thema's brengt de kiezer immers een directe stem uit. Ik dank u.

De voorzitter: Ja, dank u wel. Ben ik nu bij de heer Bos, CDA bijdrage. De bijdrages worden gebundeld zoals u weet door de griffie en dan gaan ze richting het IPO.

De heer Bos (CDA): Voorzitter, het rapport wat verscheen vanuit de staatscommissie lage drempels hoge dijken geeft reden om goed na te denken over ons stelsel. Hoe hebben we het georganiseerd, hoe zit dat met die borging en hoe zorgen we er nou voor dat daar waar nodig aanpassingen worden doorgevoerd? Het voorstel wat nu ter consultatie voorligt, trouwens wel een mooie bijzondere procedure om op deze manier vanuit het Gelderse mee te praten over een de wetgeving in Den Haag maar goed even dat daar gelaten, en geeft ook aanleiding om daar toch maar wat kritische kanttekeningen bij te plaatsen maar ook dat wel te doen in de besef dat die zes jaar termijn op zich een niet een rare termijn is. Iets langere zittingsperiode geeft ook misschien juist wel meer slagkracht voor Kamerleden die daar hun werk doen. Meer ervaring, meer collectief geheugen wat je langer vasthoudt heeft ook zo z'n voordelen. Maar voorzitter, even los daarvan één van de dingen waar dit wetsvoorstel ook uit voortvloeit is toch wel de politisering van de Eerste Kamer waarvan we zeggen van ja dat is gewenst, minder gewenst, daar zijn weer opvattingen over verdeeld. Maar als we dan kijken naar dit voorstel, dan lost dit voorstel dat probleem als zodanig niet op. Wat wel helder is, is door de politisering van de Eerste Kamer de eigenlijke taak van de Eerste Kamer medewetgever controleur van de regering wel wat meer naar de achtergrond is gekomen. En daar is het misschien wel goed om het daar ook vooral over te hebben met mekaar. Hoe zien we nou die rolopvatting vanuit die Eerste Kamer als medewetgever, controleur en van de regering in plaats van als politiek instituut op zich. Voorzitter, ik zou daar een hele uitgebreide beschouwing over kunnen gaan doen maar dat ga ik niet doen. Nog twee opmerkingen. Eén van de nadelen van dit systeem is wel dat de kiesdrempel omhoog gaat en dat het dus voor kleinere partijen lastiger wordt om in de Eerste Kamer en ook een zetel te verwerven. Dat is niet de bedoeling van de wetgever, maar het vloeit wel uit voort. In die zin is het voorstel nog wel iets om eens even goed naar te kijken van is dit neveneffect nou zodanig dat je dat ook wil accepteren als je kijkt naar het doel van deze wetgeving. Ten slotte, voorzitter, als je in een gezamenlijke vergadering dan die tweede lezing doet, Eerste en Tweede Kamer en dan dus cijfermatig gaat kijken naar de uitslag neem je daarmee ook op de koop toe dat juist die rol van medewetgever en controleur van de Eerste Kamer nog meer onder druk komt te staan. Dat verhoudt zich in de adviezen die de commissie Remkes geeft wel wat lastig met alle teksten die daar ook over gebezigd zijn. Dus wat ons betreft, voorzitter, IPO ga vooral met de minister daarover rond tafel. Deze kanttekeningen neem die nog eens mee om te zeggen van jongens we snappen de verlenging naar zes jaar, we snappen ook dat daar in die wisseling van om de drie jaar een verkiezing maar kijk nog eens goed naar die nadelen. Kunnen we daar niet iets slims op verzinnen? En volgens mij zijn de wetgevers in Den Haag heel slim en creatief en moet dat mogelijk zijn om daar toch voldoende borging te doen maar wel de goede beweging te maken.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Bos. Mevrouw Duursma, GroenLinks.

Mevrouw Duursma (GL): Ja dank u wel, voorzitter. Eigenlijk gaat het over de rol van de Eerste Kamer. Mijnheer Bos zei daar ook al wat over. En het was een Kamer die eigenlijk bedoeld was om de kwaliteit van wetgeving te controleren. Is het niet strijdig met de grondwet, niet strijdig met internationale verdragen, welke impact heeft wetgeving op onze grondrechten? Dat was de taak van de Eerste Kamer. Nou de vraag is of je als je om de drie jaar gaat kiezen of je de Eerste Kamer dan minder politiek maakt. Dat is maar de vraag maar dat is volgens mij waar het eigenlijk over zou moeten gaan. Je zou er ook wat pragmatischer naar kunnen kijken en zeggen de PS verkiezingen komen juist mooi in the picture door de Eerste Kamer verkiezingen. Daar is ook wat voor te zeggen, maar is wel heel pragmatisch. Stel wij zouden dit doen, dan krijg je wel een aantal bijkomende problemen. Eigenlijk verhoog je de kiesdrempel. Nou of dat wenselijk is, heel interessante discussie maar volgens mij is dat niet een discussie die wij hier horen te voeren maar terwijl een bijeffect met serieuze gevolgen voor hoe die volksvertegenwoordiging eruit gaat zien en welke groepen vertegenwoordigd zijn in de Eerste Kamer. Een ander bijkomend probleem is dat het toch vreemd is dat de ene PS twee keer gaan stemmen en de andere één keer. Goed. Nou wij hebben wel contact gehad met de onze andere fracties. Wij overleggen en wij maken wel een eigen standige afweging, maar wij begrijpen dat de Eerste Kamer nog niet eens gesproken heeft hierover en wij vinden het heel mooi dat PS in staat gesteld wordt om een mening te geven maar het zou ook wel heel logisch zijn dat de Eerste Kamer zelf daar ook op kan reageren. En wij vinden dit dus wel een heel voortvarend advies en ons advies is dat het ... wij zouden zeggen het is nu prematuur om hier een besluit over te nemen, laat ook de Eerste Kamer hierover eens in debat gaan en laten we er dan nog eens naar kijken met elkaar.

De voorzitter: Ja, dank u wel mevrouw Duursma. GroenLinks. Partij van de Arbeid, de heer Spoelstra.

De heer Spoelstra (PvdA): Het werkt. Voorzitter, het is wel bijzonder dat we geconsulteerd worden en het is nog bijzonderder dat we geconsulteerd worden over een grondwetswijziging waarover eerst een Tweede Kamer nog niet gesproken hebben naar aanleiding van een rapport van de commissie staatscommissie Remkes zal ik maar zeggen. Toch een gerenommeerd en respectabel VVD'er in mijn ogen die toch wel zware klussen mag aanpakken, maar die dit nadrukkelijk niet heeft geadviseerd wat nu voorligt. En dan komt het kabinet met een voorstel voor grondwetswijziging om het ... om de Eerste Kamer minder politiek te maken en dan vraag je je af wie bedrijft hier nu politiek en waarom. Wij hebben uiteraard contacten gehad met onze fractie in de Eerste Kamer, maar we vragen ons wel af voor welk probleem is dit nu een oplossing. Waarom moet het nu gewijzigd worden? Conservatief teruggaan naar 1983, wat ons betreft hoeft dat niet. Wij denken dat je met de huidige manier van werken een aantal voordelen hebt die opwegen tegen de nadelen van het verhaal wat nu voorligt, want als je het doet dan ... dit zou doen, dan zitten er wel een aantal argumenten in die ook naar voren zijn gebracht en ook anderen. De kiesdrempel wordt in feite verhoogd zou je kunnen zeggen doordat en daardoor wordt het voor kleinere partijen steeds lastiger om deel te kunnen nemen en als een kleine partij deelneemt en die niet een lang leven heeft, blijft die vervolgens wel lang in de Eerste Kamer zitten dus de vraag is of je dat nou wel zou moeten willen. Wat ons betreft zou het systeem niet zo moeten werken. De vraag of het politieke wordt door de ... of niet. De koppeling Eerste Kamer verkiezingen, Provinciale Staten verkiezingen. Je kunt natuurlijk zeggen, het is heel zuiver om die twee uit mekaar te halen maar ik denk wel als je ze ontkoppelt dat de opkomst voor de Provinciale Staten daardoor niet hoger wordt. En dat zien wij toch wel als een nadeel. En kleinere partijen, ik zei het al, de kiesdrempel wordt verhoogd en dat kan ook eigenlijk niet de bedoeling zijn dus alles overziend denken wij dat het procesmatig niet de juiste aanvliegroute is geweest van dit kabinet en dat uiteindelijk de op inhoud de wijziging wat ons betreft ook niet zou moeten doorgaan.

De voorzitter: Oké. Dank u wel. De heer Kanis, D66.

De heer Kanis (D66): Ja voorzitter, nou ja zoals door voor door verschillende collega's is er al beschouwd op de mate waarin dit de reflectiviteit van de Eerste Kamer beïnvloedt of het feit dat er een kiesdrempel komt, maar voor D66 Gelderland nou ja wil ik hier eigenlijk niet over spreken want wat ons betreft is dat nou echt een zaak voor de Eerste en Tweede Kamer en daarin wens ik ze vanaf deze plek in ieder geval veel wijsheid. Ik wil even kort wat zeggen over hetgeen wat ons volgens mij wel aangaat en dat zijn namelijk onze eigen verkiezingen. Daar ontstaat zeker een invloed op. Is ook door verschillende collega's genoemd. Aan de ene kant zal de opkomst waarschijnlijk lager worden, omdat er landelijke component in de Provinciale Staten verkiezingen mist. Aan de andere kant, de mensen die wel opkomen die stemmen tenminste echt voor de Provinciale Staten. Voor onze fractie is dit een weging waarvan we nu nog niet kunnen zien in welke van de twee doorslaat dus nou ja ik ben blij dat deze bijdrage dan door wordt gestuurd aan de Eerste en Tweede Kamer en met dit in het achterhoofd veel wijsheid dus.

De voorzitter: Dank u wel. Ja er zijn nog twaalf of elf moet ik zeggen. Oh, wacht even. De heer Ruitenberg, SGP. Gaat uw gang.

De heer Ruitenberg: Ja mijnheer Kanis. Voorzitter, dank u wel voor het woord. Als ik het voorstel van zeg maar de Kamer gelezen heb ... van het kabinet gelezen heb dan staat daar niet in dat de Provinciale Staten niet de Eerste Kamer blijven kiezen en uw voorstel dat is tenminste zoals ik het hoor een andere dat de Eerste Kamer maar loskomt van de Provinciale Staten. Is dat wat u voorstelt?

De heer Kanis: Nee hoor, nee. Dat is dan een misvatting. Ik bedoelde directe koppeling van de verkiezingen dus het feit dat die nu een paar maanden later is en dat daar straks misschien wel een paar jaar tussen kan zitten.

De voorzitter: Oké. Dank u wel. Even verduidelijkende vraag die gesteld wordt. De heer Kamp, ChristenUnie.

De heer Kamp (ChristenUnie): Dank u wel, voorzitter. De Eerste Kamer heeft middels een motie de staatscommissie Remkes ingesteld om met betere voorstellen te komen voor het functioneren van de Eerste Kamer. Tot onze verbazing vraagt het kabinet nu zonder dat de Eerste Kamer zelf is betrokken of geraadpleegd van ons via IPO een reactie op het voorstel. Een voorstel waarbij het kabinet erg selectief is geweest in het kiezen van maatregelen en ook nog eens lijnrecht ingaat tegen het advies van de staatscommissie die goed onderbouwd voorstelt om de wijze van verkiezing van de Eerste Kamer niet aan te passen. Wat ons betreft doet dat voorstel geen recht aan de vraag van de Eerste Kamer. Zo is het maar zeer de vraag wat het losmaken van de Eerste Kamerverkiezing van de statenverkiezingen zal betekenen voor onze opkomstpercentages. Zorgvuldigheid in het versterken van onze repRES'entatieve democratie is wat ons betreft dan ook geboden. Wat onze ChristenUnie-fractie betreft brengt het IPO een dus een negatief advies uit en verwijst het IPO het kabinet terug naar de tekentafel. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Faber, PVV.

Mevrouw Faber-Van de Klashorst (PVV): Ja dank u, voorzitter. Voorzitter, tot mijn verbazing spreken wij vandaag over een concept wetvoorstel grondwijziging herziening verkiezingswijze Eerste Kamer. Het lijkt wel alsof ik in de Eerste Kamer sta, maar dit is toch echt het provinciehuis. Ten eerste is mijn fractie van mening dat in eerste instantie het aan de Tweede Kamer is om dit voorstel te behandelen en niet de Provinciale Staten. Natuurlijk mogen Provinciale Statenleden een mening hebben, maar die kunnen ze gewoon bespreken intern binnen hun eigen partij. De SP zelf voor de VVD wil ik noemen. Dan heb je geen dubbel mandaat voor nodig. Dat kan ook gewoon met een enkel mandaat, want die telefoon hebben we gewoon allemaal om even te bellen. Goed. Voorzitter, in feite is het een zwaktebod van de D66-minister Ollongren van Binnenlandse Zaken om via het IPO een consultatie voor te leggen bij de Provinciale Staten. Blijkbaar is zij dondersgoed bewust dat zij met dit wetsvoorstel ingaat tegen het advies van de

staatscommissie Remkes. Op commissie geleid door nota bene een coalitiegenoot de VVD'er Remkes. Door op slinkse wijze de provincie achter zich te krijgen via een consultatie krijgt zij een extra argument in handen om in te gaan tegen het advies van de staatscommissie. Dat luidt als volgt, ik citeer. De staatscommissie adviseert niet om de wijze van de verkiezing van de Eerste Kamer aan te passen. Einde citaat. Deze stelling wordt ook onderbouwd. Ik citeer nogmaals. Uit het rapport van Remkes, één van de genoemde argumenten was dat de lange zittingsduur en de verkiezingen in twee helften ervoor zorgden dat de samenstelling van de Eerste Kamer wat verder af komt staan van de actuele voorkeuren van de kiezer wat onwenselijk werd geacht. De commissie acht de actuele voorkeur van de kiezer van belang. Chapeau. Dat is ook in lijn met de opdracht aan de commissie. Zij moest namelijk advies uitbrengen aan de regering over de toekomstbestendigheid van het parlementair stelsel. Daarbij in overweging nemende dat de Nederlandse burger meer betrokken bij beleid en politiek ambieert, hetgeen blijkt uit het onderzoek van het sociaal cultureel planbureau. Dan wil ik nog even ingaan voordat ik verder ga op mevrouw Duursma. Zij zei ... gaf heel goed aan van nou ja laat de Eerste Kamer eerst zelf hierover in debat gaan. Nou ik kan mededelen dat de commissie binnenlandse zaken bij de Eerste Kamer die heeft ... die is de door de minister van Binnenlandse Zaken betrokken bij dit geheel en die waren daar nogal hoogst verbaasd over dat hen werd gevraagd om mee te doen aan consultatieronde, want zij zeggen nou laten ze maar komen met dat wetsvoorstel en dan nadat de Tweede Kamer het heeft behandeld dan gaan wij ons daarover buigen. Dus ik denk dat we het gewoon wel ordentelijk in de juiste volgorde moeten doen. Daarom het volgende, nadat de D66-minister eerst het referendum heeft afgeschaft doet zij nu een poging om de kiezer nog meer op een zijspoor te zetten en dat tracht zij te doen met medewerking van de Provinciale Staten. De PVV-fractie is van mening meewerken aan een dergelijke constructie is ongewenst en roept dan ook de andere partijen op om niet mee te werken aan deze constructie. Namens mijn fractie dien ik dan ook de volgende motie in met het dictum Provinciale Staten spreken uit om de consultatie inzake de grondwetswijziging herziening verkiezingswijze Eerste Kamer naast zich neer te leggen en hier niet aan mee te werken.

De voorzitter: Dank u wel. Motie 19 M49 wordt het.

Mevrouw Faber-Van de Klashorst: Tot zover, dank u.

De voorzitter: Ja dank u wel, mevrouw Faber namens de PVV. De SP, mevrouw Hoezen.

Mevrouw Hoezen (SP): Dank u wel, voorzitter. Ja in navolging van enkele van de voorgaande sprekers. De SP vindt het ook vreemd dat dit voorstel tot wijziging van de grondwet nu ter consultatie ligt terwijl de beide Kamers hier nog niks van hebben kunnen vinden. De staatscommissie die is ingesteld die weegt idealiter integraal het staatsbelang af voor alle bestuurslagen. De SP heeft dus ook helemaal geen behoefte om hier vanuit de provincie inhoudelijk iets van te vinden. Liever zien we dat het advies van de staatscommissie serieus wordt genomen en omdat de wetswijziging niet voorkomt uit de commissie Remkes en sterker nog de commissie kritisch was op invoering van dit stelsel zijn wij van mening dat dat advies opnieuw als grondslag zou moeten dienen van een stelselwijziging. Aangezien dat nu niet aan de orde is, kunnen wij ons niet vinden in het voorstel. Wij adviseren dan ook om het advies van de commissie ter harte te nemen en met een nieuw voorstel te komen.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Ruitenberg, SGP.

De heer Ruitenberg (SGP): Ja dank u wel, voorzitter. De Bijbel die zegt dat in de veelheid der raadslieden des konings wijsheid ligt. Dus wat dat betreft ben ik het niet eens met de sprekers die hier voorafgaand zeiden dat het niet goed is om ook Provinciale Staten te raadplegen. We kunnen zeggen dat wij ook enige betrokkenheid hebben bij dit onderwerp dus dat het goed is om ons te consulteren, maar het is natuurlijk het enige goede wat ik van dit voorstel zeggen wil, voorzitter. Net al aangegeven bij interruptie dat het

argument wat nu gehanteerd wordt in het wetsvoorstel om te ook te gaan of terug te gaan liever gezegd tot de methodiek die in het verleden gold dat dat exact hetzelfde argumenten is dat toen ook gehanteerd werd om er juist van af te stappen. Dan denk ik, nou je gaat toch niet terug naar iets waarvan je met dezelfde argument gezegd hebt dat het niet goed was. Daarnaast is het zo en dat is door anderen ook benoemd dat voor kleinere partijen de verhoging van de kiesdrempel niet gunstig is en ook daarom zijn wij tegen het voorstel dat er ligt en ja voor mij is het nog steeds vreemd dat inderdaad een belangrijke commissie die toch onderzoek gedaan heeft juist tegenovergestelde adviseert van wat er in dit voorstel is. Dus wat ons betreft mag het IPO ook een geluid laten horen dat tegenovergesteld is aan het voorstel wat er van het kabinet zijde is gekomen. Dank u wel.

De voorzitter: Ja dank u wel, mijnheer Ruitenberg. Is het woord aan de heer Van der Veer, Partij voor de Dieren.

De heer Van der Veer (PvdDieren): Voorzitter, dank u wel. Paragraaf 723 van het rapport lage drempels, hoge dijken van de staatscommissie parlementair stelsel legt duidelijk uit dat teruggaan naar het kiessysteem zoals dat voor 1983 gold geen veronderstelde problemen oplost. Problemen die er wat onze fractie betreft helemaal niet zijn. Een belangrijk nadeel van het oude kiessysteem, dat van voor 1983 dus, is dat meer kiezers zich niet in de Eerste Kamer vertegenwoordigd zullen zien omdat voor beginnende partijen de kiesdrempel als ik het even zo mag noemen twee keer zo hoog wordt. Voorzitter, het ondermijnt het vertrouwen in de politiek als grotere partijen zouden besluiten om onder het mom van stabiliteit beginnende partijen de toegang tot de Eerste Kamer te ontzeggen. Het is ook een bijna niet uit te leggen systeem dat in drie Statenperiodes, twee Provinciale Staten één keer mogen stemmen en één Provinciale Staten twee keer. De stabiliteit van het landelijk bestuur die in het geding zou zijn, is beter geholpen door beleid goed en transparant uit te leggen en naar reacties te luisteren om populisme te voorkomen of tegen te gaan. Voorzitter, of een regelsysteem stabiel is, is een technisch vraagstuk waaraan gerekend kan worden. Ik raad de Tweede Kamer aan als ze toch iets zouden willen aanpassen eerst een deskundige op het gebied van meet- en regeltechniek te raadplegen. Onze fractie raadt het teruggaan naar de situatie van voor 1983 ten sterkste af en we zullen de motie van de PVV dan ook steunen. Dank u wel.

De voorzitter: Ja, dank u wel. Niet aangemeld, maar ik vraag het voor de zekerheid even. Ja 50PLUS. Mijnheer Bruins, ga uw gang.

De heer Bruins (50PLUS): Ja dank u wel, voorzitter. Ik heb de Eerste en Tweede Kamer wel geïnformeerd en gevraagd van wat hun standpunten waren en het blijkt dat wij toch tegen dit proces stemmen om de kleine partijen ook in de toekomst kans te blijven geven om ook democratisch hun stem te kunnen uitbrengen. Dank u wel.

De voorzitter: Ja, dank u wel. Dank u wel. Behandeling van dit voorstel is ook in één termijn. U weet dat de beraadslaging van u wordt in dit geval netjes natuurlijk schriftelijk weergegeven en gaat richting het IPO via onze griffie. Laat onverlet dat er altijd uiteraard ruimte is om een motie in te dienen dus dat betekent dat de motie zo in stemming gebracht gaat worden. Voordat ik dat doe, vraag ik nog even is er behoefte aan stemverklaringen over de motie. Ja, komt u maar naar het spreekgestoelte hoor. Mevrouw Duursma. GroenLinks. Nee, hier gewoon vanaf het spreekgestoelte. Of pardon vanaf het interruptiemicrofoon.

Mevrouw Duursma: Ja dank u wel, voorzitter. Nou in grote lijnen zijn we het wel eens. We zeggen ook laat eerst die Tweede Kamer en de Eerste Kamer naar eerst naar kijken, maar de zin wij willen hier niet aan meewerken dat is toch niet hoe wij het zien, want wij willen wel teruggeven aan de minister dat we vinden dat de Tweede en Eerste Kamer zich hierover moeten buigen en dat rechtdoen aan de speciale rol van de Eerste Kamer voorop moet staan en dat het maar de vraag is of dit voorstel daaraan bijdraagt.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Van der Woude, VVD.

Mevrouw Van der Woude: Ja, ik voel mij natuurlijk toch enigszins getriggerd. Ik zou willen vragen of wij nu ook gaan stoppen met onze consultatie omtrent de omgevingsverordening, want ik stel voor dat nu eerst er een nieuwe omgevingsverordening komt. Dat wij dan besluiten en dat er vervolgens dan wel zien wat de gemeenteraden ervan vinden. Ik vind het echt een omkering van de wereld. Wij zijn belanghebbende bij dit voorstel. De regering heeft een idee wat ze willen. Dan ga je de omgeving consulteren. Dat zijn in dit geval onder andere de provincies en daarna ga je met een afgewogen voorstel richting Eerste en Tweede Kamer. Dat is de moderne manier van besturen en wat ik hier keer op keer hoor dat is echt heel, heel ouderwets en ik schrik daarvan want zo had ik deze Staten niet ingeschat.

De voorzitter: En dat betekent dat u dus tegen de motie bent als ik u goed begrijp? Ja tenminste zo interpreteer ik hem dan maar even. Dus ... de heer Van der Veer, Partij voor de Dieren. Stemverklaring.

De heer Van der Veer: Voorzitter, ik moet mezelf even corrigeren want ik ...

De voorzitter: Oh.

De heer Van der Veer: Want ik heb de motie inmiddels uitgereikt gekregen ...

De voorzitter: Ja, ja.

De heer Van der Veer: En ik meende na de bijdrage van mevrouw Faber te hebben begrepen dat we ons zouden uitspreken richting de Tweede Kamer om niet aan het voorstel mee te werken maar ik zie nu dat het totaal wat anders instaat. Namelijk dat we de consultatie naast ons neer gaan leggen. Kan ze dat nog verklaren? Bedoelt ze ... ja. Nee, ik denk dat we dan toch niet aan de motie mee kunnen doen.

De voorzitter: Oké. Er staat wat er staat dan maar ...

De heer Van der Veer: Misschien moeten we even schorsen voor dat het echt duidelijk is ...

De voorzitter: Nee, nee maar ...

De heer Van der Veer: Waar we voor stemmen. Oké. Ja, wacht even. Nou doet u twee dingen. U wilt zo nog even een schorsing, ga ik straks even voorstellen maar er staat wat er staat. Zo noem ik dat dan maar even. De heer Kanis, D66.

De heer Kanis: Ja ook ik heb zojuist in mijn bijdrage al aangegeven dat dit vooral aan de Eerste en de Tweede Kamer is. Ik heb binnen ... met dat in het achterhoofd een korte reactie gegeven en wat mij betreft mag dat best teruggestuurd worden naar het Ministerie van Binnenlandse Zaken dus zullen we tegen deze motie stemmen.

De voorzitter: Dank u wel. Ja de heer Kamp, ChristenUnie.

De heer Kamp: Ja dank u wel, voorzitter. Ook wij zullen tegen deze motie stemmen. Wij denken dat het wel degelijk zinvol is om hier te blijk te geven van wat hier gezegd is. Namelijk dat de meerderheid van de partijen het niet met deze gang van zaken eens lijkt te zijn en dat dat een sterker signaal is dan helemaal niks zeggen. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Bos. CDA.

De heer Bos: Ja voorzitter, als je zegt van ik wil de consultatie naast je neerleggen, als je dat al politiek zou vinden ja dan ben je te laat als je halverwege de discussie dat gaat doen. Dan had je dat van te voren met een ordevoorstel moeten doen. We hebben nu met elkaar hierover van gedachten gewisseld en om dan te

zeggen we beschouwen dit maar als niet gedaan, vind ik niet gepast dus ik heb ook geen behoefte om überhaupt te zeggen consultatie doen we niet. Wat ons betreft gewoon netjes ordentelijk aan IPO kenbaar maken wat wij hier besproken hebben.

De voorzitter: Ja, gaan we doen. Zeker. De heer Spoelstra. Partij van de Arbeid.

De heer Spoelstra: We hebben in feite dezelfde argumenten als het CDA. We denken dat het goed is dat we aan de consultatie meedoen en we zijn tegen de motie.

De voorzitter: Dank u wel. Wil u nog een stemverklaring doen?

Mevrouw Faber-Van de Klashorst: Ja voorzitter, ja ik zou graag een opmerking willen maken. Ja ik heb geen ... ik kan mag ... ik mag geen stemverklaring doen over mijn eigen motie.

De voorzitter: Nee.

Mevrouw Faber-Van de Klashorst: Dus vandaar het verzoek of ik misschien mag reageren op mijnheer Bos.

De voorzitter: Nou ik ga u even helpen, want er is net even een procedurevoorstel noem ik het dan even ...

Mevrouw Faber-Van de Klashorst: Ja.

De voorzitter: Door de heer Van der Veer van Partij voor de Dieren gedaan en daar mag u even op reageren. Wilt u een korte schorsing hebben om te overleggen? Nee, daarom. Ik geef u dus nu ... u heeft geen behoefte aan schorsing. Nee. Toe maar. Kom maar.

Mevrouw Faber-Van de Klashorst: Er waren hier dus net geluiden van ja had dan een ordevoorstel gedaan voordat we de discussie hadden gedaan, maar dat had ik natuurlijk niet kunnen doen want ik ben gekomen in mijn termijn met een onderbouwing waarom ik hiertoe gekomen ben en ik heb namelijk dat hele rapport doorgepluisd van de zomer en toen kwam ik ook tot de conclusie van ... daarom heb ik ook die citaten eruit gehaald heb om de mensen te kunnen overtuigen van wat er aan de hand is en dat had ik niet in een ordevoorstel kunnen brengen en dat had ik mijn termijn voor moeten houden.

De voorzitter: Oké. Neé, is helder. Is helder. Dank u wel. Niemand vergeten? Ga ik nu over tot stemming over de motie. Dus ik noem het voor formeel nog even natuurlijk, motie 19 M49. Wie is voor de motie? Wil die gaan staan. Dank u wel. Wacht even netjes. Ja, dus Forum voor Democratie en dat is de PVV-fractie. Dat betekent dat de motie is verworpen. Dank u wel. Dan is hiermee, ik noem het dan toch maar even de beraadslaging van agendapunt 10 afgerond.

10a. Debatverzoek stikstofcrisis

11.Vragenuur

12. Sluiting

19. M 49

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID

V FVD
PVV

Vergadering Provinciale Staten op 30 oktober 2019

Motie (art. 37 RvO)

Onderwerp: consultatie inzake Grondwetswijziging herziening verkiezingswijze Eerste Kamer

Provinciale Staten van Gelderland, in vergadering bijeen op 30 oktober 2019

gehoord de beraadslagingen,

overwegende dat,

- het in eerste instantie aan de Tweede Kamer is om een initiatief wetsvoorstel te beoordelen;

spreken Provinciale Staten zich uit

om de consultatie inzake Grondwetswijziging herziening verkiezingswijze Eerste Kamer naast zich neer te leggen en hier niet aan mee te werken

en gaan over tot de orde van de dag

PVV
M.H.M. Faber-van de Klashorst

Standpunten IPO consultatie verkiezingen Eerste Kamer - fracties PS Groningen

PVV: Het is niet aan PS om een visie te geven over het voorstel Grondwetswijziging herziening verkiezingswijze Eerste Kamer. Dat is de verantwoordelijkheid van Tweede en Eerste kamer. De minister gaat met dit voorstel ook in tegen het advies van de door haar benoemde staatscommissie Remkes, waarin de minister wordt geadviseerd om de wijze van verkiezing van de Eerste kamer niet aan te passen omdat de actuele voorkeur van de kiezer blijft geborgd in de huidige verkiezingswijze. In de motie wordt dan ook uitgesproken de consultatie

ChristenUnie:
· Als een paal boven water staat voor ons het belang van representativiteit en daarmee ook de positie van minderheden en kleine partijen. Als elke drie jaar door alle Statenleden de halve Eerste Kamer laat kiezen zal dat grote gevolgen hebben voor de aanwezigheid van kleine partijen in de Eerste Kamer. Zolang hier geen oplossingen voor zijn kan er niet meegegaan worden met deze voorgestelde wijziging.
· Er is nog veel onduidelijk over de systematiek van de stemmingen. Het eens in de drie jaar kiezen kan vreemde gevolgen hebben. Het kan betekenden dat je in één Statenperiode twee keer moet kiezen voor de Eerste Kamer. In het oude systeem (voor 1983) werd er eens in de zes jaar gekozen door de helft van de Staten. Er waren dus twee regio's. In Groningen zouden wij dan dus eens in de zes jaar voor de eerste Kamer kiezen. Als ChristenUnie willen wij eerst meer duidelijkheid hebben hoe dit nieuwe systeem er daadwerkelijk uit komt te zien.
Kortom: Voor de ChristenUnie zijn er nog teveel onduidelijkheden en open vlakken om met de voorgestelde wijziging mee te kunnen gaan.

SP: Wij vinden het vreemd dat dit voorstel tot wijziging van grondwet nu ter consultatie ligt, terwijl beide Kamers nog niets over dit onderwerp hebben kunnen vinden. De wetswijziging komt niet voort uit de Staatscommissie Parlementair Stelsel (cie. Remkes) en sterker nog, de commissie was kritisch op invoering van dit stelsel. Wij zijn van mening dat dat advies de grondslag zou moeten zijn van een stelselwijziging. Dat is nu niet aan de orde. Wij kunnen ons daarom op dit moment ook niet vinden in dit voorstel en we adviseren de regering dan ook om het advies van commissie Remkes ter harte te nemen, dit wetsvoorstel nu dus niet door te zetten en met een alternatief te komen gebaseerd op de adviezen van de Staatscommissie Parlementair Stelsel.

Groninger Belang: Wij staan achter de lijn zoals is verwoord door onze OSF senator in de eerste Kamer. Het voorliggend voorstel is nadelig voor kleine partijen omdat de kiesdrempel wordt verdubbeld! Dus kleine partijen kunnen dan helemaal niet meer in de eerste kamer komen.
Maar er is een goed alternatief die aan alle redenen om het te willen wijzigen tegemoet komt. Namelijk het spreiden van de provinciale staten verkiezingen over meerdere jaren. Zo wordt deze niet meer gekaapt door de landelijke verkiezing voor de eerste kamer.

PvdA: De PvdA-fractie is ten eerste van mening dat het voorstel vooruitloopt op de zaken. Ten tweede zijn wij niet positief gestemd over het conceptvoorstel wat er nu is.
De regering wacht de behandeling van het eindrapport van de Staatscommissie parlementair stelsel (o.l.v. Johan Remkes) in de Tweede en Eerste Kamer niet af en komt met een eigen voorstel om elke drie jaar de helft van de leden van de Eerste Kamer laten kiezen door de Provinciale Staten, en de zittingstermijn voor Eerste Kamerleden te verlengen naar zes jaar. Niet alleen gaat de regering hiermee in tegen het advies van eerder genoemde commissie, ook zien wij meer nadelen dan voordelen.
Wij delen de analyse niet van de regering niet dat de Eerste Kamer te politiek is geworden, en dat dat dus een probleem is. Ook de commissie Remkes ziet dit probleem niet. Verder is het een relatief nieuw verschijnsel dat de coalitie in de TK gedurende de rit ook 'haar meerderheid' in de EK verliest. De ervaring met kabinet Rutte-Asscher was dat voorstellen beter en meer gedragen werden omdat de constructieve oppositie werd betrokken. De facto verdubbeling van de kiesdrempel binnen dit systeem

zien wij als een bedreiging voor de 'doordringbaarheid' van ons parlementair stelsel. Ten slotte verwachten we een lagere opkomst, door minder landelijke aandacht voor de verschillende verkiezingen.

Goedemorgen,

Per abuis is de reactie van de Partij voor de Dieren uit onze Groningse staten niet in het overzicht terechtgekomen dat jullie gisteren van ons hebben ontvangen. Hieronder alsnog deze reactie:

Als afgesproken de mening van de PvdD mbt de voorgestelde veranderingen 1e kamerverkiezing.

PvdD is tegen die verandering.

Motivatie:
Een van de effecten is dat het voor kleinere partijen moeilijker dan nu is om in de Eerste Kamer te komen. Bij iedere verkiezing zijn er namelijk maar 37 of 38 zetels te verdelen in plaats van 75, wat feitelijk leidt tot een verdubbeling van de kiesdrempel. De vertegenwoordiging van nieuwe politieke stromingen kan daardoor zodanig worden vertraagd dat de representativiteit van de Eerste Kamer afneemt.Een van de redenen waarom de staatscommissie-Van Schaik en de staatscommissie-Cals/Donner adviseerden om af te stappen van de verkiezing in twee delen, was omdat de democratische legitimatie van beslissingen in de Eerste Kamer zwakker is ten opzichte van het huidige systeem. De drie jaarlijkse verkiezing is tot wel drie jaar na de statenverkiezingen mogelijk. Hiermee kan de uitslag van de Provinciale Statenverkiezingen al jaren tevoren duidelijk maken dat de regering haar meerderheid verliest in de Eerste Kamer. De democratische legitimatie van de beslissingen in de Eerste Kamer kan daardoor in de tussentijd betwist worden.

Vriendelijke groet,

Statenadviseur

Statengriffie provincie Groningen
Telefoon I algemeen: 050-316 4458

provincie groningen

www.pratenmetdestaten.nl

praten met de Staten

Van:
Verzonden: donderdag 7 november 2019 16:05
Aan: ' < >; ' < >
CC:
Onderwerp: Reacties diverse fracties PS Groningen op voorstel Grondwetswijziging verkiezingswijze EK

Geachte en

Via uw voormalige collega (namens) kreeg de griffie Groningen het verzoek om de leden van PS te consulteren over het conceptwetsvoorstel Grondwetswijziging herziening verkiezingswijze Eerste Kamer. De fracties zijn, na overleg in het presidium, in de gelegenheid gesteld om een schriftelijke reactie op het conceptwetsvoorstel bij de griffie aan te leveren. Dit heeft 5 reacties opgeleverd, welke in de bijlage zijn opgenomen. Omdat niet alle (13) fracties hebben gereageerd, is het niet mogelijk om een gezamenlijke/algemene reactie te geven op het wetsvoorstel.

Ik stel u daarnaast in kennis van het feit dat er tijdens de Statenvergadering van 13 november a.s. een motiedebat zal worden gevoerd over dit onderwerp. Mocht er een motie worden aangenomen, dan zal ik deze toesturen.

Met vriendelijke groet,

Medewerker Statengriffie

Statengriffie provincie Groningen
Telefoon I algemeen: 050-316 4458
Aanwezig: dinsdag, woensdag en donderdag

provincie groningen

www.pratenmetdestaten.nl

praten met de Staten

Op onze website kunt u lezen welke dienstverlening u van ons mag verwachten
https://www.provinciegroningen.nl/servicenormen/

Goedemorgen,

Ook D66 uit de Groningse Staten heeft nog een schriftelijke reactie gemaild:

"De vergroting van kiezersinvloed op beleid en bestuur is voor D66 als sinds de oprichting van de partij een belangrijk speerpunt. D66 kan zich daarom niet vinden in de indirecte verkiezing van de Eerste Kamer. Het heeft onze voorkeur de Eerste Kamer te vervangen door constitutionele toetsing door rechters. Aangezien dit nu niet aan de orde is, moet voorop staan dat de Eerste Kamer een Kamer van reflectie moet zijn die wetten toetst op rechtmatigheid, handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid van wetten. De Grondwetsherziening van 1983 en de daarmee veranderde kieswijze van senatoren heeft de Eerste Kamer in haar taak belemmert. De Eerste Kamer is een gepolitiseerd verlengstuk van de Tweede Kamer geworden. De ter consultatie aan ons voorgelegde Grondwetswijziging herstelt deels de kieswijze zoals deze tot 1983 was. Daarmee komt de Eerste Kamer meer los te staan van politieke actualiteit en kan ze haar rol als Kamer van reflectie weer invulling geven. Deze ontwikkeling vindt D66 positief."

Met vriendelijke groet,

Van: < >
Verzonden: maandag 11 november 2019 13:21
Aan: < >
CC: < >
Onderwerp: RE: onderbouwing PVV agenderingsverzoek FW: Reacties diverse fracties PS Groningen op voorstel Grondwetswijziging verkiezingswijze EK

Beste ,

We hebben ook deze reactie in het overzicht opgenomen!

Met vriendelijke groet,

Interprovinciaal Overleg
Procesbegeleider
Herengracht 23
2511EG Den Haag
Tel:
Email:

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Het nieuws van, voor en door provincies ontvangen? Meld je dan nu aan voor de IPO Newsroom

Nieuws

Naar een duurzaam Nederland: bekijk hier wat provincies in de praktijk doen op het gebied van de energietransiti e.
This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. IPO, the Association of the provinces of the Netherlands, accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent to the electronic transmission of

messages.
Van: < >
Verzonden: vrijdag 8 november 2019 11:16
Aan: < >
CC:
Onderwerp: RE: onderbouwing PVV agenderingsverzoek FW: Reacties diverse fracties PS Groningen op voorstel Grondwetswijziging verkiezingswijze EK

Goedemorgen,

Per abuis is de reactie van de Partij voor de Dieren uit onze Groningse staten niet in het overzicht terechtgekomen dat jullie gisteren van ons hebben ontvangen. Hieronder alsnog deze reactie:

Als afgesproken de mening van de PvdD mbt de voorgestelde veranderingen 1e kamerverkiezing.

PvdD is tegen die verandering.

Motivatie:
Een van de effecten is dat het voor kleinere partijen moeilijker dan nu is om in de Eerste Kamer te komen. Bij iedere verkiezing zijn er namelijk maar 37 of 38 zetels te verdelen in plaats van 75, wat feitelijk leidt tot een verdubbeling van de kiesdrempel. De vertegenwoordiging van nieuwe politieke stromingen kan daardoor zodanig worden vertraagd dat de representativiteit van de Eerste Kamer afneemt.Een van de redenen waarom de staatscommissie-Van Schaik en de staatscommissie-Cals/Donner adviseerden om af te stappen van de verkiezing in twee delen, was omdat de democratische legitimatie van beslissingen in de Eerste Kamer zwakker is ten opzichte van het huidige systeem. De drie jaarlijkse verkiezing is tot wel drie jaar na de statenverkiezingen mogelijk. Hiermee kan de uitslag van de Provinciale Statenverkiezingen al jaren tevoren duidelijk maken dat de regering haar meerderheid verliest in de Eerste Kamer. De democratische legitimatie van de beslissingen in de Eerste Kamer kan daardoor in de tussentijd betwist worden.

Vriendelijke groet,

Statenadviseur

Statengriffie provincie Groningen
Telefoon 050-. I algemeen: 050-316 4458

provincie groningen

www.pratenmetdestaten.nl

praten met de Staten

Van:
Verzonden: donderdag 7 november 2019 16:05
Aan: CC:

Onderwerp: Reacties diverse fracties PS Groningen op voorstel Grondwetswijziging verkiezingswijze EK

Geachte mevrouw en

Via uw voormalige collega (namens) kreeg de griffie Groningen het verzoek om de leden van PS te consulteren over het conceptwetsvoorstel Grondwetswijziging herziening verkiezingswijze Eerste Kamer. De fracties zijn, na overleg in het presidium, in de gelegenheid gesteld om een schriftelijke reactie op het conceptwetsvoorstel bij de griffie aan te leveren. Dit heeft 5 reacties opgeleverd, welke in de bijlage zijn opgenomen. Omdat niet alle (13) fracties hebben gereageerd, is het niet mogelijk om een gezamenlijke/algemene reactie te geven op het wetsvoorstel.

Ik stel u daarnaast in kennis van het feit dat er tijdens de Statenvergadering van 13 november a.s. een motiedebat zal worden gevoerd over dit onderwerp. Mocht er een motie worden aangenomen, dan zal ik deze toesturen.

Met vriendelijke groet,

Medewerker Statengriffie

Statengriffie provincie Groningen
Telefoon I algemeen: 050-316 4458
Aanwezig: dinsdag, woensdag en donderdag

provincie groningen

www.pratenmetdestaten.nl

praten met de Staten

Dag en ,

Hierbij de reacties van drie fracties van de provincie Flevoland op het hiervoor vermelde onderwerp.

Met vriendelijke groet,

Statenadviseur
Statengriffie Flevoland

Standpunt PVV
Wat de PVV in Flevoland betreft is dit een onwenselijke verandering. Hiervoor hebben we verschillende argumenten:

· Alle volksvertegenwoordigers in Nederland worden gekozen voor een termijn van 4 jaar. De logica om in het geval van de Eerste Kamer hiervan af te wijken ontbreekt.
· Volksvertegenwoordigers moeten de professionaliteit kunnen opbrengen om dossiers op te bouwen en goede overdracht van deze dossiers en kennis te doen als zij na één termijn van 4 jaar niet worden herkozen. Dus continuïteit in langlopende dossiers mag geen reden zijn.
· Het lijkt erop alsof coalitiepartijen willen voorkomen dat de oppositie hun kan dwarsbomen als er (plotseling) geen meerderheid meer is in de Eerste Kamer. Dit mag geen argument zijn.
Wetsvoorstellen worden beoordeeld op inhoud, ongeacht politieke achtergrond. Daarnaast loop je dit risico altijd als volksvertegenwoordigers zich afsplitsen en de zetel meenemen. Wat de PVV in Flevoland betreft zou het beter zijn als dit bij wetswijziging eens aan banden wordt gelegd.

Kortom, de PVV in Flevoland vindt dit een onwenselijke verandering. Het advies is derhalve dit niet te doen,

Met vriendelijke groet,
Chris Jansen
Fractievoorzitter PVV Flevoland

Standpunt DENK Flevoland

Herziening grondwetswijziging. Wij als Fractie DENK Flevoland kunnen hier kort over zijn. Wij zijn tegen deze grondwetswijziging.

Met vriendelijke groet,

Arief Khedoe

Fractievoorzitter
DENK Flevoland

Standpunt Partij voor de Dieren Voorstel Grondswetswijziging: herziening verkiezingswijze Eerste Kamer

In dit conceptwetsvoorstel Grondwetswijziging stelt de minister van BZK voor om terug te keren naar de wijze van verkiezing van de Eerste Kamer die werd gebruikt voor 1983. Hierbij wordt elke drie jaar de helft van de Eerste Kamer voor zes jaar gekozen. De Partij voor de Dieren heeft bezwaar tegen dit voorstel.
Een van de effecten is dat het voor kleinere partijen moeilijker dan nu is om in de Eerste Kamer te komen. Bij iedere verkiezing zijn er namelijk maar 37 of 38 zetels te verdelen in plaats van 75, wat feitelijk leidt tot een verdubbeling van de kiesdrempel. De vertegenwoordiging van nieuwe politieke stromingen kan daardoor zodanig worden vertraagd dat de representativiteit van de Eerste Kamer afneemt.

Een van de redenen waarom de staatscommissie-Van Schaik en de staatscommissie-Cals/Donner adviseerden om af te stappen van de verkiezing in twee delen, was omdat de democratische legitimatie van beslissingen in de Eerste Kamer zwakker is ten opzichte van het huidige systeem. De driejaarlijkse verkiezing is tot wel drie jaar na de statenverkiezingen mogelijk. Hiermee kan de uitslag van de Provinciale Statenverkiezingen al jaren tevoren duidelijk maken dat de regering haar meerderheid verliest in de Eerste Kamer. De democratische legitimatie van de beslissingen in de Eerste Kamer kan daardoor in de tussentijd betwist worden.

Hartelijke groet,
Leonie Vestering
Fractievoorzitter
Partij voor de Dieren Flevoland

disclaimer
http://www.flevoland.nl/Informatie/Disclaimer-e-mail

Van:
Verzonden: dinsdag 12 november 2019 17:38
Aan:
Onderwerp: reactie Fryslân op voorstel grondwetsherziening Eerste Kamerverkiezingen

Beste ,

Het is voor de Friese Staten niet mogelijk om een reactie te geven binnen de gevraagde termijn. Wij hebben een brief aan de minister opgesteld met daarin een korte reactie dat de brief is ontvangen, maar dat een inhoudelijke reactie nog even op zich laat wachten. Wij zullen een afschrift van deze brief ook aan het IPO verzenden.

De reactie van Fryslân zal overigens een bespiegeling van de meningen in Fryslân zijn, niet een gemeenschappelijke mening van de Staten uit Fryslân.

Coalitiepartij de Fryske Nasjonale Partij (FNP) heeft in de media al laten weten dat het kabinetsvoorstel 'desastreus is voor kleine partijen'. Zij willen met een eigen voorstel komen. https://www.fnp.frl/nederlands/nieuws/674/

Enkele (landelijke) politieke partijen in Fryslân hebben aangegeven dat zij hun collega's in de Eerste en Tweede kamer via de interne partijlijn zullen voeden vanuit de regio.

Met vriendelijke groet,
Mei freonlike groetnis,

Arnold Rosier

Statengriffier

PROVINSJALE steaten
Tweebaksmarkt 52 (bezoekersadres)
Postbus 20120, 8900 HM Leeuwarden
www.fryslan.frl/ps

Folgje ús

<< Disclaimer >>

Persoansgegevens en privacy
De provinsje Fryslân giet sekuer mei jo persoansgegevens om en hannelet neffens de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet
Algemene verordening gegevensbescherming. Lês hiir ús Privacyferklearring.

Persoonsgegevens en privacy
De provincie Fryslân gaat zorgvuldig om met uw persoonsgegevens en handelt overeenkomstig de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet
Algemene verordening gegevensbescherming. Lees hier onze Privacyverklaring.

Geachte mensen van BZK, IPO en Griffie,

Met aandacht heb ik kennis genomen van het voorgenomen wetsvoorstel om te komen tot een Grondwetswijziging in het kader van een herziene verkiezingswijze voor de Eerste Kamer.

Persoonlijk - zonder mijn fractie, partij of Provinciale Staten van Limburg hierover te hebben gesproken - heb ik toch wel moeite met dit voorstel. De kritiek zit op een aantal aspecten:

1. De verkiezingen van de Eerste Kamer blijven ten eerste gekoppeld aan enkel die van Provinciale Staten. Zelfs binnen drie maanden van de verkiezingen van Provinciale Staten. Daarmee blijft er ten alle tijde politieke (landelijke) druk op de verkiezingen van Provinciale Staten liggen in het kader van de indirecte verkiezingen voor de Eerste Kamer.
2. Ten tweede wordt de ambtsperiode voor een lid van de Eerste Kamer zes jaren. Dat klinkt in de praktijk fraai. Doch wordt er een getrapte verkiezing ingebouwd voor 37 dan wel 38 van de 75 leden van de Eerste Kamer iedere drie jaren. Dit betekent dat de continuïteit van de Eerste Kamer iedere drie jaren onder druk komt te staan en processen niet zomaar doorlopen. Hieraan gekoppeld wordt de verkiezingsfrequentie voor verkiezingen van de 37 dan wel 38 leden van de 75 leden van de Eerste Kamer geïntensiveerd. Alle twaalf Provinciale Staten zouden niet 4-jaarlijks, maar 3-jaarlijks moeten gaan stemmen voor 37 dan wel 38 van de 75 leden van de Eerste Kamer. In mijn optiek is dit zeer onwenselijk. Tevens blijft hiermee om de twaalf jaren de verkiezingen van de Eerste Kamer bijna gelijk vallen met de verkiezingen voor Provinciale Staten. De kritiek ad 1 werkt dan dubbelop.

Buiten enkel kritiek te geven tijdens deze consultatie denk ik graag als ervaringsdeskundige - inmiddels heb ik tweemaal gebruik mogen maken van mijn actief kiesrecht voor de verkiezingen van de Eerste Kamer (2015 en 2019) - constructief met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties mee. Een aantal denkrichtingen voor een ander wetsvoorstel doe ik graag hieronder uiteen zetten:

- De Eerste Kamer is een 'chambre de réflection'. Zij toetst in tweede instantie wetgeving, die in de maak is en stelt deze mogelijk vast (wetgevende macht). Zoals de diverse commissies hebben vermeld, moet dit op het vlak van rechtmatigheid, doeltreffendheid en doelmatigheid door de Eerste Kamer worden getoetst. Veel uitvoering van wetgeving zit bij andere Zelfstandige Bestuursorganen (ZBO's); op Rijksniveau of decentraal. Mijn denkrichting is om de verkiezingen van de Eerste Kamer weliswaar indirect te houden, maar met de volksvertegenwoordigende ZBO's van de decentrale overheidslagen, te weten gemeenten, provincies en waterschappen, gezamenlijk. Dit zou betekenen - in mijn denkrichting - dat de samenstelling van de Eerste Kamer gewoonweg voor vier jaren dezelfde blijft, doch dat het actief kiesrecht bij alle gemeenteraden, Provinciale Staten en Algemene Besturen van Waterschappen tegelijk en samen komt te liggen. Zo komt ook de (landelijke) druk op de verkiezingen voor Provinciale Staten grotendeels te vervallen. Het zou dan ook beter zijn om de verkiezingen voor de Eerste Kamer op dezelfde dag

te laten plaatsvinden voor alle volksvertegenwoordigende ZBO's van de decentrale overheden tegelijk en samen. Dit zou in mijn beleving ongeveer twee jaren na gemeenteraadsverkiezingen of twee jaren na verkiezingen voor Provinciale Staten/Algemene Besturen van Waterschappen kunnen en moeten plaatsvinden. Ook op deze wijze wordt voorkomen dat bij verkiezingen voor gemeenteraden, Provinciale Staten of Algemene Besturen van Waterschappen er een directe (landelijke) verkiezingsdruk ligt voor de samenstelling van de Eerste Kamer. Deze verkiezing voor de Eerste Kamer komt op de midterm te liggen van gemeenteraden of Provinciale Staten/Algemene Besturen van Waterschappen. Momenteel wordt er aan de stem van ieder Statenlid een bepaald gewicht toegekend. Dit varieert enorm per provincie. Deze verschillende gewichten kunnen natuurlijk in onderlinge consultatie met de diverse decentrale overheidslagen worden afgestemd. Hierbij zou in mijn beleving het zwaarste totale stemgewicht bij gemeenten moeten komen te liggen, ten tweede bij provincies en ten derde bij de waterschappen. Het zwaarste totale stemgewicht van enig decentraal niveau moet echter nimmer een absolute meerderheid in de Eerste Kamer kunnen realiseren, dus in mijn denkrichting zouden de gemeenten gezamenlijk tot maximaal 37 Eerste Kamerleden moeten kunnen verkiezen. De overige, minimale 38 zetels moeten worden verdeeld tussen het totale stemgewicht van provincies en waterschappen. Door het actief kiesrecht te spreiden, wordt gestimuleerd dat ook het passief kiesrecht mogelijk intensiever wordt toegepast en gebruikt. Immers zou het zomaar kunnen dat aan de verkiezingen voor de Eerste Kamer kieslijsten gaan deelnemen die opkomen voor de belangen van de diverse ZBO's. Tot nu toe vervult de Onafhankelijke Senaatsfractie als enige fractie in de Eerste Kamer een dusdanige rol. Dit kan en moet anders. De politieke samenstelling in de Eerste Kamer is te veel gekoppeld aan die van de Tweede Kamer en ook aan de samenstelling dus van de twaalf Provinciale Staten. Ook de samenstelling van de twaalf Provinciale Staten blijft daardoor teveel gekoppeld aan landelijke partijen. Naar mijn mening dient de Eerste Kamer onafhankelijker te worden. Ook kan er meer provinciaal geluid in de twaalf Provinciale Staten worden verwezenlijkt.

- Bij de bovenstaande denkrichting zou het ook de overweging waard zijn om de taken van de Eerste Kamer nader te expliciteren in de Grondwet. De primaire politieke discussie over wetgevende trajecten vindt immers in de door de kiesgerechtige burger direct verkozen Tweede Kamer plaats. Hier moet het debat zo breed en los (lees: regelvrij) mogelijk blijven. In de tweede instantie van het wetgevingstraject in de Eerste Kamer dient dan ook een stringentere doch ook beperktere en naar mijn wens uitputtelijke en begrensde toetsting plaats te vinden. De leden van de Eerste Kamer zijn dan gekozen door kiesgerechtigde volksvertegenwoordigers op decentraal niveau, dus indirect.
- Bij nadere explicitering van de taken van de Eerste Kamer in de Grondwet zou ook weer in overweging genomen kunnen en moeten worden - naar mijn idee - of een constitutionele toetsing (inclusief Constitutioneel Hof) en/of een bindend correctief referendum voor één of beide Kamers van de Staten-Generaal moet worden ingevoerd.

Uit bovenstaande mag blijken dat ik de Minister persoonlijk zou adviseren dit wetsvoorstel niet naar de Staten-Generaal te sturen, maar opnieuw een brede dialoog te starten over de

samenstelling en verkiezing van de Eerste Kamer, maar ook de verkiezingen en dus samenstelling van de twaalf Provinciale Staten onafhankelijker te maken van de Haagse politiek.

Als lid van een landelijke partij (GroenLinks) is dit advies niet voor eigen belang, maar voor het belang van een zorgvuldig wetgevingstraject en een onafhankelijkere samenstelling van zowel de Eerste Kamer als de twaalf Provinciale Staten.

Ik kijk uit naar een reactie en ben altijd graag bereid hierover in gesprek te gaan.

Succes met de verdere consultatie.

Met vriendelijke groet,

A (Andy) Rossel | lid Provinciale Staten
GroenLinks
T
E
Postadres Postbus 5700 | 6202 MA Maastricht
Bezoekadres Limburglaan 10 | 6229 GA Maastricht
Kijk ook op www.limburg.nl<http://www.limburg.nl<http://www.limburg.nl<http://www.limburg.nl>>

Beste ,

Wij vinden de discussie over herziening verkiezingswijze voorbarig, gelet op het rapport van de commissie Remkes van ruim 300 pagina's. Daarin staan een aantal zaken aangaande de Eerste Kamer. Ons inziens moeten we eerst integraal praten over het rapport (en de adviezen) in plaats van reageren op dit kleine onderdeel.

We zijn daarom tegen deze grondwetswijziging.

Met vriendelijke groet,

Namens GroenLinks Limburg
Thea Jetten
Fractievoorzitter

Beste

Het algemene standpunt van de PVV landelijk maar ook overige provincies en ook van onze Limburgse fractie is dat we een herziening van de verkiezingswijze geen goed initiatief vinden.
Indien nodig kan ik e.a. onderbouwen als dit wenselijk is.

Met vriendelijke groet,

drs. René Claasen
Statenlid Provincie Limburg
PVV Limburg

Addendum eerdere mail betreffende herziening verkiezing 1e kamer

1 PVV het belangrijk vindt dat de de 1e kamer de rol van wetscontroleur zou moeten hebben en niet de politieke agenda zou moeten bepalen of zelfs mag verdwijnen...

2 uit de commissie Remkens alleen de onderwerpen die Ollongren zelf wel een warm hart toedraagt aangeboden worden (c.q. openbaar worden gemaakt) te om armen is het onderwerp waar het hier om gaat niet een die we als PVV zullen steunen.

Met een vriendelijke groet,

drs. René Claasen
Statenlid Provincie Limburg
PVV Limburg

Beste ,

De Partij voor de Dierenfractie is geen voorstander van onderstaand conceptwetsvoorstel. Kleine partijen hebben daardoor minder kans op een zetel, wat de evenredige vertegenwoordiging niet ten goede komt. Ook voor het dualisme vinden wij het beter als het kabinet niet automatisch een meerderheid heeft in beide kamers.

Met vriendelijke groet,

Pascale Plusquin
Fractievoorzitter PvdD Limburg

Standpunt Partij voor de Dieren Voorstel Grondswetswijziging: herziening verkiezingswijze Eerste Kamer

In dit conceptwetsvoorstel Grondwetswijziging stelt de minister van BZK voor om terug te keren naar de wijze van verkiezing van de Eerste Kamer die werd gebruikt voor 1983. Hierbij wordt elke drie jaar de helft van de Eerste Kamer voor zes jaar gekozen. De Partij voor de Dieren heeft bezwaar tegen dit voorstel.

Een van de effecten is dat het voor kleinere partijen moeilijker dan nu is om in de Eerste Kamer te komen. Bij iedere verkiezing zijn er namelijk maar 37 of 38 zetels te verdelen in plaats van 75, wat feitelijk leidt tot een verdubbeling van de kiesdrempel. De vertegenwoordiging van nieuwe politieke stromingen kan daardoor zodanig worden vertraagd dat de representativiteit van de Eerste Kamer afneemt.

Een van de redenen waarom de staatscommissie-Van Schaik en de staatscommissie-Cals/Donner adviseerden om af te stappen van de verkiezing in twee delen, was omdat de democratische legitimatie van beslissingen in de Eerste Kamer zwakker is ten opzichte van het huidige systeem. De driejaarlijkse verkiezing is tot wel drie jaar na de statenverkiezingen mogelijk. Hiermee kan de uitslag van de Provinciale Statenverkiezingen al jaren tevoren duidelijk maken dat de regering haar meerderheid verliest in de Eerste Kamer. De democratische legitimatie van de beslissingen in de Eerste Kamer kan daardoor in de tussentijd betwist worden.

Forum voor Democratie

23 oktober 2019

Forum voor Democratie (FVD) heeft met afkeuring kennisgenomen van het voorstel om de verkiezingsprocedure van de Eerste Kamer te wijzigen. Hoewel FVD erkent dat het ongewenst is dat de verkiezingen van de Provinciale Staten kunnen worden overschaduwd door de verkiezingen van de Eerste Kamer, biedt het onderhavige voorstel daarvoor geen adequate oplossing. Los van de vraag of de Eerste Kamer nog bestaansrecht heeft in ons parlementaire stelsel (het voert te ver om daar nu op in te gaan), zouden de leden daarvan direct moeten worden gekozen door alle (kiesgerechtigde) Nederlanders, in plaats van (getrapt) door de Provinciale Staten. Alleen dan zal immers worden bewerkstelligd dat de uitkomst van de PS-verkiezingen los komt te staan van de samenstelling van de Eerste Kamer.

Het voorstel zou er bovendien toe leiden dat de opkomst van nieuwe politieke partijen in het parlement vertraagd wordt. Dit zal Nederlanders het gevoel geven dat hun invloed op de samenstelling van de Eerste Kamer en daarmee het belang om te gaan stemmen nog verder afneemt. Forum voor Democratie wil Nederlanders niet minder, maar méér mogelijkheden bieden om beleid dat tegen hun belangen indruist vlot af te straffen en bij te sturen.

Wanneer de Provinciale Statenverkiezingen geen nationaal karakter meer hebben, zal het opkomstcijfer vermoedelijk dalen. Kiezers die hun teleurstelling over nationaal beleid willen uiten en verder relatief weinig interesse in de politiek hebben, zullen namelijk eerder thuisblijven. In een land waarin sprake is van een toenemende kloof tussen lager en hoger opgeleiden, zou dit een onwenselijke ontwikkeling zijn en afdoen aan de democratische legitimiteit van de besluitvorming in de Eerste Kamer, die in dit scenario nog steeds door de Provinciale Staten wordt verkozen. De Eerste Kamer is dan immers in mindere mate een afspiegeling van de voorkeuren van alle kiesgerechtigde Nederlanders.

In dit licht verwerpt FVD dit conceptwetsvoorstel en stellen wij in plaats daarvan voor om de Eerste Kamer, zolang zij bestaat, direct in plaats van indirect te verkiezen, gelijktijdig met de Provinciale Statenverkiezingen en de waterschapsverkiezingen. Zo blijft een relatief hoge opkomst bij al deze verkiezingen gegarandeerd, waarmee de democratische legitimiteit van de besluitvorming gewaarborgd blijft. Tegelijkertijd wordt het beoogde doel van het kabinet bereikt: de Provinciale Staten verkrijgen een mandaat dat niet door aandacht voor nationale thema's is verwaterd. Voor die nationale thema's brengt de kiezer immers een directe stem voor de Eerste Kamer uit.

Fractie Forum voor Democratie Limburg

Consultatie 'Grondwetsherziening zittingsduur Eerste Kamer en herzieningsprocedure'
Reactie van de fractie van Lokaal Brabant in Provinciale Staten van Noord-Brabant

Vooraf
De reactie van de Lokaal Brabant fractie op de consultatie beperkt zich tot het voorstel voor zover dat betrekking heeft op de zittingsduur van de Eerste Kamer en de wijze van verkiezen. Wij gaan niet in op de voorstellen voor het terugzendrecht en de procedure voor het wijzigen van de grondwet in algemene zin.

Daarnaast is naar mening van de Lokaal Brabant fractie onvoldoende oog voor de effecten van het overschaduwen van de gemeenteraad-verkiezingen en de provinciale-verkiezingen door de grote partijen en pers. Dit steeds met als inzet meer inzicht te krijgen in de mening van de Nederlandse bevolking op het op dat moment in uitvoering zijnde regeringsbeleid. Door de grote invloed van de nationale pers op het keizersgedrag kent dit een enorme versterking richting de belangstelling voor "het nationale debat" terwijl het daar bij de provinciale en gemeenteraadsverkiezingen primair niet over gaat. Voor het gemak noemen we dit "het kapen van de gemeentelijke en provinciale verkiezingen" door de grote partijen en de pers. En dat dit kan leiden tot bijzondere situaties hebben de afgelopen provinciale statenverkiezingen duidelijk laten zien.

Voorstel regering voor de verkiezing van leden van de Eerste Kamer
Samengevat stelt het kabinet voor om de leden van de Eerste Kamer voor een termijn van 6 jaar te verkiezen, waarbij om de drie jaar 37 respectievelijk 38 leden van de Kamer worden verkozen. Het voorstel verwijst naar de situatie van voor 1983, toen dat eveneens het geval was. Hiervoor is een wijziging van artikel 52 lid 2 van de Grondwet nodig.

De beoogde reden voor de aanpassing is een betere rolverdeling van de beide kamers van de Staten-Generaal. De Memorie van Toelichting stelt dat de verkiezingswijze van de Eerste Kamer sinds 1983 ertoe leidt dat *'iedere vier jaar de vraag prominent aan de orde is of de coalitiepartijen een meerderheid halen in de Eerste Kamer via de verkiezing van de provinciale staten. [H]hierdoor [raakt] het provinciale aspect van de statenverkiezingen uit zicht, maar er komt zo ook te veel de nadruk te liggen op het politieke karakter van de Eerste Kamer.'*, aldus het kabinet. Het kabinet wijst er in dit verband op, dat de Eerste Kamer af en toe over een meer recent mandaat beschikt dan de Tweede Kamer.

Het kabinet vindt, vanwege de staatkundige positie, dat de senaat in samenstelling moet afwijken van de Tweede Kamer en dat het een stabiliserende factor moet vormen binnen het politieke systeem. Naar de mening van het kabinet *'[versterken] een langere zittingsperiode van de Eerste Kamer en een gefaseerde doorwerking van de nationale wijzigingen in de electorale verhoudingen [...] het noodzakelijke evenwicht tussen het politieke karakter van de Eerste Kamer enerzijds en haar rol als instantie van heroverweging en reflectie anderzijds.'*

De effecten die het kabinet voorziet zijn de volgende:
1. De verkiezingen voor provinciale staten worden minder overschaduwd door de verkiezing van de Eerste Kamer en de aandacht voor landelijke thema's;
2. Minder waarschijnlijk zijn substantiële wijzingen in verschillen in politieke samenstelling van de Kamers (volgens staatscommissie geen grote veranderingen);
3. Het zal iets langer duren voordat nieuwe politieke stromingen in volle omvang tot uitdrukking komen in de samenstelling van de Eerste Kamer;
4. Bij elke afzonderlijke verkiezing worden minder zetels verdeeld. Bij de uitwerking in de Kieswet wordt onderzocht op welke wijze de effecten hiervan beperkt kunnen worden.

Reactie Lokaal Brabant Statenfractie
De Lokaal Brabant-Statenfractie onderschrijft dat de huidige wijze van verkiezing van de Eerste Kamer op punten problematisch is. De provinciale verkiezingen van 2019 werden overschaduwd door landelijke thema's. Het was mogelijk om als partij veel zetels in de Staten te behalen zonder een provinciaal programma te hebben of zonder deel te nemen aan provinciale verkiezingsdebatten.

Het voorstel van het kabinet zorgt er óók voor dat politieke stromingen minder plotseling groot in de Eerste Kamer kunnen komen, wat tot meer stabiliteit leidt. Wij zijn er niet van overtuigd dat daarvoor zowel een verkiezing in twee cohorten, als een verlenging van de zittingstermijn nodig is.

Waar wij als provinciale partij echter grote zorgen hebben, en met ons waarschijnlijk de meeste kleinere partijen, is dat een verdeling in twee cohorten er onvermijdelijk toe leidt dat het voor kleine partijen moeilijker zal worden om een zetel in de Eerste Kamer te bemachtigen. Onvermijdelijk zal dit leiden tot een verschuiving in de kiesdeler ten nadele van de kleinere partijen.

Natuurlijk is de uitwerking in de Kieswet van het voorstel nog niet bekend. De keuzes bij de uitwerking zullen cruciaal zijn. Indien teruggegrepen wordt op het model van voor 1983, komen er vier kiesgroepen, waarvan er elke drie jaar beurtelings twee kiesgroepen met een vast aantal zetels de helft van de kamer kiezen. Ook als er maar twee verkiezingen zullen zijn en twee kiesgroepen wordt de kiesdeler hoger. Kleine partijen die nu net aan 1/75 van het aantal stemmen genoeg hebben, zullen straks buiten de boot vallen. Effectief wordt de kiesdrempel verdubbeld! In de Memorie van Toelichting zegt het kabinet toe te onderzoek hoe dit effect kunnen worden beperkt, maar het geeft geen enkele suggestie of oplossingsrichting.

De staatscommissie parlementair stelsel heeft zich uitdrukkelijk tegen het voorstel van de regering uitgesproken vanwege de effectieve verdubbeling van de kiesdrempel en het relatief kleine gemeten effect op de volatiliteit van de Eerste Kamer, na een berekening van de huidige en voormalige (voor 1983) wijze van kiezen.

Vanuit het oogpunt van de Nederlandse traditie van het beschermen van (religieuze en politieke) minderheden en van de democratische openheid van het Nederlandse politieke bestel is het naar onze mening ondenkbaar dat de regerende partijen het kleine partijen onmogelijk gaan maken om in het Nederlandse politieke stelsel deel te nemen. Representativiteit van de verschillende stromingen is een groot goed, het voorkomt dat bepaalde groepen zich niet vertegenwoordigd voelen en zich op andere wijze gaan organiseren.

Tenslotte is de Lokaal Brabant-Statenfractie het eens met de Commissie BiZa/AZ in de Eerste Kamer, die verbaasd is over de haast die het kabinet maakt met de consultatie, zelfs voordat de eerste reactie van het kabinet op het rapport van de staatscommissie behandeld kon worden. Dit klemt te meer nu verschillende essentiële onderdelen van het wetsvoorstel of alternatieven onvoldoende onderzocht zijn.

Alternatieven voor een evenwichtige Eerste Kamer.

Natuurlijk zijn er alternatieven te bedenken. Maar zolang deze alternatieven niet doen met de kern van de problematiek "Het kapen van de verkiezingen door de grote partijen en de landelijke pers". Zullen we dit soort vraagstukken houden.

Een alternatief kan zijn:
De Lokaal Brabant fractie heeft een evenwichtig alternatief voor de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer, dat met een relatief kleine wijziging te realiseren is en weinig extra administratieve lasten voor burgers en bedrijven zal leiden.

In het Lokaal Brabant-voorstel blijft de verkiezing van de Eerste Kamer gelijk, eenmaal per vier jaar kiezen de leden van provinciale staten de leden van de Eerste Kamer. Daarentegen worden de verkiezingen voor provinciale staten over de periode van vier jaar verdeeld. Elk jaar vinden drie provinciale verkiezingen plaats, bij voorkeur op verschillende tijdstippen, waardoor deze ook echt zal gaan over de keuzes die in de provincie moeten worden gemaakt. Omdat er ten tijde van de verkiezing voor de Eerste Kamer statenleden zijn die tussen de nul en vier jaar geleden gekozen zijn, is de stabiliserende factor voldoende gegarandeerd.
Een alternatief kan zijn dat om de 2 jaar de helft van Nederland een nieuw provinciaal bestuur kiest en voor het overige volgen we hierbij dan de rest van dit alternatief.
Van "het kapen van de verkiezingen" zal dan ook aanzienlijk minder sprake zijn.

Artikel 52 lid 2 van de Grondwet kan ongewijzigd blijven. De zittingstermijn van provinciale staten, vier jaar volgens artikel 129 lid 4 van de Grondwet, blijft eveneens gelijk. Slechts de wijziging van het tijdstip van de verkiezingen van provinciale staten voor elke provincie afzonderlijk kan bij gewone wet worden geregeld.

Een ander alternatief kan zijn:
Niet provinciale staten de eerste kamer te laten kiezen maar de gekozen gemeenteraadsleden eenmaal per 4 jaar de eerste kamer te laten kiezen. Dit alternatief zal een meer representatieve vertegenwoordiging opleveren in de eerste kamer van alle kiezers.

Lokaal Brabant
Wil van Pinxteren

Van: Patricia van der Kammen
Verzonden: Monday, September 30, 2019 6:26:37 PM
Aan: Hagar Roijackers Hermen Vreugdenhil
CC: Kirsten ten Cate
Onderwerp: Re: Consultatie grondwetsherziening verkiezingswijze Eerste Kamer

beste Hagar, Hermen,

Dank voor de gelegenheid tot consultatie. Namens de PVV wil ik de volgende overwegingen meegeven.

Doel van het wetsvoorstel is bijdragen aan goede positionering 1e kamer en heldere rolverdeling tussen de kamers, aldus het stuk. Wat de PVV betreft kan de 1e Kamer worden opgeheven: de taken kunnen namelijk op andere wijzen worden ingevuld. In het voorstel ligt dat echter niet voor.

Hoezeer in de memorie van toelichting ook wordt geprobeerd te onderbouwen dat directe verkiezing van de 1e kamer geen goed idee is blijven echt scherpe argumenten achterwege (zoals de passage "de wijze van verkiezing is aldus onderdeel van een streven naar een evenwicht tussen enerzijds een invloedrijke, specifiek gelegitimeerde senaat en anderzijds duidelijkheid over de vraag bij welke verkiezingen de kiezer een effectief oordeel kan geven over het gevoerde regeringsbeleid en een voorkeur kan uitspreken voor toekomstig beleid."). Men zou immers ook kunnen aanvoeren dat bij de Provinciale verkiezingen de kiezer een effectief oordeel behoort te geven over het gevoerde Gedeputeerde Statenbeleid en een voorkeur kan uitspreken voor toekomstig Provinciaal beleid. Deze verkiezingen dan bezwaren met de verkiezingen van de eerste kamer -of het nou om 37/38 of 75 leden gaat, is in dat licht bezien onzuiver. Daarom zouden wij tóch de directe verkiezing van de 1e Kamer als variant op tafel willen zien.

Het feit dat het provinciale aspect van de statenverkiezingen uit zicht raken vanwege de verkiezingen van de 1e kamer wordt in het stuk weliswaar genoemd, maar vervolgens niet deugdelijk geadresseerd. Het opsplitsen van de verkiezingen (naar 37/38 ipv 75) gaat geen oplossing bieden tav dat issue: nog steeds moet immers de helft van de 1e kamer worden gekozen na de verkiezingen van PS, en nog steeds kan daarbij dus de politieke meerderheid van de regeringscoalitie in het geding zijn. Aan dat feit verandert dit voorstel niets.

Wél brengt het met zich mee dat beurtelings PS eenmaal/tweemaal in hun zittingstermijn moeten stemmen. Het is de vraag of dat wel wenselijk is.

Áls de verkiezingen van PS dan daadwerkelijk minder over de verkiezing van de 1e kamer en méér over het provinciale aspect zouden moeten gaan zou beter gekozen kunnen worden voor het houden van de verkiezingen voor de 1e kamer halverwege de zittingstermijn van PS (met behoud van de

4-jaarstermijn en verkiezing van 75 leden ineens).

groet, Patricia

Beste Kirsten en ,

Een korte reactie van VVD Brabant op het voorstel Grondwetswijziging herziening verkiezingswijze EK.
Wij zien er geen bezwaar in dat elke drie jaar 37 of 38 nieuwe senatoren gekozen worden. Wellicht zou dit zelfs 'verfrissend' kunnen werken. Het zou namelijk het actuele politieke sentiment in de Senaat kunnen dempen, waardoor de Eerste Kamer leden meer vanuit expertise de wetsvoorstellen van de Tweede Kamer (technisch) zullen bespreken.

Met vriendelijke groet,

Suzanne Otters-Bruijnen
fractievoorzitter **VVD**
Provinciale Staten Noord-Brabant

tel.
*telefonisch bereikbaar op maan-, dins- en donderdag tussen 09.00 tot 15.00 uur en op woensdag tussen 09.00 uur tot 12.00 uur

Van: STATENGRIFFIE < >
Verzonden: vrijdag 4 oktober 2019 16:36
Aan: Alexander van Hattem < >; Ankie de Hoon < >; Arend Meijer < >; Eric de Bie < >; Hagar Roijackers < >; Hermen Vreugdenhil < >; Jan-Frans Brouwers < >; Maarten Everling < >; Marco van der Wel < >; Stijn Smeulders < >; Suzanne Otters - Bruijnen < >; Wil van Pinxteren >
CC: Kirsten ten Cate < >
Onderwerp: Verzoek ivm consultatie PS voorstel Grondwetswijziging herziening verkiezingswijze EK

Beste fractievoorzitters,

Vorige week heeft Kirsten ten Cate u gevraagd om uw input t.a.v. de grondwetsherziening verkiezingswijze Eerste Kamer over te brengen aan Hagar Roijackers en Hermen Vreugdenhil zodat zij deze konden inbrengen bij de AV-IPO vergadering van afgelopen dinsdag. Een drietal fracties heeft aan dit verzoek gehoor gegeven. U bent door Hagar geïnformeerd hetgeen naar aanleiding van deze reacties in de vergadering zou worden in gebracht.

Inmiddels zijn wij door het IPO geïnformeerd dat de reactietermijn is verlengd naar 1 november a.s.. Bijgaand treft u de mail met bijlage van het IPO aan. De fracties die tot nog toe niet hebben gereageerd op het eerdere verzoek kunnen op deze wijze alsnog hun input aanleveren. Om de gezamenlijke reacties tijdig richting het IPO te brengen, verzoek ik u uw reactie uiterlijk maandag 28 oktober aan mij kenbaar te maken.

Met vriendelijke groet,

| Statenadviseur Griffie | | | Provincie Noord-Brabant |
Postbus 90151 | 5200 MC 's-Hertogenbosch | www.brabant.nl | Bezoekadres: Brabantlaan 1 | 5216 TV 's-Hertogenbosch |

Provincie Noord-Brabant
Brabantlaan 1 | Postbus 90151 | 5200 MC 's-Hertogenbosch | Telefoon 073 6812812 | Fax 073 6807680 | contact | Twitter: @brabant | www.brabant.nl

Meer weten over de provincie Noord-Brabant?
Volg op Instagram: www.instagram.com/provincienoordbrabant

Reacties van de fracties vertegenwoordigd in Provinciale Staten van Noord-Holland op de IPO Consultatie PS over Conceptwetsvoorstel Grondwetwijziging herziening verkiezingswijze Eerste Kamer:

D66:

D66 heeft gemengde gevoelens over de oplossing die nu voor ligt. Enerzijds is het niet wat wij als D66 echt willen. Namelijk het afschaffen van de Eerste Kamer in combinatie met een constitutionele toetsing door de rechter. Dit is een toetsing van de wetten aan de Grondwet door een rechter. Maar dit is niet wat nu voorligt en dit is niet aan ons als statenleden.

Anderzijds denken wij dat het opsplitsen van de verkiezingen van de Eerste Kamer in twee delen wel tot verbeteringen zou kunnen leiden. Verbeteringen op het vlak dat de Eerste Kamer meer gaat achterlopen op de politieke krachtsverhoudingen en daarmee minder met de ' Waan van de dag' bezig zal zijn, want dat is hun taak niet. Het primaat ligt en hoort te liggen bij de Tweede Kamer. Of het bij gaat dragen aan een zuiverder verkiezingen van de Provinciale Staten, hopen we wel maar daar hebben we grote twijfels over. Zelfs de gemeenteraadsverkiezingen lijken gedomineerd te worden door de landelijke politiek. Maar door deze oplossing wordt het zeker niet slechter.

Ook hebben we wel wat kanttekeningen bij deze oplossing. Conflicten tussen de eerste en tweede kamer kunnen naar onze mening beter opgelost worden op andere manieren. Bv. door het introduceren van een terugzendregeling voor de Eerste Kamer i.p.v. het vetorecht.

Wij zijn dus niet heel enthousiast over deze grondwetswijziging, maar we willen niet dwarsliggen. Zeker niet vanuit Noord Holland. Landelijk zullen ze dit verder moeten gaan oplossen.

PVV

Ons bekruipt het gevoel dat het IPO druk uitoefent op alle Provinciale Staten om snel met een reactie te komen.
Wij zijn van mening dat deze discussie eerst in de Tweede Kamer gevoerd moet worden en daarna pas in Provinciale Staten.

Forum voor Democratie

Standpunt: tegen het voorstel om de verkiezingsprocedure van de Eerste Kamer te wijzigen; het hiernavolgende is een toelichting.

Forum voor Democratie (FVD) heeft met afkeuring kennisgenomen van het voorstel om de verkiezingsprocedure van de Eerste Kamer te wijzigen. Hoewel FVD erkent dat het ongewenst is dat de verkiezingen van de Provinciale Staten kunnen worden overschaduwd door de verkiezingen van de Eerste Kamer, biedt het onderhavige voorstel daarvoor geen adequate oplossing. Los van de vraag of de Eerste Kamer nog bestaansrecht heeft in ons parlementaire stelsel (het voert te ver om daar nu op in te gaan), zouden de leden daarvan direct moeten worden gekozen door alle (kiesgerechtigde) Nederlanders, in plaats van (getrapt) door de Provinciale Staten. Alleen dan zal immers worden bewerkstelligd dat de uitkomst van de PS-verkiezingen los komt te staan van de samenstelling van de Eerste Kamer.

Het voorstel zou er bovendien toe leiden dat de opkomst van nieuwe politieke partijen in het parlement vertraagd wordt. Dit zal Nederlanders het gevoel geven dat hun invloed op de samenstelling van de Eerste Kamer en daarmee het belang om te gaan stemmen nog verder afneemt. Forum voor Democratie wil Nederlanders niet minder, maar méér mogelijkheden bieden om beleid dat tegen hun belangen indruist vlot af te straffen en bij te sturen.

Wanneer de Provinciale Statenverkiezingen geen nationaal karakter meer hebben, zal het opkomstcijfer vermoedelijk dalen. Kiezers die hun teleurstelling over nationaal beleid willen uiten en verder relatief weinig interesse in de politiek hebben, zullen namelijk eerder thuisblijven. In een land waarin sprake is van een toenemende kloof tussen lager en hoger opgeleiden, zou dit een onwenselijke ontwikkeling zijn en afdoen aan de democratische legitimiteit van de besluitvorming in de Eerste Kamer, die in dit scenario nog steeds door de Provinciale Staten wordt verkozen. De Eerste Kamer is dan immers in mindere mate een afspiegeling van de voorkeuren van alle kiesgerechtigde Nederlanders.

In dit licht verwerpt FVD dit conceptwetsvoorstel en stellen wij in plaats daarvan voor om de Eerste Kamer, zolang zij bestaat, direct in plaats van indirect te verkiezen, gelijktijdig met de Provinciale Statenverkiezingen en de waterschapsverkiezingen. Zo blijft een relatief hoge opkomst bij al deze verkiezingen gegarandeerd, waarmee de democratische legitimiteit van de besluitvorming gewaarborgd blijft. Tegelijkertijd wordt het beoogde doel van het kabinet bereikt: de Provinciale Staten verkrijgen een mandaat dat niet door aandacht voor nationale thema's is verwaterd. Voor die nationale thema's brengt de kiezer immers een directe stem
voor de Eerste Kamer uit.

CDA

Het CDA kan zich vinden in het voorstel van de Minister van BZK om leden van de Eerste Kamer voor de duur van 6 jaar te benoemen waarbij om de drie jaar respectievelijk 38 dan wel 37 leden worden gekozen.
Zo zal het bij de provinciale verkiezingen meer gaan over zaken die de Provincie Noord-Holland aangaan en zal een zekere afstand tot de dagelijkse politiek zich beter borgen door leden die langer dan de Tweede Kamerleden hun lidmaatschap zullen vervullen en zullen de politieke verhoudingen op het moment van de provinciale verkiezingen niet de gehele Eerste Kamer raken.

GroenLinks

GroenLinks kiest niet voor het Kabinetsstandpunt (terug naar vóór 1983 dus om de drie jaar de helft kiezen) omdat:
1. De grote invloed van Den Haag op PS-verkiezing ook dan nog steeds onvermijdelijk is;
2. De PS-verkiezing ook baat heeft bij die aandacht.

PvdA

De PvdA- fractie kan zich vinden in de analyse van de Cie Remkes. Samengevat zien wij in het voorstel niet de gewenste effecten om twee belangrijke redenen:

1. Ten eerste delen wij niet dat de Eerste Kamer te politiek is geworden. Het verliezen van een eventuele meerderheid in de eerste kamer zorgt in onze ogen juist voor dat nieuwe meerderheden gezocht moeten worden om tot gedragen voorstellen te komen. In het voorliggende voorstel duurt het ook nog eens veel langer voordat electorale verschuiving zichtbaar is in de Eerste Kamer.

Ten tweede verhoogt de wijze van verkiezing in het voorstel de kiesdrempel waardoor de kans voor minder grote partijen kleiner is om in de Eerste Kamer te komen. Dit is niet wenselijk omdat ook kleine belangen zich vertegenwoordigd willen zien.

ChristenUnie

In beginsel zijn wij als CU voor voorstellen die het mandaat van PS versterken; dus als verkiezingen voor PS ook juist gaan over provinciale thema's, juichen wij dit van harte toe. Dat wil nog niet zeggen dat we met dit voorstel akkoord kunnen gaan.

Wat ons bevreemd is dat via een niet democratisch gekozen orgaan, het IPO, de vraag is neergelegd om hierop te reflecteren, terwijl de Eerste Kamer zich nog niet zelf heeft gebogen over de vraag. De Eerste Kamer is als het goed is een a-politiek orgaan, dus een advies, puur technisch op de juridische en wettelijke aspecten, zou aan te bevelen zijn.

Wat nu voorligt is dus prematuur. Bovendien zijn de gevolgen van een impliciete verhoging van de kiesdrempel nog niet geadresseerd. Daarvoor zijn wel oplossingen, zoals restzetelverdeling via grootste overschot en niet via grootste gemiddelde. Alleen is dit op dit moment niet aan de orde.

De CU vindt het dan ook prematuur om hierover te spreken en zou graag zien dat de EK om een reflectie op dit voorstel wordt gevraagd alvorens hier nader over te spreken.

Partij voor de Dieren

Partij voor de Dieren NH is tegen deze wijziging, en wel om de volgende redenen:

1. Het is een verkapte kiesdrempel. Juist oppositie is in een democratie belangrijk. Een kiesdrempel is een drempel tegen diversiteit en nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen in de oppositie.
2. Termijn van 3/6 jaar zorgt voor raar beeld. In sommige gevallen zal één PS, twee keer in één termijn moeten stemmen. De reden dat de Eerste Kamer half gekozen wordt, is in die gevallen niet van toepassing. Zo'n PS bepaalt in twee stappen de voltallige Eerste Kamer.
3. Hoewel tijdens de PS verkiezingstijd, soms een raar beeld ontstaat dat óók de Eerste Kamer gekozen wordt. Is dit wel transparant. Het is goed uit te leggen dat de provinciale verkiezingen ergens over gaan. Bij het uit te pas laten lopen wordt de Eerste Kamer verkiezingen wordt dit een verborgen verkiezing. Betrokkenheid en vertegenwoordigingsgevoel van kiezers kan op dit manier verloren gaan. Dat is in een democratie geen goede zaak.

Denk

Wij van Denk Noord-Holland sluiten ons aan bij de constatering van het rapport van de commissie Remkes waarin wordt geadviseerd om niet terug te keren naar het stelsel van voor 1983.
Voor ons, als kleiner partij, zou het nóg moeilijker worden om zitting te nemen in de Eerste Kamer en de wijziging bemoeilijkt zodoende direct het afleveren van een senator voor in de toekomst.

SP

De SP-fractie is van mening dat geen steun gegeven kan en moet worden aan het kabinetsvoorstel. De commissie-Remkes is met een voorstel gekomen, en zij achten het verstandiger om aan de slag te gaan met die voorstellen en niet om toch nog met eigen voorstellen te komen.

Het op de voorgestelde wijze aanpassen van de verkiezingen van Eerste Kamerleden vormt geen onderdeel van de voorstellen van de commissie, niet aan beginnen dus.

Luttenbergstraat 1
Postbus 1407
8001 BL Zwolle
Telefoon 038 499 87 89

overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

KvK 51048329
IBAN NL45 RABO 0397 3411 21

Inlichtingen bij

Datum	Kenmerk	Pagina	Bijlagen	Uw brief	Uw kenmerk
06 11 2019	2019/1101536	1 van 4			

Onderwerp Reactie Provinciale Staten Overijssel aan het IPO - Inzake consultatie grondwetsherziening verkiezingswijze Eerste Kamer

Geachte en

Begin september heeft de minister van BZK het IPO per brief gevraagd te reageren op het voorstel betreffende 'grondwetsherziening verkiezingswijze Eerste Kamer' Naar aanleiding van uw verzoek is het wetsvoorstel aan de leden van de Overijsselse Provinciale Staten voorgelegd Dit heeft plaatsgevonden in de vergadering van de commissie Bestuur en Financien op 30 oktober Daarnaast hebben enkele fracties schriftelijk gereageerd We hebben van al onze Statenfracties een reactie ontvangen Onderstaand vindt u de reacties per fractie

Vervolg
U hebt aangegeven dat het IPO bureau er zorg voor draagt dat de twaalf uitkomsten van de consultatie gebundeld worden ter agendering in het IPO-bestuur van 21 november as
De Overijsselse Staten ontvangen graag een afschrift van de bundeling door het IPO die naar het ministerie van BZK gestuurd wordt

Datum verzending

provincie Overijssel

Bijlage: Overzicht reacties Overijsselse Statenfracties

Forum voor Democratie Overijssel

Tijdens commissievergadering:

- Fvd heeft met afkeuring kennis genomen,
- De Ek moet niet meer getrapt worden verkozen,
- Opkomst van nieuwe partijen wordt vertraagd door dit voorstel,
- Fvd wil meer directe invloed van inwoners,
- Opkomst moet meer worden bevorderd. EK is dan in mindere mate een afspiegeling van de keuze van stemmers,
- EK moet direct worden verkozen, gelijktijdig met PS en Waterschapsverkiezingen

Schriftelijke reactie Forum voor Democratie Overijssel

"Forum voor Democratie (FVD) heeft met afkeuring kennisgenomen van het voorstel om de verkiezingsprocedure van de Eerste Kamer te wijzigen. Hoewel FVD erkent dat het ongewenst is dat de verkiezingen van de Provinciale Staten kunnen worden overschaduwd door de verkiezingen van de Eerste Kamer, biedt het onderhavige voorstel daarvoor geen adequate oplossing. Los van de vraag of de Eerste Kamer nog bestaansrecht heeft in ons parlementaire stelsel (het voert te ver om daar nu op in te gaan), zouden de leden daarvan direct moeten worden gekozen door alle (kiesgerechtigde) Nederlanders, in plaats van (getrapt) door de Provinciale Staten. Alleen dan zal immers worden bewerkstelligd dat de uitkomst van de PS-verkiezingen los komt te staan van de samenstelling van de Eerste Kamer.
Het voorstel zou er bovendien toe leiden dat de opkomst van nieuwe politieke partijen in het parlement vertraagd wordt. Dit zal Nederlanders het gevoel geven dat hun invloed op de samenstelling van de Eerste Kamer en daarmee het belang om te gaan stemmen nog verder afneemt. FVD wil Nederlanders niet minder, maar méér mogelijkheden bieden om beleid dat tegen hun belangen indruist vlot af te straffen en bij te sturen.
Wanneer de Provinciale Statenverkiezingen geen nationaal karakter meer hebben, zal het opkomstcijfer vermoedelijk dalen. Kiezers die hun teleurstelling over nationaal beleid willen uiten en verder relatief weinig interesse in de politiek hebben, zullen namelijk eerder thuisblijven. In een land waarin sprake is van een toenemende kloof tussen lager en hoger opgeleiden, zou dit een onwenselijke ontwikkeling zijn en afdoen aan de democratische legitimiteit van de besluitvorming in de Eerste Kamer, die in dit scenario nog steeds door de Provinciale Staten wordt verkozen. De Eerste Kamer is dan immers in mindere mate een afspiegeling van de voorkeuren van alle kiesgerechtigde Nederlanders.
In dit licht verwerpt FVD dit conceptwetsvoorstel en stellen wij in plaats daarvan voor om de Eerste Kamer, zolang zij bestaat, direct in plaats van indirect te verkiezen, gelijktijdig met de Provinciale Statenverkiezingen en de waterschapsverkiezingen. Zo blijft een relatief hoge opkomst bij al deze verkiezingen gegarandeerd, waarmee de democratische legitimiteit van de besluitvorming gewaarborgd blijft. Tegelijkertijd wordt het beoogde doel van het kabinet bereikt: de Provinciale Staten verkrijgen een mandaat dat niet door aandacht voor nationale thema's is verwaterd. Voor die nationale thema's brengt de kiezer immers een directe stem voor de Eerste Kamer uit."

PVV Overijssel
De PVV is TEGEN een eventuele grondwetswijziging verkiezingswijze Eerste Kamer,

- Grotendeels eens met FvD,
- Kanttekening: EK andere functie,
- EK moet geen verlengstuk zijn van TK. Dit gebeurt wel d.m.v. directe verkiezingen.

CDA Overijssel
Steun voorstel

- Kan bijdragen aan bekendheid PS verkiezingen en doet meer recht aan eigenheid EK;
- Opmerking/kanttekening: verscheidenheid van belang, wat gaat het betekenen voor kleinere partijen? Scherp in beeld hebben. Hoe zit het daarmee?

VVD Overijssel
Steun voorstel

- Minder politiek sentiment, EK los van dagelijkse politiek,
- PS verkiezingen minder overschaduwd,
- Langere zittingsduur geeft stabiliteit,
- Wel nadeel voor kleinere partijen

GroenLinks Overijssel
Tegen voorstel

- Rapport van de Staatcommissie Remkes dat er onder ligt moet meer integraal worden opgepakt,

D66 Overijssel
Steunt het voorstel

- EK is nodig,
- Meer continuiteit in de samenstelling van de EK

PvdA Overijssel
Tegen voorstel.

- Moet eerst in Parlement en EK worden besproken;
- Doet geen recht aan de kiezer en maatschappelijke ontwikkeling;
- Is het uberhaupt een probleem?;
- Kleine partijen krijgen het moeilijker door hogere kiesdrempel
-

50Plus Overijssel
Tegen voorstel

- Zwaarwegende wijziging, dan ook een zwaarwegende aanleiding nodig,
- Staatscommissie 2018 heeft het nu voorliggende voorstel als niet wenselijk beoordeeld,
- Kiesdrempel verdubbeld, kleinere partijen moeilijker;
- Geen nieuwe werkwijze, eerder gebruikt van vóór 1983, waarom terug naar het oude stelsel?,
- Draag niet bij aan kloof verkleinen tussen kiezer en gekozene

Schriftelijke reactie 50Plus Overijssel
De Grondwet is het fundament voor alle afspraken die we met elkaar maken. Wijzigingen ervan kennen terecht een zware procedure omdat we met elkaar vinden dat er niet lichtvaardig moet worden gedacht over het wijzigen van dat fundament.
Het huidige voorstel tot grondwetswijziging betreft onder meer een nieuwe manier van het kiezen van de Eerste Kamer. Of beter gezegd, een oude manier van kiezen, want het voorstel houdt in dat we zouden terugkeren naar de wijze van verkiezing die tussen 1922 en 1983 werd gebruikt. Het voorstel houdt in dat iedere drie jaar de helft van de Eerste Kamer gekozen wordt. De termijn van een Eerste Kamerlid wordt daarmee verlengd naar zes jaar in plaats van de huidige vier jaar.

50PLUS ziet geen zwaarwegende aanleiding voor deze Grondwetwijziging
De staatscommissie parlementair stelsel heeft in haar eindrapport 'Lage Drempels, Hoge Dijken (2018)' deze mogelijke aanpassing in overweging genomen en als niet wenselijk beoordeeld. Een van de overwegingen van de staatscommissie is voor 50PLUS doorslaggevend om tegen deze grondwetswijziging te zijn, namelijk dat het voor kleine partijen (nog) moeilijker wordt om in de Eerste Kamer. Er zijn dan bij iedere verkiezing namelijk maar 37 of 38 zetels te verdelen in plaats van 75, wat feitelijk leidt tot een verdubbeling van de kiesdrempel (pag. 312, rapport Lage Drempels, Hoge Dijken). En die kiesdrempel is al hoog. Dat draagt niet bij aan ons streven om het parlementaire stelsel dichter bij de kiezer te brengen.
In de Memorie van toelichting wordt op pag. 7 aandacht aan dit probleem besteed, maar geen oplossing geboden. Er wordt gesteld dat nader wordt onderzocht hoe dit effect beperkt kan worden. Dit geeft volgens ons onvoldoende garantie dat er een goede oplossing komt.
Een tweede gevolg van deze wetswijziging is dat Eerste Kamerleden voor een periode van zes jaar gekozen worden. Dat zorgt ervoor dat de samenstelling van de Eerste Kamer verder af komt te staan van de actuele voorkeur van de kiezer. Wij vinden dat geen verbetering.

SP Overijssel
Tegen voorstel

- Vorige stelsel werkte niet, dus dit gaat ook niet werken, niet teruggrijpen op wat eerder niet werkte,
- Kiesdrempel verhogen is onverstandig

Partij voor de Dieren Overijssel
Tegen dit voorstel

- Kiesdrempel wordt verdubbeld;
- Afgestapt van het systeem van vóór 1983 door democratische legitimatie EK. PS termijn blijft hetzelfde, EK verandert langzaam;
- Dan zouden er om de 4 jaar EK-leden gekozen (2x4 jaar i.p.v. 2x3 jaar) moeten worden met een totale termijn van 8 jaar en realiseert zich dat dat wel weer wat erg lang is.

Schriftelijke reactie PvdD Overijssel

Standpunt Partij voor de Dieren Voorstel Grondswetswijziging herziening verkiezingswijze Eerste Kamer
De Partij voor de Dieren heeft bezwaar tegen het voorstel.
Een van de effecten is dat het voor kleinere partijen moeilijker dan nu is om in de Eerste Kamer te komen. Bij iedere verkiezing zijn er namelijk maar 37 of 38 zetels te verdelen in plaats van 75, wat feitelijk leidt tot een verdubbeling van de kiesdrempel. De vertegenwoordiging van nieuwe politieke stromingen kan daardoor zodanig worden vertraagd dat de representativiteit van de Eerste Kamer afneemt.
Een van de redenen waarom de staatscommissie-Van Schaik en de staatscommissie-Cals/Donner adviseerden om af te stappen van de verkiezing in twee delen, was omdat de democratische legitimatie van beslissingen in de Eerste Kamer zwakker is ten opzichte van het huidige systeem. De drie jaarlijkse verkiezing is tot wel drie jaar na de statenverkiezingen mogelijk. Hiermee kan de uitslag van de Provinciale Statenverkiezingen al jaren tevoren duidelijk maken dat de regering haar meerderheid verliest in de Eerste Kamer. De democratische legitimatie van de beslissingen in de Eerste Kamer kan daardoor in de tussentijd betwist worden.

CU Overijssel
Tegen voorstel

- 'Gênant voorstel' Nemen eigen staatscommissie niet serieus,
- Representativiteit kleinere partijen nog meer onder druk.

SGP Overijssel
Tegen voorstel

- Staatscommissie beveelt het niet aan,
- Los van bredere visie,
- Oordeel EK en TK niet bekend,
- Te politiek, valt over te twisten,
- Negatief voor kleinere partijen,
- Geen lijstverbindingen meer mogelijk.

PS-VERGADERING

3 0 OKT 2019

PROVINCIE :: UTRECHT

Provinciale Staten

Statenvoorstel

DATUM	16 oktober 2019	NUMMER PS	PS2019BEM15
DOMEIN	SGU	COMMISSIE	BEM
STELLER		DOORKIESNUMMER	
DOCUMENTUMNUMMER	81FBD067	PORTEFEUILLEHOUDER	CvdK

Titel : Consultatie PS voorstel Grondwetswijziging

Inhoudsopgave

Besluit Pag. 3

Bijlagen: Brief Minister BZK d.d. 2 sept. 2019 'Consultatie grondwetsherziening verkiezingswijze Eerste Kamer'

Aan Provinciale Staten,

Samenvatting

Wat betreft de verkiezingswijze van de Eerste Kamer stelt de minister van BZK voor om terug te keren naar de wijze van verkiezing die tot 1983 werd gebruikt. Hierbij wordt elke drie jaar de helft van de leden van de Eerste Kamer voor zes jaar gekozen. Met deze verlenging van de zittingsduur van de leden in combinatie met een minder directe koppeling aan een concrete verkiezingsuitslag wordt volgens de voorgestelde regeling meer recht gedaan aan de eigen legitimatie door de verkiezing door de leden van provinciale staten en past dit bij een indirect gekozen volksvertegenwoordiging die functioneert vanuit een zekere afstand tot de dagelijkse politiek. Het conceptwetsvoorstel wijkt hiermee af van het rapport van de commissie-Remkes. Deze heeft geadviseerd niet terug te keren naar het stelsel van vóór 1983.

Aanleiding

De minister van BZK heeft het IPO een conceptwetsvoorstel Grondwetswijziging herziening verkiezingswijze EK ter consultatie voorgelegd **(bijlage)**. In het voorstel wordt uitwerking gegeven aan het kabinetsstandpunt over het eindrapport van de Staatscommissie parlementair stelsel (Cie-Remkes) om de Eerste Kamer voortaan voor zes jaar te kiezen, waarbij om de drie jaar beurtelings 37 of 38 Kamerleden worden gekozen. Omdat provinciale staten een belangrijke rol spelen in de procedure van verkiezing van de Eerste Kamer, legt de minister dit conceptwetsvoorstel aan het IPO voor ter consultatie. Daarnaast bevat het een voorstel om de tweede lezing van een Grondwetswijziging voortaan in een verenigde vergadering van beide Kamers van de Staten-Generaal te behandelen. Dit voorstel is voor de provincies minder van belang.

In de Algemene Vergadering van het IPO 1 oktober is wat betreft de voorbereiding van de IPO-reactie op het wetsvoorstel afgesproken dat dit plaatsvindt door een consultatie van de leden van PS via de griffies.

Voorgeschiedenis
Dit voorstel vloeit voort uit het kabinetsstandpunt over het eindrapport van de Staatscommissie parlementair stelsel (Kamerstukken II, 2018/19, 34 430, nr. 10).

Bespreking en planning
Dit voorstel is besproken in de commissie Bestuur, Economie en Middelen 16 oktober 2019, waarna de reactive is opgesteld zoals verwoord in de bijlage bij dit voorstel.
Vanuit het IPO is verzocht om uiterlijk 1 november 2019 een reactie te versturen.

Financiële consequenties
Dit voorstel heeft geen financiële consequenties.

Besluit

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 oktober 2019;

Besluiten Provinciale Staten van 30 oktober 2019, inclusief aangenomen amendement:

aan het IPO naar aanleiding van de Consultatie Grondwetswijziging – Herziening verkiezingswijze Eerste Kamer – vanuit de Provinciale Staten van Utrecht de reactie te versturen, zoals verwoord in de bijlage van dit Statenvoorstel.

Voorzitter

Griffier,

Bijlage: Reactie Provinciale Staten van Utrecht op consultatie grondwetswijziging

Een aantal fracties is verwonderd over de timing van deze consultatie. Waarom wordt alleen dit relatief kleine onderdeel ter consultatie voorgelegd en wordt het niet meegenomen in een bredere afweging n.a.v. het advies van de commissie Remkes?

Wijziging verkiezingswijze Eerste Kamer
Het merendeel van de Statenleden is géén voorstander van de voorgestelde wijziging. Hierbij worden verschillende argumenten gebruikt, zoals:
- de verhoging van de kiesdrempel, die negatief uitpakt voor kleinere partijen;
- het is geen oplossing voor het geschetste probleem;
- waarom terugkeren naar een systeem uit de vorige eeuw, wat immers niet voor niets ooit is aangepast?
- de commissie Remkes schetst in de rapportage overtuigend de nadelen van deze keuze.

Een minderheid van de Statenleden kan zich vinden in de door de Minister voorgestelde grondwetswijziging. Het zou goed zijn als met deze wijziging de Eerste Kamer minder 'politiek' wordt en weer meer een 'chambre de reflection'.

Gezamenlijke vergadering van de Staten Generaal bij een grondwetswijziging
Hier zijn de Utrechtse fracties geen voorstander van. Het is beter als ieder gremium in z'n eigen rol blijft, dus de Eerste Kamer juist als 'chambre de reflection'. Een ander argument tegen dit voorstel is dat de leden van de Eerste Kamer in een gezamenlijke vergadering overvleugeld worden door de leden van de Tweede Kamer en daardoor minder goed in staat zijn hun taak uit te voeren.

Provincie Zeeland

IPO
T.a.v.
Herengracht 23
2511 EG DEN HAAG

onderwerp	kenmerk	behandeld door	verzonden
Consultatie PS: herziening verkiezingswijze Eerste Kamer	19430475		7 november 2019

Middelburg, 7 november 2019

Geachte

Op 3 oktober 2019 hebben wij uw verzoek namens het IPO ontvangen om de leden van Provinciale Staten van Zeeland te consulteren aangaande het voorstel Grondwetswijziging herziening verkiezingswijze Eerste Kamer. We willen waardering uitspreken voor het feit dat de leden van Provinciale Staten worden betrokken bij deze consultatieronde op een ook voor hen belangrijk onderwerp.

De voorgestelde wijziging van de verkiezingswijze van de Eerste Kamer maakt onderdeel uit van een pakket aan voorstellen dat door het kabinet naar voren is gebracht op basis van het rapport van de staatscommissie parlementair stelsel ("Lage drempels, hoge dijken"). Het kabinet geeft in haar reactie aan een deel van de 83 voorstellen van de staatscommissie te omarmen, maar wijkt op andere delen wel af van het advies. Een wijziging van de wijze waarop de Eerste Kamer wordt gekozen is evenwel een van de punten waar het kabinet voorstelt om af te wijken van het advies van de staatscommissie. De commissie zag in haar rapport geen grond in een mogelijke aanpassing van de wijze waarop de Eerste Kamer wordt verkozen, dat idee is door de commissie gewogen maar afgewezen.

In de vergadering van Provinciale Staten van vrijdag 25 oktober jl. hebben de leden van de Zeeuwse staten hun zienswijzen over het voorliggende wijzigingsvoorstel kenbaar kunnen maken. Uit de naar voren gebrachte zienswijzen blijkt dat de fracties zonder uitzondering van mening zijn dat het voorstel om terug te keren naar de wijze van verkiezing van de Eerste Kamer zoals dit voor 1983 gebruikelijk was niet positief becommentarieerd kan worden.

De partijen kwamen zonder uitzondering tot bovenstaande conclusie maar er waren duidelijke verschillen in de wijze waarop het kabinetsvoorstel op dit punt werd gewogen en de argumenten die men aanvoerde om de beoordeling te onderbouwen. Voor de exacte formuleringen van de ingebrachte zienswijzen verwijs ik u naar de van deze vergadering gemaakte video-notulen [bij agendapunt 9.4].

In de volgende aandachtspunten konden alle woordvoerders in Provinciale Staten zich vinden:
- Voorstel van het kabinet gaat in tegen het afgewogen advies van de staatcommissie parlementair stelsel. Vertraagde doorwerking van de kiezersvoorkeur naar de Eerste Kamer zou de besluitvorming volgens de staatcommissies Van Schaik en Kals-Donner betwistbaar maken (democratische legitimiteit). Geen reden om daar nu weer naar terug te keren.

- Terugkeer naar het kiesstelsel van voor 1983 leidt er niet automatisch toe dat de senaat minder politiek wordt. Politisering schuilt eerder in cultuur dan in structuur.
- De kiesdrempel wordt verdubbeld. Kleine partijen dreigen met deze wijziging in het kiesstelsel te verdwijnen uit de senaat. In een democratie is het belangrijk dat minderheden beschermd worden, hier doet het kabinetsvoorstel geen recht aan.
- Voorstel draagt niet bij aan versterking van de legitimiteit van het mandaat van de senaat.

Opgemerkt werd dat het voorliggende voorstel in wezen geen terugkeer naar 1983 betekent, want door eerdere wetswijzigingen is de mogelijkheid voor het aangaan van lijstverbindingen komen te vervallen. Met behulp van dergelijke lijstverbindingen konden kleine partijen in het verleden toch vertegenwoordigd zijn in de Eerste Kamer.

Verder werd door een of enkele fracties naar voren gebracht:
- Er is wel degelijk een probleem met het mandaat van de Eerste Kamer. Het voorstel vormt echter niet de oplossing het verzwakt het mandaat eerder doordat de senaat hiermee verkozen zou worden op grond van een verouderd kiezers mandaat waarmee de legitimiteit van besluitvorming in de Eerste Kamer verder in het geding komt.
- Het zou beter zijn wanneer in de senaat alle provincies een gelijk aantal afgevaardigden zouden hebben.
- Het is onduidelijk welke maatregelen het kabinet wil treffen om het effect van het verdubbelen van de kiesdrempel te dempen.
- Verschillende partijen trekken in twijfel of de Eerste Kamer te politiek is geworden, het kabinet Rutte-2 kon tussen 2012 en 2017 ook rekenen op een constructieve samenwerking met de senaat juist door te werken met wisselende meerderheden. Ook werd ingebracht dat voor 1922 de senaat ook al als te politiek werd ervaren.
- Een aantal partijen was verrast dat het IPO (en vervolgens de leden van Provinciale Staten) eerder werden geconsulteerd over dit wetsvoorstel dan de leden van Eerste en Tweede Kamer.

Daarnaast waren er fracties die voor elementen van het voorstel waardering hadden. Onder meer op de volgende punten:
- De idee om de verkiezing van Provinciale Staten los te koppelen van landelijke verkiezingen zou kunnen bijdragen aan het versterken van het mandaat van Provinciale Staten. Echter vrezen meerdere partijen dat dit ten koste kan gaan van de opkomst voor PS verkiezingen.
- Er is waardering van verschillende partijen om bij landelijke verkiezingen de regionale binding van gekozenen te willen versterken.

Er werd ook nog een signaal afgegeven over de kerntaak van de Eerste Kamer als medewetgever. Het gaat daarbij om het toetsen van de wetgeving op rechtmatigheid, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid en het controleren van de hoofdlijnen van beleid en de onderlinge samenhang van de verschillende regeringsplannen. Het signaal richt zich op de cultuur van de Eerste Kamer die geen doublure moet (willen) zijn van de Tweede Kamer maar daar lijkt het soms wel op en sterker nog, soms gedraagt een deel van de Eerste Kamer zich zo.

Met vriendelijke groet,

Statengriffier Provinciale Staten van Zeeland,
drs. F.J. van Houwelingen MPA.

Standpunten fracties van Provinciale Staten van Zuid-Holland met betrekking tot het voorstel tot grondwetsherziening verkiezingswijze Eerste Kamer

Forum voor Democratie

"Forum voor Democratie (FVD) heeft met afkeuring kennisgenomen van het voorstel om de verkiezingsprocedure van de Eerste Kamer te wijzigen. Hoewel FVD erkent dat het ongewenst is dat de verkiezingen van de Provinciale Staten kunnen worden overschaduwd door de verkiezingen van de Eerste Kamer, biedt het onderhavige voorstel daarvoor geen adequate oplossing. Los van de vraag of de Eerste Kamer nog bestaansrecht heeft in ons parlementaire stelsel (het voert te ver om daar nu op in te gaan), zouden de leden daarvan direct moeten worden gekozen door alle (kiesgerechtigde) Nederlanders, in plaats van (getrapt) door de Provinciale Staten. Alleen dan zal immers worden bewerkstelligd dat de uitkomst van de PS-verkiezingen los komt te staan van de samenstelling van de Eerste Kamer.

Het voorstel zou er bovendien toe leiden dat de opkomst van nieuwe politieke partijen in het parlement vertraagd wordt. Dit zal Nederlanders het gevoel geven dat hun invloed op de samenstelling van de Eerste Kamer en daarmee het belang om te gaan stemmen nog verder afneemt. FVD wil Nederlanders niet minder, maar méér mogelijkheden bieden om beleid dat tegen hun belangen indruist vlot af te straffen en bij te sturen.

Wanneer de Provinciale Statenverkiezingen geen nationaal karakter meer hebben, zal het opkomstcijfer vermoedelijk dalen. Kiezers die hun teleurstelling over nationaal beleid willen uiten en verder relatief weinig interesse in de politiek hebben, zullen namelijk eerder thuisblijven. In een land waarin sprake is van een toenemende kloof tussen lager en hoger opgeleiden, zou dit een onwenselijke ontwikkeling zijn en afdoen aan de democratische legitimiteit van de besluitvorming in de Eerste Kamer, die in dit scenario nog steeds door de Provinciale Staten wordt verkozen. De Eerste Kamer is dan immers in mindere mate een afspiegeling van de voorkeuren van alle kiesgerechtigde Nederlanders.

In dit licht verwerpt FVD dit conceptwetsvoorstel en stellen wij in plaats daarvan voor om de Eerste Kamer, zolang zij bestaat, direct in plaats van indirect te verkiezen, gelijktijdig met de Provinciale Statenverkiezingen en de waterschapsverkiezingen. Zo blijft een relatief hoge opkomst bij al deze verkiezingen gegarandeerd, waarmee de democratische legitimiteit van de besluitvorming gewaarborgd blijft. Tegelijkertijd wordt het beoogde doel van het kabinet bereikt: de Provinciale Staten verkrijgen een mandaat dat niet door aandacht voor nationale thema's is verwaterd. Voor die nationale thema's brengt de kiezer immers een directe stem voor de Eerste Kamer uit."

Gideon van Meijeren
Statenlid Forum voor Democratie

Partij van de Arbeid

Vanuit de PvdA zijn wij tegen dit regeringsvoorstel. Hier hebben wij de volgende redenen voor:

1. Wij delen de analyse niet dat de Eerste Kamer te politiek is geworden, en dat dat een probleem is. Komt ook overeen met analyse van Remkes.
2. Het is tot nog toe een keer voorgekomen dat de coalitie in de TK gedurende de rit ook 'haar meerderheid' in de EK verloor, en wel afgelopen jaar. De ervaring met kabinet Rutte-Asscher was dat voorstellen beter en meer gedragen werden omdat de constructieve oppositie werd betrokken.

3. De verkiezing van de EK kannibaliseert de PS verkiezingen. Ik vrees dat er iets anders aan de hand is, juist omdat de PS verkiezingen (en waterschapsverkiezingen) indirect ook om de EK verkiezingen gaan, is de opkomst nog een beetje acceptabel.
4. Deze wijze van verkiezing verhoogt de kiesdrempel, waardoor kleine partijen minder kans hebben op zetels in de EK. Wij vinden een van de beste aspecten van het Nederlands stelsel dat het stelsel doordringbaar is voor ook kleine belangen. Niemand in Nederland kan zeggen dat hij of zij zich niet vertegenwoordigd voelt. Kleine partijen als de PvdD, SGP, DENK hebben een belangrijke rol in onze vertegenwoordigende democratie.
5. De regering schoffeert het parlement om voor bespreking van de commissie Remkes nu al met een grondwetswijziging te komen.

Uiteraard zijn er ook voordelen te benoemen, zoals dat EK leden zes jaar kunnen zitten en dat PS verkiezingen meer over de PS gaan.

Hopend u zo voldoende te hebben geïnformeerd.

Fractiemedewerker Provinciale Statenfractie PvdA Zuid-Holland

VVD

De fractie van de VVD is akkoord met het voorstel.

SP

Hierbij de reactie van de SP fractie:
Laat ik maar met een korte en krachtige samenvatting beginnen: wij zijn geen voorstander! Daar zijn verschillende redenen voor, die zal ik proberen uit te leggen.

De SP vindt het vreemd dat dit voorstel tot wijziging van grondwet nu ter consultatie ligt, terwijl beide Kamers nog niets over dit onderwerp hebben kunnen vinden. De wetswijziging komt niet voort uit de Staatscommissie Parlementair Stelsel (commissie Remkes) en sterker nog, de commissie was kritisch op invoering van dit stelsel. De SP is van mening dat het advies van de Staatscommissie Parlementair Stelsel de grondslag zou moeten zijn van een stelselwijziging. Dat is nu niet aan de orde. Wij kunnen ons daarom op dit moment ook niet vinden in dit voorstel en we adviseren de regering dan ook om het advies van commissie Remkes ter harte te nemen, dit wetsvoorstel nu dus niet door te zetten en met een alternatief te komen gebaseerd op de adviezen van de Staatscommissie Parlementair Stelsel. We stellen het uiteraard wel op prijs dat we betrokken worden bij de besluitvorming en worden dat bij een beter voorstel ook graag.

Hartelijke groet,
Lies van Aelst
Fractievoorzitter SP Zuid-Holland

GroenLinks

Hierbij het standpunt van de Zuid-Hollandse fractie van GroenLinks.

GroenLinks vindt het voorbarig om hier nu al een besluit over te nemen. Het betreffende voorstel maakt deel uit van een veel omvangrijker advies van de Staatscommissie parlementair stelsel onder voorzitterschap van de heer Johan Remkes. Wij zouden graag zien dat dit integraal afgewogen wordt.

Verder wordt voor ons onvoldoende aannemelijk gemaakt dat hier het gewenste effect mee wordt bereikt, te weten door de verkiezingen van de Eerste Kamer minder direct te koppelen aan die van de Provinciale Staten, zouden deze gedepolitiseerd worden, waarmee de verkiezingen van de Provinciale Staten een meer eigenstandige betekenis kunnen krijgen.

Tenslotte is de uitvoering nog niet uitgewerkt, want de voorgestelde werkwijze zou betekenen dat in de ene periode van 3 jaar Provinciale Staten 2x stemt en in de andere 1x.

Namens de fractie van GroenLinks,

Ariëtte Kasbergen
Statenlid Zuid-Holland (GroenLinks)

CDA

De CDA fractie kan instemmen met het voorliggende voorstel en zal in het kort beargumenteren waarom.

De provinciale Statenverkiezingen worden meer en meer gedomineerd door 'Haagse' politieke discussies. Het CDA hecht eraan dat de Provincie als volwaardige en zelfstandige overheid ook een eigen mandaat van de kiezer heeft. Daarbij moeten afwegingen over de samenstelling van de Eerste Kamer een bijrol en geen hoofdrol spelen. Door aanpassing van de verkiezingswijze van de Eerste Kamer, zeker de 'vernieuwing' om de drie jaar, kan de verkiezing van de Eerste Kamer niet snel gezien worden als een 'herkansing' voor de Kamerverkiezingen. Het nieuwe 'systeem' weert ook geen nieuwe partijen, al verloopt de aanspraak op senaatszetels anders dan nu.

Daarnaast dient de rol die de Eerste Kamer heeft bewaakt te worden. De senaat speelt een belangrijke rol als toetser van onder andere de kwaliteit en de uitvoerbaarheid van wetten. Maar het heeft een veel minder politieke rol in de grondwet toebedeeld gekregen dan de Tweede Kamer, die direct gekozen is. Doordat de politieke verhouding in de Eerste Kamer steeds belangrijker is geworden wordt de positie van de Eerste Kamer in de praktijk wel steeds vaker politiek. De voorgenomen gefaseerde verkiezingswijze van de Eerste Kamer zorgt ervoor dat de politieke verhoudingen tussen Eerste en Tweede Kamer minder snel veranderen, waardoor afwegingen rond coalitie's minder een rol spelen. Daarmee wordt de rol van de Eerste Kamer weer helder: als mede-wetgever en als controleur van de regering. Maar wel op de hoofdlijnen van beleid en de samenhang van de voorstellen van een kabinet.

Fractiemedewerker CDA

ChristenUnie en SGP

Achtergrondinformatie en vraagpunten tbv consultatie wijziging Grondwet ivm verkiezing Eerste Kamer
22 oktober 2019

De regering heeft een wetsvoorstel in consultatie gegeven over verandering van de wijze van verkiezing van de leden van de Eerste Kamer en over de tweede lezing van voorstellen om de Grondwet te wijzigen. In deze notitie wordt alleen ingegaan op het eerste onderdeel, omdat dat rechtstreeks te maken heeft met de positie van de Provinciale Staten. Een deel van de in deze notitie genoemde punten heeft geen rechtstreekse relatie met de provincie. Voor de volledigheid zijn ze wel genoemd.

Inhoud voorstel
De minister stelt voor[1] om de Eerste Kamer niet langer ééns in de vier jaar te laten kiezen, maar in twee delen van resp. 38 en 37 leden die voor zes jaar gekozen worden. Er is dan elke drie jaar een verkiezing voor de helft van de Eerste Kamer. (Dit is ongeveer het stelsel zoals dit gold tussen 1922 en 1983.)
Dit model zou in moeten gaan bij de Provinciale Statenverkiezingen die plaatsvinden ná de inwerkingtreding van dit voorstel.
Dit voorstel regelt nog niet concreet hoe de twee helften worden verdeeld. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door elke drie jaar een verkiezing te organiseren in álle provincies voor de helft van de Kamer óf door eens in de zes jaar in de helft van de provincies een verkiezing te organiseren en in de andere provincies drie jaar later. De concrete uitwerking moet nog in een gewone wet plaatsvinden.

Rapport staatscommissie
Dit voorstel wordt gedaan naar aanleiding van het rapport 'Lage drempels, hoge dijken' van de Staatscommissie parlementair stelsel. Dit rapport doet juist ***niet*** de aanbeveling om terug te keren naar het stelsel van verkiezing van de Eerste Kamer, zoals dat vóór 1983 gold.

- Het is vreemd dat er wordt gekozen voor een voorstel over de Eerste Kamer dat los staat van een bredere visie op de Eerste Kamer.
- Het is nog onduidelijk hoe Tweede en Eerste Kamer over een dergelijk voorstel denken, omdat er nog geen debat over plaats heeft gevonden.

Naast deze procedurele punten is er ook inhoudelijk veel kritiek mogelijk op het voorstel en de eraan ten grondslag liggende argumentatie.

Politiek primaat Tweede of Eerste Kamer
Volgens de regering zou dit voorstel beter benadrukken dat het politieke primaat bij de Tweede Kamer ligt in plaats van bij de Eerste Kamer. De Eerste Kamer zou te politiek opereren sinds 1983.

- De Staatscommissie geeft aan dat de Eerste Kamer sinds de jaren '60 wat actiever en zelfbewuster is geworden en dat het niet waarschijnlijk is dat dit een gevolg zou zijn van de sinds 1983 geldende procedure.[2] Het percentage wetsvoorstellen dat door de Eerste Kamer wordt verworpen of door de regering in de Eerste Kamer wordt ingetrokken is iets groter dan eerder, maar nog steeds beperkt tot gemiddeld 1 of 2 voorstellen per jaar
- Juist het karakter van een tweekamerstelsel houdt automatisch in dat er verschil van inzicht kan ontstaan tussen beide Kamers. Dat is geen fout van de Eerste Kamer, maar een logisch gevolg van twee Kamers met eigen bevoegdheden.

---

[1] https://www.internetconsultatie.nl/staatscommissie
[2] Rapport Staatscommissie, blz. 311.

Ter aanvulling geldt dat overigens ook bij de Grondwetsherziening van 1922 (over de verandering van de kieswijze van Eerste Kamerleden) vanuit de Tweede Kamer al werd gesteld: 'De Eerste Kamer gaat tegenwoordig de grenzen van haar taak te buiten en wil meer en meer de rol vervullen, die aan de Tweede Kamer toekomt'.[3] Dergelijke kritiek dateert dus al van ruim voor 1983. In reactie gaf de regering destijds aan: 'De Grondwet spreekt van 'gemeen overleg' tusschen Koning en Staten-Generaal. Zal dat geen ijdel woord blijven dan hebben beide takken van Volksvertegenwoordiging, binnen den hun aangewezen kring, recht op eerbiediging van hunne zienswijze.'[4] Dat argument geldt nog steeds onveranderd. De Eerste Kamer hoeft niet slaafs te volgen wat de Tweede Kamer doet, maar moet een eigen afweging te maken.

- Wanneer het wel belangrijk gevonden zou worden om de positie van de Eerste Kamer te verzwakken ten opzichte van de Tweede Kamer, dan is het zeer de vraag of een verandering van de kieswijze daarvoor een logische keuze is. Een verandering van het kiesstelsel moet gericht zijn op de verbetering van het stemproces, niet op een ander (politiek) doel.[5]
- Het is maar zeer de vraag of dit voorstel daadwerkelijk effect zou hebben op het feitelijk gedrag van Eerste Kamerleden. Zo is bij vergelijkbare voorstellen in 2000 door de regering aangegeven dat het effect van een ander kiesstelsel 'vooral psychologisch van aard [is]. Welke invloed dit zal hebben, hangt mede af van de combinatie met andere factoren, die ook wel worden genoemd als mogelijke oorzaken voor het toegenomen politieke karakter van de Eerste Kamer, zoals personele factoren, het profiel van Eerste-Kamerleden en de aard van de te behandelen wetgeving.'[6]

Zuivere statenverkiezingen?

Er zou volgens de regering niet meer iedere vier jaar aan de orde zijn of de coalitiepartijen een meerderheid behouden in de Eerste Kamer. De Statenverkiezing zou dan ook meer over provinciale thema's kunnen gaan.

- Het is logisch om te veronderstellen dat de Statenverkiezingen nog steeds óók gaan over de mogelijke Eerste Kamerzetels. Er is immers ook als dit voorstel door zou gaan nog steeds een 'doorvertaling' naar Eerste Kamerzetels. Net als in de huidige situatie kan immers op grond van de verkiezingsuitslag ongeveer voorzien worden hoe de uitslag van de Eerste Kamerverkiezing zal zijn. Dit effect kan nu zelfs al tot drie jaar van tevoren bekend zijn.
- Juist als de uitslag van de komende verkiezing van de Eerste Kamer al zo lang bekend kan zijn, kan het voor een zittende of nieuwe regering ook juist heel aantrekkelijk zijn om de 'winst' bij de Statenverkiezingen alvast te verzilveren.
- Voor zover dit voorstel van de regering beoogt de Statenverkiezingen te versterken, is het zeer de vraag of dit voorstel daar echt een bijdrage aan levert. Voor de kiezer wordt het er in ieder geval niet duidelijker op of de Statenverkiezingen nu wel of niet mede over de Eerste Kamerverkiezingen gaan en waarom de ene keer wel een verkiezing van leden van de Eerste Kamer is en de andere keer niet. Of juist dat er twee verkiezingen in een periode zijn en een andere keer maar een.

Doorwerking Statenverkiezing op Eerste Kamerverkiezing

De regering geeft onvoldoende aandacht aan de gevolgen die dit voorstel heeft voor de verhouding tussen de Provinciale Staten en de Eerste Kamer.

- Wel wordt genoemd dat de verkiezing van de Provinciale Staten minder overschaduwd zal worden door de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer. Daarin miskent de regering dat er ook in een veranderde situatie een rechtstreeks verband is tussen de verkiezingsuitslag en de verdeling van zetels in (een deel van) de Eerste Kamer. Het zou zelfs zo kunnen zijn dat de aandacht juist

---

[3] Kamerstukken 1921-1922, 507, nr. 7, blz. 5.
[4] Kamerstukken 1921-1922, 507, nr. 8, blz. 8.
[5] Zie bijv. ook de reactie op dit voorstel van prof. dr. T.W.G. van der Meer.
[6] Kamerstukken II, 26976, nr. 2, blz. 14.

sterker uitgaat naar de Eerste Kamerverkiezing, omdat de doorwerking van de verkiezingsuitslag zelfs tot negen jaar door kan werken in de samenstelling van de Eerste Kamer.

Bijv. Stel dat in een provincie de verkiezingen in 2023 zijn en de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer in die provincie pas in 2026. Die verkozen leden op grond van de uitslag van 2023 zullen dan tot 2032 in de Eerste Kamer zitten. Dan is de Eerste Kamer dus voor de helft samengesteld op grond van een verkiezingsuitslag van uiteindelijk negen (!) jaar geleden. In de tussentijd kunnen er dan al twee of drie keer Tweede Kamerverkiezingen zijn geweest.

- De Staatscommissie heeft berekend dat er weinig verschil zal zijn in samenstelling van de Kamers door verandering van de zittingsduur. Op grond daarvan geeft de Staatscommssie juist aan dat die kleine verschillen terugkeer naar het 'oude' stelsel niet rechtvaardigen.[7]
- Overigens kan het ook juist voorkomen in de huidige situatie van sterk wisselende verkiezingsuitslagen dat de doorwerking van partijen die slechts één periode in de Staten zitten veel langer gevolgen heeft voor de samenstelling van de Eerste Kamer.

Aantal verkiezingen per statenperiode

Afhankelijk van het model dat uiteindelijk wordt gekozen in de Kieswet zal er per periode van de Staten wisselend 0 keer, 1 keer of 2 keer een verkiezing zijn voor de Eerste Kamer.

- Wanneer gekozen wordt voor een model waarbij er een verkiezing is per groep provincies dan heeft dit tot gevolg dat de ene keer de Staten wél mogen stemmen voor de Eerste Kamer, terwijl dit in een andere periode niet het geval is. Hierdoor komt de gelijkwaardigheid van de verkozen Provinciale Staten op het spel te staan.

Bijv. In provincie X zijn de Staten gekozen in 2027. Zij kiezen bijvoorbeeld in 2029 samen met vijf andere provincies hun deel van de Eerste Kamer. De daaropvolgende staten in dezelfde provincies (gekozen in 2031) mogen niet stemmen voor de Eerste Kamer. Hun opvolgers die gekozen worden in 2035 weer wel. Intussen is de situatie in de zes andere provincies anders. De gekozenen in 2027 mogen niet voor de Eerste Kamer kiezen. Hun opvolgers uit 2031 weer wel in 2032. De daaropvolgende Staten in 2035 óók (namelijk in 2038).

- Wanneer gekozen wordt voor een model waarbij alle provincies tegelijkertijd de helft van de Eerste Kamer kiezen zal er weer een ander verschil zijn tussen Provinciale Staten. Sommige Staten mogen dan in twee lichtingen de hele Eerste Kamer kiezen, andere alleen de helft.

Bijv. In provincie X zijn de Staten gekozen in 2027. Zij kiezen bijvoorbeeld in datzelfde jaar de helft van de Eerste Kamer. Drie jaar later, in 2030, kiezen dezelfde staten óók de andere helft van de Eerste Kamer. Hun opvolgers uit 2031 mogen alleen in 2033 de helft stemmen. Hun opvolgers uit 2035 mogen in 2036 de andere helft bepalen. De opvolgers van 2039 mogen vervolgens weer twee keer een helft van de Eerste Kamer bepalen: in 2039 en 2042.

- Een specifieke situatie geldt nog voor de eerste keer dat de Eerste Kamer zou worden gekozen op grond van dit wetsvoorstel. De regering stelt in het voorstel voor dat er na de eerste PS-verkiezing na drie maanden een verkiezing zal zijn voor de *gehele* Eerste Kamer. In diezelfde periode zal er voor een deel van de Statenleden nóg een verkiezing zijn, omdat de helft van de Eerste Kamer de eerste keer na drie jaar aftreedt. (Op grond van artikel III)

---

[7] Rapport Staatscommissie, blz. 311.

Bijv. In 2027 mogen alle Statenleden na de Statenverkiezing samen de beide helften van de Eerste Kamer verkiezen. In 2030 mag een deel van de Statenleden dan nóg een keer stemmen over de helft van de Eerste Kamer.

Eerste Kamer stabieler?

Dit voorstel zou als voordeel hebben dat wijzigingen in de samenstelling van de Eerste Kamer minder schoksgewijs verlopen. Dit zou de stabiliteit ten goede komen.

- Hoewel de samenstelling van de Kamer inderdaad niet in één keer volledig verandert, zal er in dit voorstel niet elke vier jaar, maar zelfs elke drie jaar een (belangrijke) verschuiving zijn in de samenstelling van de Kamer. Dit heeft gevolgen in de Kamer zelf én ook voor de mogelijkheid dat de coalitiepartijen hun meerderheid behouden.
- Door de vertraagde doorwerking van de verkiezingsuitslag van de Provinciale Staten zal de samenstelling van de Eerste Kamer naar verwachting juist vaker afwijken van die van de Tweede Kamer. De Eerste Kamer is immers soms samengesteld op basis van een verkiezingsuitslag van de Provinciale Staten van zes tot negen jaar geleden.
- De kans op 'conflicten' door een heel verschillende samenstelling van de beide Kamers wordt door dit wetsvoorstel juist vergroot. De beoogde 'verbeterde werking van het tweekamerstelsel' zal mogelijk juist ervoor zorgen dat de regering vaker op zoek moet naar meerderheden in de Eerste Kamer.
- Ook is onduidelijk wat de gevolgen zijn voor de werkwijze van Eerste Kamerleden. Als zij voor zes jaar in plaats van voor vier jaar gekozen worden zou hun onafhankelijkheid ten opzichte van hun eigen partij juist toe kunnen nemen.
- De regering verwijst naar de verkiezing voor zes jaar die sinds 1922 gold. Dat was echter een *verkorting* van de periode van negen naar zes jaar. Die zes jaar was echter een compromisvoorstel, omdat de Eerste Kamer verdere verkorting tot vier jaar nog niet steunde. Bij de Grondwetsherziening in de jaren zeventig is er juist welbewust gekozen voor een periode van vier jaar.[8]

Verdubbeling kiesdrempel

De regering moet nog onderzoeken hoe de effecten van het feit dat er veel minder zetels te verdelen zijn opgevangen kunnen worden.

- Het is opvallend dat er een voorstel wordt gedaan voor wijziging van het kiesstelsel voor de Eerste Kamer, terwijl blijkbaar de consequenties niet overdacht zijn.
- Een belangrijk nadeel is dat het stelsel veel minder representatief zal zijn, zodat minder mensen zich in de samenstelling van de Eerste Kamer zullen herkennen. Een gevolg van het voorliggende voorstel is immers dat er (ten minste) een verdubbeling van de kiesdrempel zal zijn.[9] Dat heeft grote gevolgen voor partijen met weinig zetels in de Staten en daarmee op de representativiteit van de samenstelling van de Eerste Kamer. Hoewel er via bijvoorbeeld lijstverbindingen en een rechtvaardiger systeem van restzetelverdeling (grootste overschotten ipv grootste gemiddelden) een correctie aan te brengen is, is het niet te verwachten dat het nadelige effect van de dubbele kiesdrempel hierdoor grotendeels of helemaal kan worden gecompenseerd.
- Dit wordt nog versterkt doordat grotere partijen óók bij de Statenverkiezingen al bevoordeeld worden door het stelsel van grootste gemiddelden bij de restzetelverdeling. Bij de Statenverkiezingen hebben kleinere partijen dus al een hogere drempel om vertegenwoordigd te zijn in de Provinciale Staten. Vanwege de getrapte verkiezingen voor de Eerste Kamer geldt dat dezelfde effect nóg een keer voor kleinere partijen. Ook in het huidige stelsel hebben kleinere

[8] Kamerstukken II, 13472, nr. 1, blz. 2.
[9] Zie ook rapport Staatscommissie, blz. 312.

partijen dus al te maken met dubbele benadeling door het stelsel van grootste gemiddelden. De mogelijkheid die eerder bestond om dit door lijstverbindingen enigszins te compenseren is een aantal jaar geleden afgeschaft. Als dan ook de kiesdrempel verdubbeld wordt door het voorliggende voorstel, wordt dit negatieve effect voor kleinere partijen nog verder versterkt.

Beleidsmedewerker SGP Tweede Kamer

Goedemorgen en ,

Hierbij de reactie van onze D66-fractie.
Met dank voor de extra tijd!

Onderwerp: Doorst: Consultatie grondwetsherziening, wetsvoorstel plus MvT

Beste ,

Hierbij kort en bondig het standpunt van onze fractie. Ik schets hieronder in het kort de voors en tegens van het wetsvoorstel. Mijn fractie is een voorstander van het wetsvoorstel.

A. Voordeel tov nu: het wordt minder politiek in de zin dat de coalitie nu zijn meerderheid verliest na twee jaar en dat past beter bij de functie van de Eerste Kamer als hoeder van de Grondwet. D66 is voor afschaffing EK (Democratie nu) maar wel onder de voorwaarde dat er een constitutioneel hof komt dat aan de grondwet mag toetsen (en er gaat nog wat water door de Rijn voordat we zover zijn).

B. Ertegen pleit dat je te maken krijgt met een verouderde politieke werkelijkheid in de Eerste Kamer. Dat past wellicht bij een "Chambre de reflexion", maar het is maar zeer de vraag of ze zich ook daadwerkelijk zo op gaat stellen. En is minder democratisch, want reflecteert politieke constellatie van langer geleden. Het opkomen van nieuwe bewegingen duurt langer voordat het in de EK doordringt..

D66 spreekt zich uit voor lijn A. Hierboven. We vinden dat de EK zich moet opstellen zoals waar ze voor besteld is: het toetsen van wetsvoorstellen in het licht van de Grondwet. En zijn er tegenstander van dat het de laatste tijd in iets heel anders verandert.

Als je echt wat gaat veranderen, directe verkiezingen EK, afschaffen, whatever moet je het hele stelsel weer in zijn geheel opnieuw bekijken. Maar dat is nu (nog) niet aan de orde.

Tot zover!

Kirsten

Herengracht 23
2511 EG Den Haag

Bezoek ook
onze website:

Interprovinciaal Overleg

www.ipo.nl

PostNL
Afz. 2511 EG 23

€3,24

NEDERLAND
28.11.19
NetSet FR 942558

